

Διαχρονική Εξέλιξη του Ρωσικού Τουρισμού στην Ελλάδα - Προβλεψεις

Διπλωματική εργασία

Ντατσόπουλος Λεωνίδας ΜΔΕ-ΟΠ 1231
Πειραιάς 2015

Πίνακας περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Παγκόσμιος Και Ελληνικός Τουρισμός.....	4
1.1 Τουρισμός και το οικονομικό του αποτύπωμα.....	4
1.2 Συμβολή του τουρισμού στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα.....	5
1.3 Αναδυόμενες οικονομίες και τουρισμός.....	9
1.4 Τουρισμός στην Ελλάδα.....	11
1.5 Στατιστικά στοιχεία ελληνικού τουριστικού προϊόντος.....	14
1.6 Ανταγωνιστικότητα ελληνικού τουρισμού.....	17
1.7 Ο Ρόλος και η επίδραση της φορητής τεχνολογία και των κοινωνικών δικτύων στο τουριστικό προϊόν.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ρωσία.....	23
2.1 Σύντομη παρουσίαση.....	23
2.2 Γεωγραφικά στοιχεία.....	24
2.2.1 Μορφολογία εδάφους.....	24
2.2.2 Υδρογραφία.....	26
2.2.3 Κλίμα.....	26
2.2.4 Χλωρίδα-πανίδα.....	27
2.3 Δημογραφικά στοιχεία.....	28
2.3.1 Σύνθεση πληθυσμού.....	29
2.4 Πολιτισμός.....	29
2.4.1 Λογοτεχνία.....	30
2.4.2 Ζωγραφική, Γλυπτική, Μουσική.....	31
2.4.3 Χορός, Θέατρο, κινηματογράφος.....	32
2.4.4 Θρησκεία.....	33
2.4.5 Γλώσσα.....	33
2.5 Διοικητική διαίρεση και διακυβέρνηση.....	34
2.5.1 Πόλεις.....	34
2.5.2 Πολιτικό σύστημα.....	34
2.6 Ρωσική οικονομία.....	37
2.7 Ιστορική εξέλιξη.....	43
2.7.1 Προϊστορία και πρώτες επαφές με το Βυζάντιο.....	43
2.7.2 Το κράτος του Κιέβου.....	43

2.7.3 Άνοδος της ρωσικής αυτοκρατορίας.....	45
2.7.4 Δημιουργία της Σοβιετικής Ένωσης.....	47
2.7.5 Μετά-Σταλινική εποχή και ψυχρός πόλεμος.....	49
2.7.6 Μετάβαση στη ρωσική Ομοσπονδία.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ελληνορωσικές Σχέσεις και Αλληλεπιδράσεις.....	52
3.1 Ιστορικές σχέσεις.....	52
3.1.1 Διπλωματικές σχέσεις.....	53
3.1.2 Πολιτιστικοί δεσμοί.....	53
3.2 Ο Ελληνισμός της Ρωσίας.....	54
3.3 Εμπορικές σχέσεις.....	55
3.4 Διακρατικές Επενδύσεις.....	59
3.4.1 Ελληνικές επενδύσεις στη Ρωσία.....	59
3.4.2 Ρωσικές επενδύσεις στην Ελλάδα.....	60
3.5 Μελλοντικές προοπτικές διακρατικών συνεργασιών.....	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ρωσικός Τουρισμός στην Ελλάδα.....	63
4.1 Ρωσικός εξερχόμενος τουρισμός.....	63
4.2 Ο Ρώσος ταξιδιώτης.....	65
4.2.1 Κρατήσεις και συνήθειες.....	67
4.2.2 Δαπάνες Ρώσων εντός ξενοδοχειακών καταλυμάτων.....	71
4.3 Ρώσοι τουρίστες πολυτελείας.....	73
4.4 Ρώσοι τουρίστες στην Ελλάδα.....	74
4.5 Κρίση στην Ουκρανία.....	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Μελλοντικές Προβλέψεις Αφίξεων.....	78
5.1 Χρονοσειρές - έννοια και περιεχόμενο.....	78
5.1.1 Συνιστώσες χρονοσειρών.....	79
5.1.2 Μοντέλα σύνδεσης.....	80
5.2 Μεθοδολογία κλασικής ανάλυσης χρονοσειρών.....	81
5.2.1 Κύριες μέθοδοι της κλασικής ανάλυσης των χρονοσειρών.....	82
5.3 Μεθοδολογία Box –Jenkins.....	82
5.4 Πρόβλεψη μελλοντικής τουριστικής ζήτησης.....	84
5.4.1 Μοντέλο πρόβλεψης.....	86
5.4.2 Σύγκριση Μοντέλων Πρόβλεψης.....	88
5.4.3 Αφίξεις για το 2014 και 2015.....	92
5.5 Συμπεράσματα.....	93

Βιβλιογραφία	95
Παράρτημα.....	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Παγκόσμιος Και Ελληνικός Τουρισμός.

1.1 Τουρισμός και το οικονομικό του αποτύπωμα.

Τουρισμός, σύμφωνα με την ετυμολογία που δίνεται στον όρο μετά από σειρά προσπαθειών για μια επίσημη ετυμολογική προσέγγιση από το 1930 μέχρι και το 1963, χαρακτηρίζεται η μετακίνηση ατόμων σε διαφορετικό τόπο από αυτόν της διαμονής τους ,την παραμονή τους σε αυτόν περισσότερο του ενός εικοσιτετραώρου και με πρωταρχικό σκοπό την αναψυχή. Τα άτομα αυτά ονομάζονται τουρίστες ενώ για διαμονές στον τόπο προορισμού λιγότερες των εικοσιτεσσέρων ωρών χαρακτηρίζονται ως εκδρομείς.

Ο τουρισμός διακρίνεται σε:

- Εγχώριο τουρισμό: ο τουρισμός των κατοίκων μίας χώρας όταν ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής
- Εξερχόμενο τουρισμό: αφορά στους μόνιμους κατοίκους μίας χώρας οι οποίοι ταξιδεύουν σε μία άλλη χώρα
- Εισερχόμενο τουρισμό: ο τουρισμός των αλλοδαπών οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα
- Διεθνή τουρισμό: το σύνολο του εισερχόμενου και του εξερχόμενου τουρισμού.
- Εσωτερικό τουρισμό: το σύνολο του εγχώριου και του εισερχόμενου τουρισμού
- Εθνικό τουρισμό: το σύνολο του εγχώριου και του εξερχόμενου τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί μια εξαγωγική βιομηχανία τουριστικών υπηρεσιών και επιδρά στο Ισοζύγιο Πληρωμών μιας χώρας ενεργώντας ακριβώς όπως και οι εξαγωγές, αυξάνοντας το συνολικό τους μέγεθος στην κλασική εξίσωση:

$$Y = C + I + G + (X - M)$$

Όπου Y= ΑΕΠ, C= Εθνική Δαπάνη για Κατανάλωση, I= Εθνική Δαπάνη για Επενδύσεις, G= Κυβερνητικές Δαπάνες, X= Εξαγωγές, M= Εισαγωγές.

Συνεπώς, το ΑΕΠ προσδιορίζεται από την σχέση εξαγωγών - εισαγωγών. Αν οι εξαγωγές είναι μεγαλύτερες από τις εισαγωγές, τότε το ΑΕΠ της χώρας αυξάνεται με την διαφορά τους σε απόλυτους αριθμούς.

1.2 Συμβολή του τουρισμού στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα.

Ο τουρισμός είναι ένας από τους δυναμικότερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Αποτελεί κυρίαρχη δραστηριότητα σε πολλές χώρες, έχει πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας και συμβάλλει στη συνολική οικονομική ανάπτυξη των κρατών. Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών σημείωσε αξιοσημείωτη αύξηση και συνδέθηκε άμεσα με την κοινωνικοοικονομική αναπτυξιακή διαδικασία, ενώ βοήθησε σημαντικά στην άνοδο του επιπέδου διαβίωσης των τουριστικά ανεπτυγμένων περιοχών και κατ' επέκταση στην ευημερία των πολιτών.

Η εντεινόμενη παγκοσμιοποίηση δεν έχει αυξήσει δραματικά μόνο τις διασυνοριακές κινήσεις αγαθών και κεφαλαίων, αλλά και τις μετακινήσεις ανθρώπων, είτε αυτοί ταξιδεύουν για λόγους επαγγελματικούς είτε αναψυχής.

Στη ραγδαία ανάπτυξη του Παγκόσμιου τουρισμού συνέβαλαν: η τεχνολογική εξέλιξη που υπήρξε αλματώδης και εντυπωσιακή, ώστε εκμηδένισε τις αποστάσεις δίνοντας στο σύγχρονο άνθρωπο τη δυνατότητα πρόσβασης σε κάθε γωνιά της γης, οι κατακτήσεις των εργαζομένων (θεσμοθετήθηκαν οι πληρωμένες διακοπές) και η ποιοτική υποβάθμιση της ζωής, των κατοίκων που ζουν κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα

Προϋπόθεση λοιπόν για την ανάπτυξη του τουρισμού αποτελεί ο τόπος προορισμού. Οι φυσικές συνθήκες, η πολιτιστική και η ιστορική κληρονομιά, η υλικοτεχνική υποδομή, το οικονομικό περιβάλλον κλπ. που λειτουργούν είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό μεταξύ τους αποτελούν κριτήρια που κινούν το τουριστικό ενδιαφέρον και συμβάλλουν στην επιλογή του τόπου προορισμού του τουρίστα .

Ο επιχειρηματικός όγκος του τουρισμού σε παγκόσμια κλίμακα ενδεχομένως ξεπερνά αυτόν των εξαγωγών πετρελαίου, ειδών διατροφής και αυτοκινήτων, ενώ παράλληλα παραμένει η βασική πηγή εισοδήματος για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Ως οικονομικός τομέας συνδέεται άμεσα με πολλούς άλλους τομείς της οικονομίας και της παραγωγής, με

αποτέλεσμα τα οφέλη από την αύξησή του να είναι έκδηλα και στον τομέα της απασχόλησης.

Από το 1952 ως το 2005 ο αριθμός των διεθνών τουριστικών αφίξεων αυξήθηκε με ρυθμό 6,5% κατ' έτος, με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των ταξιδιωτών να εκτιναχθεί από τα 25 στα 806 εκατομμύρια. Ο ρυθμός αύξησης του εισοδήματος που προέκυψε από αυτές τις μετακινήσεις ήταν ιδιαίτερα μεγάλος, αγγίζοντας το 11,2% για την προαναφερθείσα περίοδο, γιγαντώνοντας την παγκόσμια οικονομία και αγγίζοντας τα 680 δις δολάρια το 2005.

Ως το 1950, οι 15 κορυφαίοι προορισμοί απορροφούσαν το 88% των τουριστών, με το ποσοστό να μειώνεται στο 75% για το 1970 και στο 57% για το 2005, με αποτέλεσμα την πλέον ομοιόμορφη κατανομή των οφελών του παγκόσμιου τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων παραδοσιακών και νέων προορισμών, πολλοί εκ των οποίων βρίσκονται στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Το 2006 οι παγκόσμιες αφίξεις άγγιξαν τα 842 εκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 4,6% σε σχέση με το προηγούμενο έτος ενώ το 2007 παρουσιάζεται ως το τέταρτο συνεχόμενο έτος σταθερής μεγέθυνσης της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας, η οποία παρουσιάζεται συνολικά ευπροσάρμοστη στις ποικίλες κρίσεις που ενδεχομένως προκύπτουν.

Το 2008 ήταν το έτος που ο παγκόσμιος τουρισμός επλήγει σημαντικά από την παγκόσμια οικονομική κρίση και άρχισε μια αντίστροφη πορεία που συνεχίστηκε και το πρώτο μισό του 2009, όπου οι παγκόσμιες αφίξεις μειώθηκαν κατά 4,2% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, φτάνοντας τα 880 εκατομμύρια. Το 2010 άγγιξαν τα 940 εκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 6,6% σε σχέση με το προηγούμενο έτος ενώ το 2011 σημείωσαν άνοδο κατά 4,6% , φθάνοντας τα 983 εκατομμύρια. Το 2012 ο τουρισμός συνέχισε την ανάκαμψή του, ξεπερνώντας για πρώτη φορά το φράγμα του 1 δις. στις διεθνείς αφίξεις (αύξηση κατά 4% σε σχέση με το 2011), με ευοίωνες προβλέψεις για τα επόμενα έτη. Η αύξηση αυτή οφείλεται στα θετικά αποτελέσματα που παρουσίασαν οι περισσότερες περιοχές κατά τη διάρκεια του έτους. Πιο συγκεκριμένα, η Ασία παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση (+7,1%). Ακολουθούν Αφρική (+5,4%), Αμερική (+4,1%) και Ευρώπη (+3,6%), με την περιοχή της Μέσης Ανατολής να παρουσιάζει μείωση (-5,3%). Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού προβλέπει μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης των διεθνών τουριστικών αφίξεων της τάξης του 4,1% με ορίζοντα το 2020, συνεπώς, αναμένεται ως τότε να ξεπεράσουν το 1,5 δις ταξιδιωτών.

(Πηγή: UNWTO World Tourism Barometer, Απρίλιος 2013)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Διεθνείς Τουριστικές Εισπράξεις Παγκοσμίως 2005-2013

Έτος	Τουριστικές Εισπράξεις (δισ. US\$)	Μεταβολές
2005	680	-
2006	746	9,7%
2007	860	15,3%
2008	944	9,8%
2009	856	-9,3%
2010	930	8,6%
2011	1043	12,2%
2012	1078	3,4%
2013	1159	7,5%

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων UNWTO World Tourism Barometer, Απρίλιος 2013)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Τουριστικές Εισπράξεις ανά Ήπειρο 2010-2013

Περιοχή	Δισεκατομμύρια US\$				Μεταβολές		
	2010	2011	2012	2013	2010/11	2011/12	2012/13
Κόσμος	930	1.042	1.078	1.159	12,04%	3,45%	7,51%
Ευρώπη	412,1	466,6	453,9	489,3	13,22%	-2,72%	7,80%
Βόρεια	61,7	69,4	67,6	74,3	12,48%	-2,59%	9,91%
Δυτική	142,6	161,8	157,9	167,9	13,46%	-2,41%	6,33%
Κεντρική & Ανατολική	48,1	56	56,3	59,8	16,42%	0,54%	6,22%
Νότια & Μεσογειακή	159,8	179,3	172	187,4	12,20%	-4,07%	8,95%
Ασία & Ειρηνικός	254,7	298,6	329	359,5	17,24%	10,18%	9,27%
Βορειανατολική	128,6	149,6	167,2	184,7	16,33%	11,76%	10,47%
Νοτιοανατολική	68,4	84,4	95,9	107,8	23,39%	13,63%	12,41%
Νότια	20	23,7	22,9	24,5	18,50%	-3,38%	6,99%
Ωκεανία	37,7	40,8	42,9	42,6	8,22%	5,15%	-0,70%
Αμερική	180,8	198	212,7	229,3	9,51%	7,42%	7,80%
Βόρεια	131,3	144,2	156,4	171,2	9,82%	8,46%	9,46%

Καραϊβική	22,7	23,6	24,2	24,9	3,96%	2,54%	2,89%
Κεντρική	6,6	7,1	8,7	9,5	7,58%	22,54%	9,20%
Νότια	20,2	23,1	23,5	23,7	14,36%	1,73%	0,85%
Αφρική	30,5	32,7	34,4	34,2	7,21%	5,20%	-0,58%
Βόρεια	9,7	9,6	10	10,2	-1,03%	4,17%	2,00%
Υποσαχάρια	20,8	23,1	24,4	24	11,06%	5,63%	-1,64%
Μέση Ανατολή	52,2	46,4	48	46,5	-11,11%	3,45%	-3,13%

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων UNWTO World Tourism Barometer, Απρίλιος 2013)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Παγκόσμια Κατάταξη Βάσει Διεθνών Τουριστικών Εισπράξεων 2010-2013 (σε δις US\$)

A/A	Χώρα	2010	2011	2012	2013
1	Η.Π.Α.	103,5	115,6	126,2	139,6
2	Ισπανία	52,5	60,0	56,3	60,4
3	Γαλλία	47,0	54,8	53,6	56,1
4	Κίνα	45,8	48,5	50,0	51,7
5	Μακάο	27,8	38,5	43,7	51,6
6	Ιταλία	38,8	43,0	41,2	43,9
7	Ταϊλάνδη	20,1	27,2	33,8	42,1
8	Γερμανία	34,7	38,9	38,1	41,2
9	Ην. Βασίλειο	32,4	35,1	36,2	40,6
10	Χονγκ Κονγκ	22,2	28,5	33,1	38,9
11	Αυστραλία	28,0	31,3	31,7	31,1
12	Τουρκία	22,6	25,1	25,3	28,0
13	Μαλαισία	18,1	19,7	20,2	21,5
14	Αυστρία	18,6	19,9	18,9	20,1
15	Σιγκαπούρη	14,2	18,1	18,9	19,1
16	Ινδία	14,5	17,7	18,0	18,4
17	Καναδάς	15,8	16,8	17,4	17,7
18	Ελβετία	14,7	17,1	16,0	16,6
19	Ελλάδα	12,7	14,6	13,4	16,1
20	Ολλανδία	12,9	14,3	13,7	15,6
21	Ιαπωνία	13,2	11,0	14,6	15,1
22	Κορέα	10,3	12,5	13,4	14,3
23	Μεξικό	12,0	11,9	12,7	13,9
24	Βέλγιο	12,1	13,1	13,0	13,5
25	Ταϊβάν	8,7	11,1	11,8	12,7
26	Πορτογαλία	10,1	11,3	11,1	12,3

27	Ρωσία	8,8	11,3	10,8	12,0
28	Ην.Αραβ.Εμιράτα	8,6	9,2	10,4	11,6
29	Σουηδία	8,7	10,5	10,8	11,5
30	Πολωνία	9,5	10,7	10,9	10,9

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων UNWTO World Tourism Barometer, Απρίλιος 2013)

1.3 Αναδυόμενες οικονομίες και τουρισμός

Με τον όρο αναδυόμενες οικονομίες εννοούμε τις οικονομίες αυτές που παρουσιάζουν ταχύτερες μορφές ανάπτυξης σε σχέση με τις είδη ανεπτυγμένες ισχυρές οικονομίες του κόσμου. Βασικότερες αυτών των οικονομιών χαρακτηρίζονται η Βραζιλία, η Ρωσία, η Ινδία, η Λαϊκή Δημοκρατία η Κίνα και η Νότια Αφρική που σε οικονομικούς όρους από τα αρχικά τους ονομάζονται αν συντομία BRICS.

BRIC COUNTRIES AT A GLANCE

BRAZIL

RUSSIA

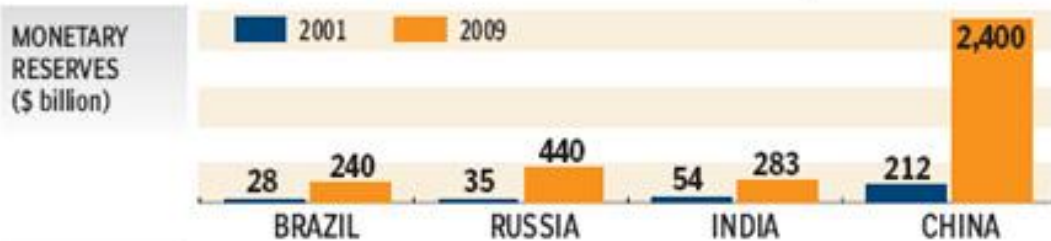
INDIA

CHINA

2009 Nominal GDP* (Unit: \$ trillion)	1.5	1.2	1.1	4.8
2009 GDP**	2.0	2.1	3.6	8.8
REAL GDP GROWTH 1999-2008 (%)	3.3	7	7	9.75
REAL GDP GROWTH 2009* (%)	-0.2	-7.9	7.2	8.7

Note: India's fiscal year ended March 2010.

* Based on estimates ** Based on purchasing power parity

Sources: IMF, central banks, governments, WTO

CIA World Factbook 2009

SHEN WEI / CHINA DAILY

Στις αναδυόμενες οικονομίες κατοικεί πάνω από το 80% του παγκόσμιου πληθυσμού. Επιπλέον, λόγω των βαθύτατων οικονομικών μετασχηματισμών που βρίσκονται σε εξέλιξη, πολλές από τις αναδυόμενες οικονομίες αντιμετωπίζουν ταχεία αστικοποίηση και ογκώδεις μετακινήσεις πληθυσμών από τις αγροτικές περιοχές στις πόλεις. Καθώς ο πληθυσμός των χωρών αυτών αυξάνεται, αυξάνεται ολόένα και η οικονομική τους βαρύτητα μερίδιο των αναδυόμενων αγορών στο παγκόσμιο προϊόν αυξήθηκε από λιγότερο του 20% στις αρχές της δεκαετίας του '90 σε πάνω του 30% το 2010. Εάν χρησιμοποιηθεί η έννοια της

ισοδυναμίας αγοραστικής δύναμης - δηλαδή, εάν ληφθούν υπόψη οι διαφορές στο κόστος διαβίωσης - το μερίδιο των αναδυόμενων οικονομιών στο παγκόσμιο ΑΕΠ ξεπερνά ήδη το 45%, δηλαδή είναι 13 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο σε σύγκριση με τις αρχές της δεκαετίας του '90. Σύμφωνα με το World Economic Outlook του ΔΝΤ, το μερίδιο αυτό θα υπερβεί το 50% το 2013.

Σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό τουρισμού, οι αναδυόμενες οικονομίες θα συνεχίσουν να αποκτούν όλο και μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά, μέχρι το 2030, τόσο στον εισερχόμενο όσο και στον εξερχόμενο τουρισμό.. Ο εξερχόμενος τουρισμός εκτιμάται ότι θα αυξηθεί περισσότερο στην Ασία και στον Ειρηνικό Ωκεανό, με ρυθμό αύξησης της τάξεως του 5% και θα αντιστοιχούν ετησίως σε 17 εκατ. αφίξεις κατά μέσο όρο. Η Ευρώπη ακολουθεί, με 16 εκατ. επιπλέον αφίξεις ετησίως, ως αποτέλεσμα του ρυθμού αύξησης, που εκτιμάται ότι θα είναι περί το 2,5%. Οι εναπομένουσες θα κατανεμηθούν ως εξής: 5 εκατ. στην Αμερική, 3 εκατ. στην Αφρική και 2 εκατ. στη Μέση Ανατολή. Οι αφίξεις τουριστών διεθνώς, στις αναδυόμενες οικονομίες, αναμένεται να έχουν διαρκή ανοδική πορεία, και να διπλασιάσουν τον ρυθμό κατά 4,4%.

Σε απόλυτους αριθμούς, οι αναδυόμενες οικονομίες, όπως η Ασία, η Λατινική Αμερική, η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, η Ανατολική Μεσόγειος, η Μέση Ανατολή και η Αφρική θα έχουν 30 εκατ. αφίξεις κατ' » έτος, σε σύγκριση με τις 14 εκατ. αφίξεις στις ανεπτυγμένες οικονομίες της Βόρειας Αμερικής, της Ευρώπης, της Ασίας και του Ειρηνικού Ωκεανού.

Μέχρι το 2015, οι αναδυόμενες οικονομίες θα έχουν περισσότερες αφίξεις τουριστών σε σχέση με τις αναπτυγμένες οικονομίες. Μέχρι το 2030 το μερίδιο των πρώτων στη διεθνή αγορά θα φτάσει το 85%. Η αύξηση εκτιμάται ότι θα είναι περίπου 30% μέχρι το 2030 (από 22% το 2010) και θα αφορά τις περιοχές της Ασίας και του Ειρηνικού Ωκεανού. Στη Μέση Ανατολή, από 6% το 2010 θα φτάσουν το 8%. Στην Αφρική, από 5% θα φτάσουν το 7%. Ενώ για την Ευρώπη, το μερίδιο των αφίξεων θα μειωθεί στο 41% από 51% που ήταν το 2010.

(Πηγή: Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα)

1.4 Τουρισμός στην Ελλάδα

Παραδοσιακά η Ελλάδα θεωρείται ένας δημοφιλής πολυδιάστατος τουριστικός προορισμός παγκοσμίως. Η μεγάλη ιστορία και παράδοση, το πλήθος των αρχαίων αξιοθέατων και το ζεστό κλίμα με τις μοναδικές φυσικές ομορφιές την κατατάσσει σε έναν από τους πιο ελκυστικούς τόπους ανά τον κόσμο.

Ο τουρισμός αποτελεί για την ελληνική οικονομία έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες ανάπτυξης και εισροής εσόδων. Ακολουθώντας, έναν εντυπωσιακό ρυθμό ανάπτυξης κατά τις δεκαετίες 1960 και 1970, και μια σταθερά ανοδική πορεία τις δεκαετίες 1980 και 1990, ο ελληνικός τουρισμός αποτελεί σήμερα μια από τις βασικότερες πηγές εσόδων για την ελληνική οικονομία.

Η Ελλάδα διαθέτει περισσότερα από 15.000 χιλιόμετρα παραλίας, 190.000 ακτές και 6.000 μεγάλα και μικρότερα νησιά. Οι επισκέπτες ανακαλύπτουν ποικίλες επιλογές σε τομείς όπως η ιστιοπλοΐα και οι κρουαζιέρες, τα ταξίδια κινήτρων και τις αποδράσεις σαββατοκύριακου, που παρουσιάζουν νέες ευκαιρίες σε εξειδικευμένες και ελκυστικές αγορές.

Παρθένες παραλίες, επιβλητικά βουνά, πλούσια ιστορία και παραδόσεις, θεαματικά τοπία και φημισμένη φιλοξενία είναι τα στοιχεία που προσελκύουν επισκέπτες από όλο τον κόσμο στον τόπο που γεννήθηκε η δημοκρατία.

Το μεσογειακό κλίμα της Ελλάδας είναι ιδανικό για τουρισμό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Σήμερα μία από τις βασικές προτεραιότητες της Ελληνικής Πολιτείας είναι να δημιουργήσει μία δυναμική και βιώσιμη τουριστική υποδομή για όλες τις εποχές του χρόνου που θα ανταποκρίνεται στις προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Σύμφωνα με το Travel & Tourism Competitiveness Report, 2009, που δημοσιεύτηκε από το World Economic Forum, η Ελλάδα κατέχει συνολικά την 24η θέση μεταξύ 133 χωρών, και παράλληλα βρίσκεται στο Top 10 σε μία σειρά από σημαντικούς επιμέρους δείκτες (3η Θέση: Prioritization of travel & tourism subindex, 9η θέση: World Heritage cultural sites, 5η θέση: Tourism infrastructure, 1η θέση: Physician density subindex.).

Συγκρινόμενος σε παγκόσμιο επίπεδο, ο ελληνικός τουρισμός καταγράφει ικανοποιητικές επιδόσεις. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO), η Ελλάδα το 2012 ήταν 17η σε επίπεδο διεθνών αφίξεων και 23η σε επίπεδο εσόδων. Επίσης, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) το 2013, η χώρα μας καταλαμβάνει την 32η θέση μεταξύ 140 χωρών στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας, ενώ στο Γενικό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας καταλαμβάνει μόλις την 96η. Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι ο ελληνικός τουρισμός είναι ένας από τους ελάχιστους τομείς της εθνικής οικονομίας, ο οποίος είναι ανταγωνιστικός σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η σημασία της τουριστικής βιομηχανίας για την οικονομική δραστηριότητα της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα σημαντική και συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της χώρας.

Επιπροσθέτως, οι εισπράξεις από την παροχή τουριστικών υπηρεσιών αποτελούν ένα από τα βασικά μεγέθη του ελληνικού ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, με θετική συμβολή στη διαμόρφωσή του. Πιο συγκεκριμένα, τη δεκαετία 1998-2008 οι καθαρές εισπράξεις από την παροχή ταξιδιωτικών υπηρεσιών αντιπροσώπευαν κατά μέσο όρο το 60% περίπου του συνόλου των καθαρών εισπράξεων από υπηρεσίες, ενώ κάλυπταν το 27% περίπου του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου⁹. Η συμβολή της τουριστικής οικονομίας το 2012 στο ΑΕΠ της Ελλάδας φτάνει το 16,4%, ενώ η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (688.800 θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο 18,3% των απασχολουμένων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Βασικά Μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2012

Ελληνικός τουρισμός 2012	
Συμμετοχή στο ΑΕΠ	16,4% [WTTC]
Συμμετοχή στην απασχόληση	18,3% της συνολικής απασχόλησης [WTTC]
Συνολική Απασχόληση	688.800 [WTTC]
Έσοδα	10,4 δισ. € (συμπεριλαμβανομένων των εισπράξεων κρουαζιέρας) [ΤτΕ]
Αφίξεις Αλλοδαπών	16,9 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων των αφίξεων κρουαζιέρας)
Μέση κατά κεφαλή δαπάνη	616 € (συμπεριλαμβανομένων των ποσών κρουαζιέρας)
Μερίδιο Αγοράς	1,5% Παγκόσμια, 2,9% Ευρώπη
Εποχικότητα	56% των αφίξεων αλλοδαπών πραγματοποιείται Ιούλιο - Αύγουστο - Σεπτέμβριο
Συγκέντρωση Προσφοράς	66% των ξενοδοχειακών κλινών συγκεντρώνονται σε 4 περιοχές της Ελλάδας [ΞΕΕ]
Ξενοδοχειακή Υποδομή	9.670 ξενοδοχεία / 771.271 κλίνες [ΞΕΕ]
Τop 5 αγορές	Γερμανία (2.108.787), Ην. Βασίλειο (1.920.794), ΠΓΔΜ (1.300.000), Γαλλία (977.376), Ρωσία (874.787) [ΤτΕ]
Τop 5 αεροδρόμια (σε αφίξεις αλλοδαπών)	Αθήνα (2.651.062), Ηράκλειο (2.067.475), Ρόδος (1.593.298), Θεσσαλονίκη (901.573), Κέρκυρα (824.000) [ΕΛ.ΣΤΑΤ.]

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΛ.ΣΤΑΤ., UNWTO, WEF)

1.5 Στατιστικά στοιχεία ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Για την μελέτη και αξιοποίηση από κάθε ενδιαφερόμενο των στατιστικών στοιχείων του ελληνικού τουριστικού κλάδου, οργανισμοί όπως η τράπεζα της Ελλάδος, ο παγκόσμιος οργανισμός τουρισμού και ο σύνδεσμος ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), συγκεντρώνουν δεδομένα και διεξάγουν αναλύσεις με στόχο τη διεξαγωγή συμπερασμάτων και την αξιολόγηση της πορείας της χώρας στον κλάδο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. Τουριστικές Εισπράξεις

Έτος	Εκ. Ευρώ	Μεταβολές
2000	10061,20	
2001	10579,90	5,16%
2002	10284,70	-2,79%
2003	9495,30	-7,68%
2004	10347,80	8,98%
2005	10729,50	3,69%
2006	11356,70	5,84%
2007	11319,20	-0,33%
2008	11635,90	2,80%
2009	10400,20	-10,62%
2010	9611,30	-7,59%
2011	10504,70	9,30
2012	10442,50	-0,32%
2013	12152,22	16,40%

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων ΕΛ.ΣΤΑΤ., UNWTO, WEF)

Όπως φαίνεται στον πίνακα 5 παραπάνω, για τις τουριστικές εισπράξεις που πραγματοποιούνται από την εισροή ξένων τουριστών στην Ελλάδα, παρατηρείτε ότι από το 2000 μέχρι το 2013 υπάρχει μια άνοδος περίπου 25% ενώ το μεσοδιάστημα 2008 με 2010

λόγω της εμφάνισης και προβολής της οικονομικής κρίσης υπήρξε μείωση των εισπράξεων κατά 18%.

Όσον αφορά τα ξενοδοχειακά καταλύματα, το αντίστοιχο χρονικό διάστημα παρατηρείτε μια ανέγερση της τάξης του 18% στις τουριστικές μονάδες που από 6423 το 2000 ανέρχονται σε 9677 το 2013. Σαν αποτέλεσμα αυτής της αύξησης αριθμός των κλινών για τουριστικούς σκοπούς μεταβάλετε προς τα πάνω κατά 30,21% (Πινάκας 7). Σύμφωνα και με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα 6, αντίστοιχη αύξηση παρουσίασαν και οι αφίξεις τουριστών από το 2000 μέχρι το 2013, καλύπτοντας την προσφορά. Συγκεκριμένα την τελευταία δεκαετία οι αφίξεις ξένων τουριστών στη χώρα από 1437882 το 2005 ανέρχονται σε 20111406 το 2013, μια συνολική μεταβολή περίπου 20%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. Διεθνείς τουριστικές αφίξεις 2000-2013

ΕΤΟΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
2000	12.378.282	-
2001	13.019.202	5,18%
2002	12.556.494	-3,55%
2003	12.468.411	-0,70%
2004	11.735.556	-5,88%
2005	14.388.182	10,22%
2006	15.226.241	5,82%
2007	16.165.265	6,17%
2008	15.938.806	-1,40%
2009	14.914.537	-6,43%
2010	15.007.493	0,62%
2011	16.427.247	9,46%
2012*	16.946.543	-
2013*	20.111.406	18,68%

*Τα στοιχεία των ετών περιέχουν και αφίξεις από κρουαζιέρες

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, Τράπεζας της Ελλάδος)

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. Διαχρονική Εξέλιξη Ξενοδοχειακών Μονάδων, Δωματίων, Κλινών, 1990-2013

Έτος	Μονάδες	Μεταβολή	Δωμάτια	Μεταβολή	Κλίνες	Μεταβολή
1990	6.423		224.882		423.660	
2000	8.073		312.993		593.990	
<u>Δ 1990-2000</u>	<u>1.650</u>	<u>25,69%</u>	<u>88.111</u>	<u>39,18%</u>	<u>170.330</u>	<u>40,20%</u>
2001	8.285	2,63%	320.467	2,39%	608.104	2,38%
2002	8.527	2,92%	330.348	3,08%	626.914	3,09%
2003	8.689	1,90%	339.540	2,78%	644.898	2,87%
2004	8.899	2,42%	351.891	3,64%	668.271	3,62%
2005	9.036	1,54%	358.721	1,94%	682.050	2,06%
2006	9.111	0,83%	364.179	1,52%	693.252	1,64%
2007	9.207	1,05%	367.992	1,05%	700.933	1,11%
2008	9.385	1,93%	375.067	1,92%	715.857	2,13%
2009	9.559	1,85%	383.008	2,12%	732.279	2,29%
2010	9.732	1,81%	397.660	3,83%	763.407	4,25%
2011	9.648	-0,86%	397.322	-0,08%	763.668	0,03%
2012	9.670	0,23%	400.433	0,78%	771.271	1,00%
2013	9.677	0,07%	401.332	0,22%	773.445	0,28%
<u>Δ 2000-2013</u>	<u>1.604</u>	<u>19,87%</u>	<u>88.339</u>	<u>28,22%</u>	<u>179.455</u>	<u>30,21%</u>

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων από Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος)

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών Τουριστών σε χιλιάδες

ΕΤΟΣ	Σύνολο Διανυκτερεύσεων	Μεταβολή
2005	153.439,9	
2006	162.165,2	5,69%
2007	161.235,2	-0,57%
2008	152.596,1	-5,36%
2009	141.443,7	-7,31%
2010	140.175,7	-0,90%
2011	150.978,2	7,71%
2012*	142.416,9	
2013*	162.918,0	14,40%

*Για τα έτη 2012, 2013 προσμετρούνται και οι διανυκτερεύσεις από τουρίστες κρουαζιέρας που διανυκτερεύουν εκτός πλοίων.

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Τράπεζας της Ελλάδος)

Κύριο χαρακτηριστικό του ελληνικού τουρισμού είναι η εποχικότητά του, με τους ανοιξιάτικους και καλοκαιρινούς μήνες να συγκεντρώνουν το περίπου το 80% των συνολικών αφίξεων του έτους. Όπως φαίνεται στον πίνακα 9, από το 2004 μέχρι το 2013 δεν υπάρχουν σημαντικές αλλαγές και η εποχικότητα δείχνει να είναι ένα πάγιο χαρακτηριστικό του εγχώριου τουριστικού προϊόντος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Εποχικότητα Διεθνών Τουριστικών Αφίξεων

Μήνες	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ιαν-Μαρ.	7,64%	7,14%	6,31%	7,02%	7,79%	6,94%	6,53%	6,75%	6,31%	5,71%
Απ-Ιουν.	31,89%	24,57%	24,87%	25,50%	26,62%	26,05%	24,49%	25,54%	24,81%	24,54%
Ιουλ-Σεπ.	49,08%	52,58%	54,28%	52,24%	51,05%	52,20%	54,89%	54,33%	55,78%	56,44%
Οκτ-Δεκ.	11,39%	15,71%	14,54%	14,24%	14,54%	14,81%	14,09%	13,38%	13,10%	13,31%

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, Τράπεζας της Ελλάδος και National Statistical Institute of Bulgaria)

1.6 Ανταγωνιστικότητα ελληνικού τουρισμού.

Ο τουρισμός παγκοσμίως έχει εξελιχθεί σε μία από τις σημαντικότερες βιομηχανίες και αποτελεί σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης και πηγή απασχόλησης. Ο 20ος αιώνας χαρακτηρίστηκε από πολλούς σαν «αιώνας του τουρισμού», αφού κατά την διάρκειά του συντελέστηκαν κοσμογονικές αλλαγές σχετικά με την ανάπτυξη του.

Μέσα σε ένα οικονομικό περιβάλλον, που συνεχώς εξελίσσεται και διεθνοποιείται, κανείς δεν αμφισβητεί την ανάγκη για τόνωση της ανταγωνιστικότητας κάθε χώρας, η οποία αποτελεί μια διαρκή και σύνθετη διαδικασία, εξαρτώμενη από πολλούς παράγοντες. Η ανταγωνιστικότητα είναι από τη φύση της μια συγκριτική έννοια και προκύπτει από τις επιδόσεις της κάθε χώρας σε σύγκριση με άλλες τόσο σε μακροοικονομικό, όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο. Η ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητά μας να επιχειρούμε

καλύτερα και αποτελεσματικότερα από τους ανταγωνιστές μας. Αυτό επιτυγχάνεται είτε με τη διατήρηση υψηλών ρυθμών αύξησης της ζήτησης είτε με την αύξηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών περισσότερο από το κόστος (value for money) που συμβάλει στη διατήρηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Η ανταγωνιστικότητα επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και διαμορφώνεται από την ικανότητά τους να ικανοποιούν την ζήτηση για τουριστικά προϊόντα (χαρτοφυλάκιο που εκφράζει τις εμπειρίες), τα οποία μπορούν να τα προσφέρουν καλύτερα σε συγκεκριμένη τουριστική αγορά από τις άλλες επιχειρήσεις.

Το ΕΣΑΑ (Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης) υιοθέτησε από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας του μια ευρεία και πολυδιάστατη προσέγγιση στο ζήτημα της ανταγωνιστικότητας, ανάλογη αυτής που διαπνέει την ευρωπαϊκή Στρατηγική της Λισαβόνας, έχοντας ορίσει την ανταγωνιστικότητα ως την «ικανότητα διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας – αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της απασχόλησης και της πραγματικής συνοχής, της περιβαλλοντικής προστασίας και αναβάθμισης, της διαρκούς βελτίωσης της παραγωγικότητας – υπό συνθήκες παγκοσμιοποίησης».

Μέσα στο έντονα αυτό ανταγωνιστικό περιβάλλον, η Ελλάδα κατέχει μια εξαιρετικά προνομιούχα θέση με μοναδικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Τα κυριότερα από αυτά είναι:

- Μια πολύ υψηλή και θετική αναγνωρισιμότητα. Η ΕΛΛΑΔΑ ως χώρα είναι γνωστή και ευμενώς αποδεκτή σε μεγάλο ποσοστό κατοίκων του πλανήτη.
- Οι μοναδικές ιστορικές και πολιτισμικές καταβολές της, που ασκούν παγκόσμια γοητεία.
- Οι εξαιρετικές φυσικές ομορφιές και το ήπιο, φιλικό στον άνθρωπο, μεσογειακό κλίμα.
- Η παρουσία της μέσα στην Ευρώπη, τον κύριο προορισμό του παγκόσμιου τουρισμού, και η άμεση γειννιάσή της με άλλες χώρες ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος.

Τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, τα οποία καθορίζουν και το επίπεδο ανταγωνιστικότητας είναι :

- Το βασικό κίνητρο του ταξιδιού προς την Ελλάδα που εξακολουθεί να παραμένει "ο ήλιος και η θάλασσα" (sunlust). Αυτό σημαίνει, ότι το ελληνικό τουριστικό προϊόν παραμένει τυπικά "μεσογειακό" και δεν έχει επιτύχει ακόμη να διαφοροποιηθεί,

ώστε να αμβλύνει την εξάρτησή του από τον οργανωμένο παραθεριστικό τουρισμό και να επιμηκύνει την περίοδο ζήτησής του.

- Η εξάρτηση από τον οργανωμένο παραθεριστικό τουρισμό, που χαρακτηρίζεται από χαμηλή τιμή πακέτου και χαμηλή συναλλαγματική απόδοση για τη χώρα - προορισμό, και καθοριστική συγκέντρωση της ζήτησης στο χρόνο (υψηλή εποχικότητα) και στο χώρο (προορισμοί καθίστανται μόνο οι περιοχές που δέχονται ναυλωμένες πτήσεις).
- Οι ελλείψεις στην γενική υποδομή και τις μεταφορές (κυρίως περιφερειακά αεροδρόμια, αλλά και οδικό δίκτυο, λιμάνια, κατάσταση σιδηροδρόμων, ακτοπλοΐας, ανυπαρξία αερομεταφορέα για ναυλωμένες πτήσεις κ.λ.π.).

Την ίδια ώρα σε έκθεση που παρουσιάζει το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ για τον τομέα του τουρισμού, βαθμολογώντας 139 χώρες του κόσμου με βάση 60 δείκτες, στους οποίους περιλαμβάνονται το ρυθμιστικό πλαίσιο, η ασφάλεια, η υγεία, οι υποδομές, οι τιμές, ο πολιτισμός, η προστασία του περιβάλλοντος και τα μέσα μεταφοράς, κατατάσσεται στην 21η θέση μεταξύ των χωρών της Ευρώπης, καθώς επωφελείται από τον πολιτιστικό της πλούτο (στην 25η θέση) τις καλές συνθήκες υγιεινής (στην 20η θέση) και την κορυφαία τουριστική υποδομή (στην 5^η θέση). Στις πρώτες θέσεις με το πιο ελκυστικό περιβάλλον για την ανάπτυξη της ταξιδιωτικής και τουριστικής βιομηχανίας κατατάσσεται η Ελβετία, η Γερμανία και η Γαλλία, ενώ την πρώτη δεκάδα συμπληρώνει η Αυστρία, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Ηνωμένες Πολιτείες, ο Καναδάς, η Ισπανία και η Σιγκαπούρη. Από άλλες γειτονικές χώρες η Πορτογαλία καταλαμβάνει την 18η θέση, η Μάλτα την 26η, η Ιταλία την 27η, η Κροατία την 34η, το Μαυροβούνιο την 36η, η Βουλγαρία την 48η και η Τουρκία την 50η.

Στους άλλους δείκτες η ελληνική κατάταξη είναι η ακόλουθη:

- Τουριστικό θεσμικό πλαίσιο, 34η θέση
- Νόμοι και κανονισμοί, 82η θέση
- Περιβαλλοντική αειφορία, 68η θέση,
- Θέματα ασφάλειας, 73η θέση
- Θέματα υγείας και υγιεινής, 20η θέση
- Προτεραιότητα σε τουριστικά/ταξιδιωτικά θέματα, 17η θέση
- Τουριστικό επιχειρηματικό περιβάλλον και υποδομές, 29η θέση
- Υποδομές αερομεταφορών, 19η θέση
- Υποδομές οδικών μεταφορών, 61η θέση

- Τουριστικές υποδομές, 5η θέση
- Υποδομές σε τεχνολογία / πληροφορική, 39η θέση
- Ανταγωνιστικότητα τιμών στην τουριστική βιομηχανία, 123η θέση
- Ανθρώπινο δυναμικό, πολιτισμός και φύση στον τουριστικό τομέα, 29η θέση
- Ανθρώπινο δυναμικό, 59η θέση

Περαιτέρω, καταγράφεται ισχυρή εξοικείωση της χώρας με τον τουρισμό σε σύγκριση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανόμενης μιας γενικά ανοικτής και θετικής στάσης προς τους τουρίστες (στην 26η θέση). Ωστόσο η πτώση στην κατάταξη αποδίδεται σε παράγοντες, όπως το ασθενέστερο πολιτικό περιβάλλον και οι αυξανόμενες ανησυχίες για την ασφάλεια, καθώς και η χαμηλότερη προτεραιότητα του τομέα των ταξιδιών και του τουρισμού στο εσωτερικό της χώρας, η οποία δεν προκαλεί έκπληξη δεδομένης της γενικότερης δυσμενούς οικονομικής κατάστασης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10. Διεθνείς τουριστικές αφίξεις σε Ελλάδα και ανταγωνιστές 2012

	Αφίξεις (εκατ)	Μεταβολή
Ισπανία	57,7	2,7%
Τουρκία	35,7	3,0%
Ελλάδα	15,5	-5,5%
Αίγυπτος	11,2	17,9%
Κροατία	10,4	4,5%
Κύπρος	2,5	3,0%

(Πηγή: ΣΕΤΕ επεξεργασία στοιχείων Τράπεζας της Ελλάδος και Παγκόσμιου Οργανισμού τουρισμού).

ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Θέση Ελλάδας και ανταγωνιστών στην παγκόσμια κατάταξη 2012

	Αφίξεις	Εισπράξεις	Ανταγωνιστικότητα
Ισπανία	4	2	4
Τουρκία	6	12	46
Ελλάδα	17	23	32
Αίγυπτος	22	32	85

Κροατία	16	33	35
Κύπρος	>50	>50	29

(Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού και Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ)

1.7 Ο Ρόλος και η επίδραση της φορητής τεχνολογία και των κοινωνιών δικτύων στο τουριστικό προϊόν.

Τα κοινωνικά δίκτυα και η κινητή τεχνολογία αναμένεται να αλλάξουν σημαντικά την τουριστική βιομηχανία μέσα στα επόμενα χρόνια. Συμβουλές για τις διακοπές από άτομα του περιβάλλοντος, εφαρμογές διαδραστικών κρατήσεων και ταξιδιωτικών οδηγών που είναι διαθέσιμες για τα κινητά τηλέφωνα, θα αποτελέσουν τον κανόνα τα επόμενα χρόνια τον τρόπο που ο ταξιδιώτης θα ενημερώνεται και θα αγοράζει, σύμφωνα με εμπειρογνώμονες του World Travel Monitor Forum.

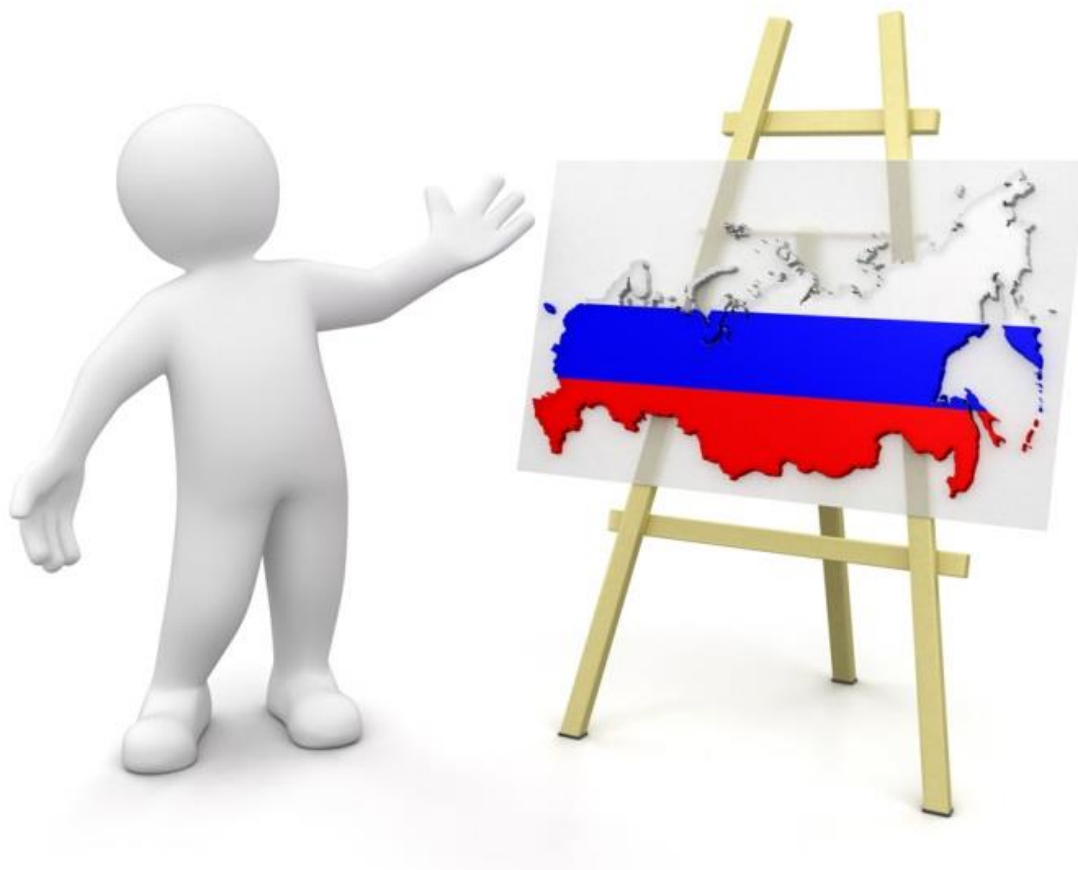
Όλο και περισσότεροι ταξιδιώτες σε παγκόσμιο επίπεδο χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, παρά το γεγονός ότι από μια μεγάλη μερίδα χρηστών δε θεωρούνται ακόμα αξιόπιστα. Σύμφωνα με το ερευνητικό ινστιτούτο του ταξιδιωτικού κλάδου FUR (Forschungsgemeinschaft Urlaub und Reisen), σχεδόν ένας στους τέσσερεις χρήστες του διαδικτύου επωφελείται από ανάλογες τις πλατφόρμες, για να πληροφορηθεί για ταξιδιωτικές υπηρεσίες ή να επιλέξει προορισμό. Η δραματική επιτυχία των έξυπνων τηλεφώνων κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών προσφέρει νέες ευκαιρίες για την ταξιδιωτική βιομηχανία. Σύμφωνα με στοιχεία του World Travel Monitor 2010/2011, τη χρονιά εκείνη, το 40% των διεθνών ταξιδιωτών ήδη διέθετε ένα έξυπνο τηλέφωνο με πρόσβαση στο διαδίκτυο, στα e-mail και σε άλλες λειτουργίες, το 57% είχε ένα συμβατικό κινητό τηλέφωνο ενώ το 2% εξακολουθούσε να μην έχει κινητό τηλέφωνο. Πάνω από το 40% των κατόχων έξυπνων κινητών τηλεφώνων, ήδη τα χρησιμοποιούν για να πληροφορηθούν για τον προορισμό, ενώ το 34% των ταξιδιωτών για επαγγελματικούς σκοπούς και το 26% των ταξιδιωτών αναψυχής τα χρησιμοποιεί για να πραγματοποιήσει αλλαγές κρατήσεων κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

Σημαντικό είναι επίσης, ότι όλο και περισσότεροι κάνουν χρήση των κοινωνικών δικτύων κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους μέσω των εφαρμογών των κινητών τηλεφώνων τους, σε ποσοστό που αγγίζει το 37% των διεθνών ταξιδιωτών αναψυχής σύμφωνα με το World Travel Monitor. Αυτό σημαίνει ότι τόσο φωτογραφίες των διακοπών όσο και άλλα στοιχεία

κοινοποιούνται στο διαδίκτυο, σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Flickr ή το Facebook, ενώ ο ταξιδιώτης είναι ακόμα στον τόπο προορισμού.

Παρ' όλα αυτά η ταξιδιωτική βιομηχανία, προς το παρόν, δαπανά μικρά ποσά για μάρκετινγκ μέσω των κοινωνικών δικτύων και διαθέτει περιορισμένους τρόπους για την αποτελεσματική μέτρηση της επιτυχίας των ενεργειών της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ρωσία

2.1 Σύνοψη παρουσίαση.

Η Ρωσία, ή επίσημα γνωστή ως Ρωσική Ομοσπονδία, είναι μια χώρα που βρίσκεται στην βόρεια Ευρασία. Πολίτευμά της είναι η Ομοσπονδιακή Ημιπροεδρική Δημοκρατία και αποτελείται από 85 ομοσπονδιακά κρατίδια. Αποτελεί το μεγαλύτερο κράτος του πλανήτη, καλύπτοντας πάνω από το ένα όγδοο της παγκόσμιας κατοικήσιμης γης. Η Ρωσία, είναι επίσης, η ένατη σε πληθυσμό χώρα παγκοσμίως, με πάνω από 143 εκατομμύρια κατοίκους, σύμφωνα με εκτιμήσεις για το 2012. Πρωτεύουσα της χώρας είναι η Μόσχα. Η επίσημη γλώσσα είναι τα ρωσικά και νόμισμα το ρούβλι.

Η Ρωσική Ομοσπονδία δημιουργήθηκε το 1991 και προήλθε από την αποδόμηση της Ε.Σ.Σ.Δ.. Έκτοτε, το πολίτευμά της είναι Προεδρική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία κατά το πρότυπο του δυτικού φιλελεύθερου μοντέλου.

Το όνομα Ρωσία προέρχεται από το λαό των Ρως, ενός μεσαιωνικού λαού, ο οποίος κατά τους ερευνητές συγγένευε με τους σημερινούς Ρώσους, είτε ήταν οι πρόγονικοί τους φύλο.. Για να αποσαφηνιστεί το κράτος που κατοικούσε αυτός ο λαός σε σχέση με άλλους λαούς χρησιμοποιούμε τον όρο Ρως του Κιέβου ή Κιέβινη Ρωσία. Η περιοχή του κράτους των Ρως θεωρείται ότι κατοικήθηκε από τους Βάραγγες (συγγενή λαό των Βίκινγκς). Μία άλλη λατινική εκδοχή της προέλευσης του ονόματος Ρως ήταν το όνομα Ρουθηνία, το οποίο είχε δοθεί από τους καθολικούς Ευρωπαίους στις νοτιοδυτικές περιοχές του κράτους αυτού[4]. Η ονομασία Ρωσία πρωτοσυναντάται στα έργα «Περί τῆς Βασιλείου Τάξεως» και «Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν» του βυζαντινού αυτοκράτορα Κωνσταντίνου του Πορφυρογέννητου ως η ελληνική ονομασία του κράτους των Ρως.

2.2 Γεωγραφικά στοιχεία.

Η ρωσική ομοσπονδία εκτείνεται στην Ανατολική Ευρώπη και τη Βόρεια Ασία, με έκταση 17.075.200 τ.χλμ. Εκτείνεται σε γεωγραφικό πλάτος 80°Β - 41°30'Β και σε γεωγραφικό μήκος 20°Α - 169°40'Δ. Συνορεύει νότια με την Κίνα, τη Μογγολία, τη Βόρεια Κορέα, το Καζακστάν, το Αζερμπαϊτζάν και τη Γεωργία και δυτικά με την Ουκρανία, τη Λευκορωσία, την Πολωνία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, την Εσθονία, τη Φιλανδία και τη Νορβηγία, ενώ βρέχεται στα βόρεια από τον Αρκτικό ωκεανό, ανατολικά από τον Ειρηνικό ωκεανό, νότια από την Κασπία θάλασσα και τον Εύξεινο Πόντο και δυτικά από τη Βαλτική θάλασσα.

Πρόκειται για το μεγαλύτερο σε έκταση κράτος του κόσμου και είναι συνολικά μιάμιση φορά μεγαλύτερο από την Ευρώπη. Είναι ακόμα η 6η πολυπληθέστερη χώρα του κόσμου, με πρωτεύουσά της είναι η Μόσχα.

2.2.1 Μορφολογία εδάφους

Καταλαμβάνει μία τεράστια έκταση που εκτείνεται σε δύο ηπείρους, την Ευρώπη και την Ασία και έχει μέγιστο πλάτος πάνω από 10.000 χιλιόμετρα. Η μορφολογία του εδάφους της παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να διακρίνουμε την επικράτεια της σε πέντε μεγάλες περιοχές: την Ευρωπαϊκή Ρωσία, τα Ουράλια όρη, τη Σιβηρία, τις Οροσειρές του νότιου και νοτιοανατολικού τμήματος και το Βορειοανατολικό τμήμα.

Η Ευρωπαϊκή Ρωσία περιλαμβάνει τις περιοχές που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή ήπειρο, ανατολικά των Ουραλίων. Πρόκειται για μια μεγάλη πεδινή έκταση με μέσο υψόμετρο 170 μ., ενώ το υψόμετρο δεν ξεπερνάει τα 340 μ. στους λόφους Βαλντάι. Στο βόρειο τμήμα της Ρωσικής Πεδιάδας που βρίσκεται στον Αρκτικό κύκλο το ανάγλυφο είναι πιο έντονο, καλυμμένο με παγετώνες και δάση τούνδρας. Στο κέντρο της Ρωσικής Πεδιάδας βρίσκεται η πρωτεύουσα της χώρας. Νοτιότερα τα εδάφη γίνονται εύφορα και προσφέρονται για την καλλιέργεια πλήθους αγροτικών προϊόντων. Στα ΝΔ βρίσκεται η μεγαλύτερη οροσειρά της Ρωσίας, ο Καύκασος, ο οποίος εκτείνεται ανάμεσα στον Εύξεινο Πόντο και την Κασπία θάλασσα και έχει μήκος περίπου 1.200 χλμ. και πλάτος 225 χλμ. Η οροσειρά αυτή θεωρείται το παραδοσιακό σύνορο μεταξύ Ευρώπης και Ασίας. Αποτελείται από δύο παράλληλα επιμήκη τμήματα, τον Μικρό και τον Μεγάλο Καύκασο.

Τα Ουράλια όρη με, θεωρούνται το όριο μεταξύ ευρωπαϊκής και ασιατικής Ρωσίας και η επικοινωνία γίνεται μέσω διαβάσεων, οι περισσότερες από τις οποίες βρίσκονται στο κεντρικό τμήμα της οροσειράς, όπου το υψόμετρο δεν ξεπερνά τα 500 μ. Εκτείνεται με κατεύθυνση Β-Ν σε μήκος 2.000 χλμ. και το βόρειο τμήμα τους ανήκει στον Αρκτικό κύκλο.

Η Σιβηρία εκτείνεται δυτικά των Ουραλίων μέχρι τον ποταμό Λένα. Το μέσο υψόμετρο της περιοχής κυμαίνεται μεταξύ 500-700 μ. Διακρίνεται σε δύο τμήματα, την πεδιάδα της Δυτικής Σιβηρίας και το Οροπέδιο της Κεντρικής Σιβηρίας.

Η πεδιάδα της Δυτικής Σιβηρίας εκτείνεται ανάμεσα στα Ουράλια και τον ποταμό Γενισέι σε μια έκταση πλάτους πάνω από 1.900 χλμ. Το βόρειο τμήμα της ανήκει στη ζώνη της τούνδρας και έχει μέσο υψόμετρο 140 μ., ενώ στα νότια φτάνει τα 200 μ.

Το Κεντρικό Σιβηρικό οροπέδιο εκτείνεται μεταξύ των ποταμών Γενισέι και Λένα με μέσο υψόμετρο 450-900 μ., ενώ στο βόρειο τμήμα του βρίσκονται τα όρη Μπιράνγκα Σεβέρναγια Ζεμλιά και Πουτοράν, καθώς και το βαθύπεδο της βόρειας Σιβηρίας (50-70 μ.).

Η Νότια και Νοτιοανατολική Σιβηρία είναι μια ορεινή και δύσβατη περιοχή. Εκεί βρίσκονται τα Αλτάια όρη, τα οποία εκτείνονται με κατεύθυνση κατά μήκος των νότιων συνόρων της χώρας.

Η Βορειοανατολική Σιβηρία εκτείνεται μεταξύ του ποταμού Λένα και της οροσειράς Κολιμά. Περιλαμβάνει τις οροσειρές Τσέρσκι, Σαρίτσεφ, Σουντάρ-Χαγιατά, Τζουγκτζούρ, Κολιμά, Βερχογιάνσκ και Στανοβόι. Στη Βορειοανατολική Σιβηρία υπάρχουν πολλά ενεργά ηφαίστεια, οι εκρήξεις των οποίων είναι συνέπεια της έντονης σεισμικής δραστηριότητας που παρατηρείται στην περιοχή.

2.2.2 Υδρογραφία

Ο ποταμός Βόλγας με μήκος 3.690 χλμ. αποτελεί το μεγαλύτερο σε μήκος ποταμό της Ευρωπαϊκής Ρωσίας και ολόκληρης της Ευρώπης. Η λεκάνη αποστράγγισής του έχει έκταση 1.360.000 τ.χλμ. Πηγάζει από τους λόφους Βαλντάι και εκβάλλει στην Κασπία θάλασσα. Σημαντικότεροι παραπόταμοί του είναι ο Καμά και ο Όκα.

Οι ποταμοί της Σιβηρίας στην πλειοψηφία τους πηγάζουν από τις μεγάλες οροσειρές της νοτιοανατολικής, νότιας και βορειοανατολικής Ρωσίας και καταλήγουν στον Αρκτικό ή τον Ειρηνικό ωκεανό. Η Δυτική Σιβηρική Πεδιάδα διαρρέεται από τον ποταμό Ομπ (Όβης) και τους παραποτάμους του, από τους οποίους μεγαλύτερος είναι ο Ιρτίς. Ο Ομπ (4.345 μ.) πηγάζει από τα Αλτάια όρη, εκβάλλει στον Αρκτικό ωκεανό και είναι ο ποταμός με τη μεγαλύτερη λεκάνη απορροής της Ρωσίας (έκτασης 3.000.000 τ.χλμ.). Ο ποταμός Ιρτίς έχει μήκος 4.248 χλμ. και λεκάνη απορροής 1.643.000 τ.χλμ. Στη Δυτική Σιβηρική Πεδιάδα βρίσκονται ακόμα οι λίμνες Τσάνι, Κουλουντά και πολλά έλη, ιδίως στο βόρειο τμήμα της πεδιάδας που ανήκει στον Αρκτικό κύκλο.

Ο ποταμός Λένα αποτελεί το φυσικό όριο μεταξύ της Κεντρικής και Βορειοανατολικής Σιβηρίας. Έχει μήκος 4.270 χλμ. και λεκάνη απορροής 2.490.000 τ.χλμ. και εκβάλλει στον Αρκτικό ωκεανό. Στον Αρκτικό ωκεανό εκβάλλουν και οι ποταμοί Κολιμά και Ιντιγκίργκα, οι οποίοι διαρρέουν τη Βορειοανατολική Σιβηρία.

Μεγαλύτερη λίμνη της χώρας και του κόσμου είναι η Κασπία, μία αλμυρή λίμνη που εξαιτίας της έκτασης και της υψηλής περιεκτικότητας σε αλάτι αποκαλείται θάλασσα. Έχει έκταση 360.000 τ.χλμ. και υψόμετρο 28 μ. κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Η Βαϊκάλη με έκταση 31.500 τ.χλμ., μέγιστο μήκος 620 χλμ. και μέγιστο βάθος 1.620 μ. είναι η πιο βαθιά λίμνη του κόσμου, η τρίτη σε έκταση μετά την Κασπία θάλασσα και την Αράλη και η μεγαλύτερη λίμνη με γλυκό νερό στον κόσμο.

Στη Ρωσία βρίσκεται ακόμα και η λίμνη Λαντόγκα με έκταση 17.670 τ.χλμ., η τέταρτη λίμνη στον κόσμο, και η Μπαλχάς, πέμπτη σε έκταση λίμνη στον κόσμο. Άλλες σημαντικές λίμνες είναι η Ονέγκα, η Ριμπίνσκ, η Πέιπους, το έλος Βασιουνγκάνιε, η Μπελόγιε, η Ίλμεν, η Τσάνι, η Τοπόζερο κ.ά. ενώ μόνο στα Αλτάια όρη υπάρχουν πάνω από 3.500 λίμνες.

2.2.3 Κλίμα

Οι κλιματικές συνθήκες μεταβάλλονται ανάλογα με το γεωγραφικό μήκος και πλάτος, την απόσταση από τη θάλασσα, τη γεωμορφολογία και τους ανέμους.

Στην Ευρωπαϊκή Ρωσία επικρατεί κλίμα ήπιο ηπειρωτικό.

Το κλίμα της Σιβηρίας καθορίζεται από τη γεωμορφολογία της περιοχής:

Οι νότιες και νοτιοανατολικές οροσειρές δεν επιτρέπουν στους θερμούς ανέμους που πνέουν από την Ασία να φτάσουν στο εσωτερικό, ενώ αντίθετα το χαμηλό υψόμετρο στα βόρεια και δυτικά παράλια επιτρέπει στους ψυχρούς ανέμους που έρχονται από τον Αρκτικό να φτάσουν στην ενδοχώρα. Αποτέλεσμα είναι το κλίμα να είναι ιδιαίτερα ψυχρό, με πολύ χαμηλές θερμοκρασίες και χιονοπτώσεις, τουλάχιστον για δέκα μήνες το χρόνο.

Στη Δυτική Σιβηρική Πεδιάδα το κλίμα είναι ηπειρωτικό με μεγάλους σε διάρκεια ψυχρούς χειμώνες. Οι βροχοπτώσεις κυμαίνονται μεταξύ 225-450 mm και οι μέσες θερμοκρασίες Ιανουαρίου και Ιουλίου κυμαίνονται ανάλογα με το γεωγραφικό πλάτος μεταξύ -28°C με -16°C και από 3°C μέχρι 23°C αντίστοιχα.

Στο Κεντρικό Σιβηρικό οροπέδιο επικρατεί ηπειρωτικό κλίμα με μέση θερμοκρασία Ιανουαρίου και Ιουλίου -44°C και 20°C αντίστοιχα. Στη Βορειοανατολική Σιβηρία το κλίμα είναι ηπειρωτικό με πολύ ψυχρούς χειμώνες. Οι θερμοκρασίες Ιανουαρίου και Ιουλίου είναι αντίστοιχα περ. -65°C και 17°C . Η κατώτατη θερμοκρασία που σημειώθηκε ποτέ στη χώρα έχει καταγραφεί στην οροσειρά Βερχογιάνσκ, η οποία βρίσκεται ακριβώς πάνω στη νοητή γραμμή του Αρκτικού κύκλου, -69°C .

2.2.4 Χλωρίδα-πανίδα

Καθώς η Ρωσία καταλαμβάνει μια τεράστια γεωγραφική έκταση από την Ευρώπη μέχρι την Ασία, έχει να παρουσιάσει κάθε είδους χλωρίδα και πανίδα, εκτός τροπική βλάστηση.

Η χλωρίδα της χώρας είναι ανάλογη με τις κλιματικές συνθήκες, το γεωγραφικό πλάτος και μήκος και το υψόμετρο της περιοχής. Τα δάση καλύπτουν πάνω από το 50% των συνολικών εδαφών της χώρας.

Η ζώνη της τούνδρας καλύπτει μια ζώνη κατά μήκος των βόρειων ακτών της χώρας στον Αρκτικό ωκεανό, σε γεωγραφικό πλάτος άνω των 70°B . Οι χαμηλές θερμοκρασίες και τα παγωμένα εδάφη περιορίζουν τη βλάστηση σε βρύα και λειχήνες, θάμνους και δάση με σημύδες και ερυθρελάτη.

Η ζώνη της τσίγκα περιλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της Ευρωπαϊκής Ρωσίας και της Δυτικής Σιβηρικής Πεδιάδας μέχρι το ύψος της Μόσχας. Καλύπτεται από δάση κωνοφόρων με έλατα, πεύκα, σημύδες, ιτιές και λιβάδια.

Η ζώνη των φυλλοβόλων δασών εκτείνεται νότια της τσίγκα και περιλαμβάνει δάση με βελανιδιές, ερυθρελάτη, λεύκες, σημύδες, πεύκα, φουντουκιές, φλαμουριές κ.ά.

Η ζώνη της στέπας εκτείνεται στο νοτιότερο μέρος της χώρας κατά μήκος των νότιων συνόρων με το Καζαχτσάν και τη Μογγολία. Το ξερό κλίμα και οι περιορισμένες βροχοπτώσεις δημιουργούν ερήμους όπου φύονται χαμηλά ποώδη φυτά και λειχήνες.

Ανάλογη με τη χλωρίδα είναι και η πανίδα της χώρας. Έτσι στη ζώνη της τούνδρας συναντούμε ταράνδους, αρκτικές αλεπούδες, κάστορες, κ.ά. Στη ζώνη της τάιγκα συναντούμε σκίουρους, ζεμπελίνες, αλεπούδες, αρκούδες, σκαντζόχοιρους, λύκους κ.ά. Στη ζώνη των φυλλοβόλων δασών ζουν ζαρκάδια, λύκοι, αλεπούδες και στη στέπα αλεπούδες, λύκοι, αρουραίοι, αντιλόπες, αετοί και γεράκια.

2.3 Δημογραφικά στοιχεία.

Ο πληθυσμός της Ρωσίας σύμφωνα με εκτιμήσεις την 1 Ιανουαρίου του 2012, ήταν 143.030.106 κάτοικοι. Οι περισσότεροι Ρώσοι προέρχονται από την Ανατολική Σλαβική οικογένεια λαών, για την προέλευση των οποίων λίγα στοιχεία είναι γνωστά.

- Γεννήσεις: 1.793.828 (2011)
- Θάνατοι: 1.925.036 (2011)
- Δείκτης αύξησης του πληθυσμού: 0,15% (2011)
- Δείκτης γεννήσεων : 12,6 γεννήσεις/1000 πληθυσμού (2011)
- Δείκτης θανάτων: 13,5 θάνατοι/1000 πληθυσμού (2011)
- Δείκτης μετανάστευσης: 2,24 / 1,000 πληθυσμού (2011)
- Δείκτης γονιμότητας: 1,61 παιδιά / γυναίκα (2011)

Το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση του συνολικού πληθυσμού είναι τα 70,3 έτη. Πιο συγκεκριμένα για τους άνδρες τα 64,3 και για τις γυναίκες τα 76,1 (2011).

Ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας είναι συνολικά 10,56 θάνατοι/ 1.000 γεννήσεις και αναλογεί σε 12,08 θάνατοι/1.000 γεννήσεις για τα αγόρια και 8,94 θάνατοι / 1.000 γεννήσεις για τα κορίτσια(2009 εκτ.).

Η έντονη διαφορά στο προσδόκιμο ζωής ανάμεσα στα δύο φύλα, με το προσδόκιμο ζωής των ανδρών να είναι χαμηλότερο, οφείλεται, σύμφωνα με κοινωνικές έρευνες στην αύξηση του φαινομένου του αλκοολισμού μετά την πτώση της Ε.Σ.Σ.Δ (CCCP).

Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι 9 κάτοικοι/τ.χλμ, στην πραγματικότητα όμως το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι συγκεντρωμένο στον ευρωπαϊκό χώρο, καθώς οι

αντίξοες κλιματικές συνθήκες στη Σιβηρία δε διευκολύνουν τη διαβίωση. Το 73,2% περίπου του πληθυσμού κατοικεί στα αστικά κέντρα και το υπόλοιπο 26,8% είναι αγροτικός πληθυσμός.

Το 16,7% του πληθυσμού είναι κάτω των 15 ετών, το 70,2% ανήκει στην ηλικιακή ομάδα μεταξύ 15-64 ετών και το 13,1% είναι πάνω από 65 ετών. Το 2002 ο προσδοκώμενος χρόνος ζωής για τους κατοίκους της Ρωσίας ήταν 62,29 χρόνια για τους άνδρες και 72,97 χρόνια για τις γυναίκες. Ο δείκτης της ετήσιας γεννητικότητας βρίσκεται στο 0,97% και ο δείκτης της ετήσιας θνησιμότητας είναι 1,39%, ενώ το ποσοστό της βρεφικής θνησιμότητας το 2002 ήταν 1,97%. Η ετήσια πληθυσμιακή αύξηση το έτος 2002 ήταν -0,33%.

2.3.1 Σύνθεση πληθυσμού

Κυρίαρχη εθνική ομάδα είναι οι Ρώσοι, οι οποίοι αποτελούν το 81,5% του συνολικού πληθυσμού. Το 3,8% είναι Τάταροι, το 3% Ουκρανοί, το 1,2% Τσουβάσιοι, το 1% Μπασκίροι και το υπόλοιπο 8,1% ανήκει σε πάνω από 70 άλλες εθνικότητες.

Η πολιτική ενίσχυσης της ρωσικής πλειοψηφίας σε βάρος των μειονοτήτων που ακολουθήθηκε από την ΕΣΣΔ τελικά ενδυνάμωσε την εθνική συνείδηση των μειονοτήτων, με αποτέλεσμα να εκδηλωθούν ισχυρές αποσχιστικές τάσεις από την ΕΣΣΔ. Από το 1991, οπότε η πρώην ΕΣΣΔ διαλύθηκε, ορισμένες δημοκρατίες όπως η Ουκρανία, το Καζαχστάν, η Λευκορωσία, η Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν κ.ά. αποσχίστηκαν και δημιούργησαν τα ομώνυμα ανεξάρτητα κράτη, ενώ οι αποσχιστικές τάσεις συνεχίζουν να είναι έντονες στους κόλπους της Ρωσικής Ομοσπονδίας, με πιο χαρακτηριστική την περίπτωση της Τσετσενίας.

2.4 Πολιτισμός.

Η πολιτιστική και καλλιτεχνική δραστηριότητα στη Ρωσία διαμορφώθηκε κάτω από πολυποίκιλες επιδράσεις. Η λαϊκή παράδοση και ο λαϊκός πολιτισμός έχουν έντονη παρουσία με σημαντικές επιδράσεις από τη βυζαντινή παράδοση, και μέχρι την πτώση του Βυζαντίου η ρωσική καλλιτεχνική δημιουργία, κυρίως θρησκευτική, αναπτύσσεται με έντονες τις επιρροές της βυζαντινής τέχνης. Από το 15ο αι. δέχεται έντονη την επίδραση των πνευματικών εξελίξεων και των καλλιτεχνικών δρώμενων στην Ευρώπη και διατηρεί, παρά την απόσταση, ιδιαίτερες πολιτικές επαφές με την ευρωπαϊκή κουλτούρα, συνδυάζοντας το παρελθόν με τις νέες επιδράσεις. Μετά την Επανάσταση του 1917 σημειώνεται μια μεγάλη αλλαγή στην πνευματική ζωή και η τέχνη θέτεται στην υπηρεσία της κρατικής προπαγάνδας και των σοσιαλιστικών ιδεωδών.

Η Ρωσία, επίσης, έχει συνεισφέρει σε σημαντικό βαθμό στον ευρωπαϊκό πολιτισμό και έχει αναδείξει κορυφαίες μορφές στους χώρους των Γραμμάτων, των Τεχνών και των Επιστημών. Οι Ρώσοι δημιουργοί πέτυχαν να αξιοποιήσουν τα δυτικά εκφραστικά μέσα και να απεικονίσουν, μέσα από αυτά, τη ρωσική αντίληψη και φιλοσοφία ζωής, η οποία χαρακτηρίζεται για την ευαισθησία, για το βάθος και για την ουμανιστική της διάθεση.

Κέντρο της καλλιτεχνικής και πολιτιστικής ζωής της χώρας είναι η πρωτεύουσα Μόσχα, όπου λειτουργούν τα μεγαλύτερα θέατρα (Μπολσόι), μουσεία και πινακοθήκες όπως η πινακοθήκη Τρετιάκοφ και το Κεντρικό Μουσείο της Επανάστασης. Στην Αγία Πετρούπολη λειτουργεί το Μουσείο Ερμιτάζ, ένα από τα πλουσιότερα μουσεία στον κόσμο. Μουσεία και Βιβλιοθήκες λειτουργούν εξάλλου στις περισσότερες μεγάλες επαρχιακές πόλεις.

2.4.1 Λογοτεχνία.

Κατά την πρώτη περίοδο της ρωσικής λογοτεχνίας, τη λεγόμενη παλαιορωσική (11ος-17ος αι.), η επίδραση της βυζαντινής γραμματείας είναι έντονη. Τα πρώτα κείμενα έχουν θρησκευτικό και λειτουργικό χαρακτήρα (μεταφράσεις Αγίας Γραφής, Ευαγγελιστάρια, Υμνολόγια, Χρονικά, Βίοι Αγίων κ.ά.). Κέντρο της λογοτεχνικής παραγωγής όπως και της καλλιτεχνικής δημιουργίας είναι το Κίεβο.

Κατά την περίοδο των ταταρομογγολικών επιδρομών η θεματολογία αντλεί από τα σύγχρονα γεγονότα (χρονικά, ιστορικά αφηγήματα) και τονίζει την ανάγκη για ενοποίηση των σλαβικών φύλων.

Από το 15ο αι. η λογοτεχνία στρέφεται όλο και περισσότερο σε κοσμικά θέματα (χρονικά, μυθιστορήματα, διηγήματα και σάτιρες που αντικατοπτρίζουν τις πολιτικές εσωτερικές και εξωτερικές εξελίξεις ή αντλούν από την καθημερινή ζωή).

Μέσα στα πλαίσια της γενικότερης στροφής προς τη Δυτική Ευρώπη, στα χρόνια του Μ.Πέτρου, οι λογοτέχνες δέχονται έντονη την επίδραση της γαλλικής λογοτεχνίας, με αποτέλεσμα να συναντούμε στη ρωσική λογοτεχνία του 18ου-19ου αι. λογοτεχνικά ρεύματα αντίστοιχα με της σύγχρονης Ευρώπης

Στη λογοτεχνία της Σοβιετικής Ρωσίας (1917-1991) κυριαρχεί το δόγμα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού. Αναδεικνύονται ορισμένοι σημαντικοί συγγραφείς όπως ο Μιχαήλ Σολόχοφ και ο Λεονίντ Λεόνοφ, άλλοι όμως διώκονται από το σταλινικό καθεστώς και καταφεύγουν στο εξωτερικό ή παύουν τη συγγραφή. Από τα μέσα της δεκαετίας του `40 η λογοκρισία γίνεται όλο και πιο σκληρή και πολλοί συγγραφείς διαγράφονται από την Ένωση Σοβιετικών Συγγραφέων ή καταφεύγουν στο εξωτερικό, όπου τα έργα τους γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία.

2.4.2 Ζωγραφική, Γλυπτική, Μουσική.

Ο εκχριστιανισμός των Ρώσων (10ος αι.) θέτει την τέχνη υπό την άμεση επίδραση του Βυζαντίου και το νέο ρωσικό κράτος γίνεται πρόσφορο έδαφος για τους καλλιτέχνες που φεύγουν από το Βυζάντιο. Από τους ντόπιους μαθητές των πρώτων αυτών καλλιτεχνών δημιουργούνται μέχρι το 13ο αι. εθνικά εργαστήρια και η τέχνη των Ρως διαμορφώνει το δικό της ιδιαίτερο χαρακτήρα, όπως εκφράζεται στη λεγόμενη Σχολή του Κιέβου, του Νόβγκοροντ, του Πσκοφ, του Βλαντιμίρ κ.ά. στις αντίστοιχες πόλεις. Τα καλύτερα παραδείγματα της περιόδου αυτής προέρχονται από τις τοιχογραφίες της Αγίας Σοφίας Κιέβου, της Αγίας Σοφίας του Νόβγκοροντ και του Αγίου Δημητρίου του Βλαντιμίρ.

Κατά το 14ο-17ο αι. και μετά την πτώση του Βυζαντίου το κράτος της Μόσχας θεωρεί εαυτόν κληρονόμο της βυζαντινής παράδοσης και η Μόσχα αναλαμβάνει, το ρόλο του προστάτη της Ορθοδοξίας και λόγω αυτού ξεκινά μία άνευ προηγουμένου οικοδομική και καλλιτεχνική δραστηριότητα (Τείχος του Κρεμλίνου 1495, Καθεδρικός Κοίμησης της Θεοτόκου 1479, Άγιος Βασίλειος Μόσχας 1560).

Η μεταφορά της πρωτεύουσας από τον Μεγάλο Πέτρο αναδεικνύει την Αγία Πετρούπολη σε νέο καλλιτεχνικό κέντρο, ενώ σαφής είναι η στροφή προς τα σύγχρονα δυτικοευρωπαϊκά ρεύματα στην αρχιτεκτονική (μπαρόκ, ροκοκό) και τις εικαστικές τέχνες (κλασικισμός, ρομαντισμός, ρεαλισμός). Ανάμεσα στα πολλά μνημεία που οικοδομούνται το 16ο-18ο αι. ξεχωρίζουν το Θερινό Ανάκτορο (1714), το Χειμερινό Ανάκτορο, η Μονή Σμόλνι, το Μαρμάρινο Ανάκτορο στην Αγία Πετρούπολη και το Θέατρο Μπολσόι (τέλη 18ου αι.) στη Μόσχα.

Στις αρχές του 20ού αι. η Ρωσία χάρη στις στενές επαφές που έχει αναπτύξει με τη Γαλλία είναι ενήμερη για όλες τις εξελίξεις που την ίδια εποχή λαμβάνουν χώρα στην καλλιτεχνική πρωτεύουσα της Ευρώπης, το Παρίσι. Οι Ρώσοι καλλιτέχνες έρχονται σε επαφή με τους εμπρεσιονιστές, νεοεμπρεσιονιστές, φοβιστές και κυβιστές. Ρωσικής καταγωγής είναι οι πρωτοπόροι της εξπρεσιονιστικής αφαίρεσης Βασίλι Καντίνσκι και Γιαβλένσκι που δρουν κυρίως στο Μόναχο, στο επίκεντρο μιας ιδιαίτερα δραστήριας ρωσικής παροικίας καλλιτεχνών, ενώ αντίστοιχη παροικία δημιουργείται στο Παρίσι με τους Μαρκ Σαγκάλ, Α. Αρχιπένκο, Μ. Λαριόνοφ. Τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια η ρωσική πρωτοπορία με τα κινήματα του κυβοφουτουρισμού, του ραγιονισμού, του σουπρεματισμού και του κονστρουκτιβισμού, βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Από τα μέσα της δεκαετίας του '30 επιβάλλεται ο σοσιαλιστικός ρεαλισμός, που πρεσβεύει το δόγμα "η τέχνη στην υπηρεσία της πολιτικής", και έρχεται σε ρήξη με τα καλλιτεχνικά ρεύματα που επικρατούν την ίδια εποχή στην Ευρώπη αλλά και με τη ρωσική καλλιτεχνική

παράδοση του παρελθόντος, με τη δικαιολογία ότι αποτελούν έκφραση της αστικής τάξης και του παλαιού καθεστώτος. Η δεκαετία του '30 και του '40 δεν έχει να παρουσιάσει κάποιον καλλιτέχνη μεγάλης εμβέλειας. Ακόμα και η σοβιετική ηγεσία περιορίζεται στην προώθηση των καλλιτεχνών μόνο στο εσωτερικό, με αποτέλεσμα η καλλιτεχνική παραγωγή της Ρωσίας να μην είναι ιδιαίτερα γνωστή στη Δύση

Η ρωσική μουσική διαμορφώθηκε δεχόμενη επιδράσεις τόσο από τη βυζαντινή θρησκευτική μουσική που έφτασε στη χώρα μαζί με το χριστιανισμό (10ος αι.) και την πλούσια λαϊκή μουσική παράδοση, όσο και από τη σύγχρονη μουσική δημιουργία της Ευρώπης. Η θρησκευτική μουσική (ρωσικό μέλος) έμεινε πολύ κοντά στα πρότυπα της μονοφωνικής βυζαντινής παράδοσης, εμπλουτίζοντάς την από το 14ο αι. με ρωσικά μουσικά στοιχεία. Το 16ο-18ο αι. η θρησκευτική μουσική αλλάζει προσανατολισμό και οι συνθέτες δέχονται την επίδραση της δυτικής λειτουργικής μουσικής παράδοσης (ιταλική, γερμανική), όμως στα τέλη του 19ου-αρχές 20ού αι. το ρωσικό μέλος αναβίωσε στα έργα συνθετών που άντλησαν στοιχεία από τις παλιές μελωδίες.

Η λαϊκή μουσική παράδοση παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία στους διάφορους λαούς της ρωσικής ομοσπονδίας, καθώς έχει δεχτεί την επίδραση της σλαβικής, βυζαντινής, κινέζικης κλπ. μουσικής. Παραδοσιακά όργανα είναι οι μπαλαλάικες, τα φλάουτα, οι κιθάρες κ.ά.

2.4.3 Χορός, Θέατρο, κινηματογράφος.

Ο χορός, ιδιαίτερα το κλασικό μπαλέτο, και το θέατρο γνωρίζουν μεγάλη άνθηση από τα τέλη του 19ου αι. και εξής. Κατά τα τελευταία προεπαναστατικά χρόνια τα Ballets Russes περιοδεύουν θριαμβευτικά στην Ευρώπη, ενώ την περίοδο 1920-24 ανεβάζουν παραστάσεις με τη συνεργασία κορυφαίων καλλιτεχνών όπως ο Πάμπλο Πικάσο, ο Στρανβίνσκι και ο Ντιαγκίλεφ. Στη Μόσχα εδρεύουν το Θέατρο Μπολσόι, το Θέατρο Τέχνης, το Θέατρο Βαχτάνγκο, το Θέατρο Μάλι κ.α. Θεατρικές σκηνές παγκόσμιου κύρους λειτουργούν και στην Αγία Πετρούπολη (Θέατρο Κίροφ), το Νοβοσιμπίρσκ (Θέατρο Νοβοσιμπίρσκ) κ.α.

Στα πρώτα του βήματα (τέλη 19ου αι.-1917) ο ρωσικός κινηματογράφος δέχεται την επίδραση του γαλλικού κινηματογράφου. Από το 1922 ο σοβιετικός κινηματογράφος τίθεται όπως και κάθε άλλη μορφή τέχνης στην υπηρεσία του σοσιαλιστικού οράματος με σαφή τη διδακτική πρόθεση και την προώθηση των σοσιαλιστικών οραμάτων. Η λογοκρισία που επιβλήθηκε κατά τη σταλινική περίοδο περιόρισε τη θεματολογία σε βιογραφίες και μεταφορές λογοτεχνικών έργων, ενώ και κατά τις δεκαετίες 60-70 η λογοκρισία ήταν αυστηρή. Κυρίαρχη μορφή του σοβιετικού κινηματογράφου υπήρξε ο σκηνοθέτης Σεργκέι

Αϊζενστάιν, εισηγητής της θεωρίας "μοντάζ-ατραξιόν" που αποτελεί το υπόβαθρο για ολόκληρο το έργο του και άσκησε σημαντική επίδραση σε γενιές κινηματογραφιστών. Από τη δεκαετία του '60 και εξής πολλαπλασιάζονται οι παραγωγές και εμφανίζονται πολλοί νέοι σκηνοθέτες, ιδίως από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και εξής, οπότε επικρατούν πιο φιλελεύθερες συνθήκες.

2.4.4 Θρησκεία

Κατά την περίοδο της σοβιετικής διακυβέρνησης, αν και δεν είχε απαγορευτεί το δικαίωμα της άσκησης των θρησκευτικών καθηκόντων, το επίσημο κράτος πρέσβευε την αθεΐα και αρμόδιο για τα θέματα που αφορούσαν τη λειτουργία της Ορθόδοξης Εκκλησίας και των άλλων θρησκειών ήταν το Συμβούλιο των Θρησκευτικών Υποθέσεων. Στην πραγματικότητα οι θρησκευτικές διώξεις δεν ήταν σπάνιο φαινόμενο.

Η πλειοψηφία των κατοίκων είναι χριστιανοί ορθόδοξοι που ανήκουν στο πατριαρχείο Μόσχας. Η Εκκλησία της Ρωσίας ανακηρύχθηκε αυτοκέφαλη το 1448 και το 1589 έγινε πατριαρχείο, καταργήθηκε το 1701 από τον Μεγάλο Πέτρο και ανασυστάθηκε το 1917. Υπάρχουν ακόμα αρκετοί ρωμαιοκαθολικοί, διαμαρτυρόμενοι, μουσουλμάνοι, βουδιστές κ.ά.

2.4.5 Γλώσσα

Σε ολόκληρη τη Ρωσική Ομοσπονδία ομιλούνται πάνω από 100 γλώσσες και διάλεκτοι, που μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις μεγάλες ομάδες: τις ινδοευρωπαϊκές (ρωσική, ουκρανική, ινδοϊρανική), τις αλταϊκές (τουρκική, μογγολική), τις καυκάσιες (αμπχαζική) και τις ουραλικές (φινουγγρική).

Από την παλαιорωσική γλώσσα, η οποία απέκτησε από το 19ο αιώνα το δικό της αλφάβητο, διαμορφώθηκαν τρία γλωσσικά ιδιώματα, τα οποία σταδιακά μετεξελίχθηκαν σε ιδιαίτερες εθνικές γλώσσες, πολύ συγγενικές μεταξύ τους:

- i. Η μεγαλωρωσική γλώσσα ή απλώς ρωσική, η οποία αποτελεί επίσημη γλώσσα της Ρωσίας και αποδίδεται με αρκετές και εξαιρετικά διαφορετικές διαλέκτους
- ii. Η μικρορωσική ή ουκρανική, η οποία ομιλείται στην Ουκρανία και
- iii. Η λευκορωσική, η οποία ομιλείται στη Λευκορωσία.

Επίσημη γλώσσα της ομοσπονδίας είναι η ρωσική, η οποία ομιλείται από το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Στην καθημερινότητα οι κάτοικοι μιλούν ακόμα την ουκρανική, τη λευκορωσική, την ουζμπεκική, την αρμενική, την αζερμπαϊτζανή, τη γεωργιανή, την ταταρική κ.ά., ανάλογα με την περιοχή.

2.5 Διοικητική διαίρεση και διακυβέρνηση.

Η Ρωσία είναι ομοσπονδιακό κράτος που αποτελείται από 21 αυτόνομες δημοκρατίες, 49 επαρχίες, 6 περιφέρειες, 10 αυτόνομες περιοχές και μία αυτόνομη επαρχία. Καθεμιά από τις 21 ομόσπονδες δημοκρατίες διαθέτει τοπικά εκτελεστικά και νομοθετικά όργανα που προέρχονται από τοπικές εκλογές.

Δομικά στοιχεία του ρωσικού πολιτεύματος είναι οι αρχές της λαϊκής κυριαρχίας και της διάκρισης των εξουσιών (νομοθετικής, εκτελεστικής, δικαστικής), καθώς και το σύστημα της ελεγχόμενης πολιτικής αυτονομίας των επιμέρους διοικητικών ενοτήτων, που αποτελούν την ομοσπονδία.

2.5.1 Πόλεις

Μεγαλύτερη πόλη της Ρωσίας και πρωτεύουσα της χώρας είναι η Μόσχα με πληθυσμό 8.967.000 κατ. Για πρώτη φορά μνημονεύεται στις γραπτές πηγές το 1147 και το 1997 γιόρτασε τα 850 χρόνια από την ίδρυσή της.

Η Αγία Πετρούπολη ιδρύθηκε από τον Μεγάλο Πέτρο το 1703 με το όνομα Πέτρογκραντ, την περίοδο 1712-1918 ήταν πρωτεύουσα της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και την περίοδο 1924-91 ονομαζόταν Λένινγκραντ. Έχει πληθυσμό 4.952.000 κατ.

Άλλες μεγάλες πόλεις με πληθυσμό πάνω από 500.000 κατ. είναι το Τσελιάμπινσκ με πληθυσμό, το Ομσκ με πληθυσμό, το Νονοσιμπίρσκ με πληθυσμό, το Νίζνι Νόβγκοροντ, το Εκατερίνενμπουργκ, η Σαμάρα, το Σαράτοβ, το Καζάν, η Ούφα, το Ροστόβ-να-Ντον, το Βόλγογκραντ (πρώην Τσαρίτσιν και Στάλινγκραντ την περίοδο 1925-61), το Κρασνογιάρσκ, το Βορονέζ, το Βλαδιβοστόκ, το Γιαροσλάβ, το Ιρκούτσκ, το Κράσνονταρ, το Χαμπαρόφσκ, το Νοβοκουζένσκ, η Τούλα, το Κεμέροβο, το Ριαζάν, το Αστραχάν, το Τομσκ.

2.5.2 Πολιτικό σύστημα

Η Ρωσία αποτελείται από 83 διοικητικές περιοχές που ονομάζονται ομοσπονδιακά υποκείμενα. Οι βασικές αρχές της κρατικής δομής της Ρωσικής Ομοσπονδίας είναι η κρατική ακεραιότητα, το ενιαίο σύστημα κρατικής εξουσίας και η ισότητα των ομοσπονδιακών υποκειμένων σε σχέση με τα ομοσπονδιακά όργανα εξουσίας.

Το πολίτευμα της Ρωσικής Ομοσπονδίας είναι προεδρευόμενη ομοσπονδιακή δημοκρατία. Η Ρωσία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος στις 24 Αυγούστου 1991 με το όνομα Ρωσική

Ομοσπονδία. Το ισχύον Σύνταγμα τέθηκε σε εφαρμογή στις 12 Δεκεμβρίου 1993. Όλοι οι πολίτες αποκτούν δικαίωμα ψήφου στη ηλικία των 18 ετών.

Η Ρωσική Ομοσπονδία είναι «δημοκρατική ομοσπονδιακή νομική χώρα με δημοκρατικής μορφής κυβέρνηση». Σύμφωνα με το Σύνταγμα, θεμέλιο του πολιτεύματος και η μοναδική πηγή της εξουσίας στη Ρωσική Ομοσπονδία είναι ο δικός της πολυεθνικός Λαός. Ο λαός της Ρωσικής Ομοσπονδίας κυβερνά άμεσα και επίσης μέσω Κρατικών Οργάνων και Οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η ομοσπονδιακή δομή της Ρωσίας βασίζεται στη δική της κρατική ακεραιότητα, στο ενιαίο σύστημα κρατικής εξουσίας, στην οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων και εξουσιών μεταξύ των οργάνων διακυβέρνησής της και στην ισονομία και αυτοδιάθεση των λαών της.

Στο Σύνταγμα η Ρωσία ορίζεται ως σοσιαλιστικό κράτος, η πολιτική του οποίου έχει ως σκοπό τη δημιουργία συνθηκών, οι οποίες να εξασφαλίζουν αξιοπρεπή ζωή και ελεύθερη εξέλιξη του ανθρώπου. Τα όργανα της κρατικής εξουσίας ευθύνονται για την εξασφάλιση ορισμένου βιοτικού επιπέδου στους πολίτες, καθώς επίσης και για την ικανοποίηση των υλικών και πνευματικών τους αναγκών σε βαθμό που το επιτρέπουν οι δυνατότητες του κράτους. Στον κοινωνικό τομέα προστατεύεται η εργασία και η υγεία των ανθρώπων, καθορίζεται εξασφαλισμένος βασικός μισθός, παρέχεται κρατική υποστήριξη της οικογένειας, της μητρότητας, της πατρότητας, των παιδιών και καθορίζονται κρατικές συντάξεις.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, η Ρωσία είναι κοσμικό κράτος. Καμία θρησκεία δεν μπορεί να ορίζεται ως κρατική ή υποχρεωτική. Οι θρησκευτικές οργανώσεις είναι αποκομμένες από το κράτος και είναι ίσιες απέναντι στο νόμο.

Το ισχύον Σύνταγμα της Ρωσικής Ομοσπονδίας εγκρίθηκε (με το 54,5% των ψηφοφόρων να ψηφίζουν υπέρ) έπειτα από δημοψήφισμα στις 12 Δεκεμβρίου του 1993 και αντικατέστησε το μέχρι τότε σοβιετικό Σύνταγμα του 1978.

Σύμφωνα με το νέο σύνταγμα, το ρωσικό κοινοβούλιο έχει δύο νομοθετικά σώματα:

- το Συμβούλιο της Ομοσπονδίας (Άνω Βουλή), που αποτελείται από εκπροσώπους των περιφερειακών διοικητικών μονάδων της Ρωσικής Ομοσπονδίας, που αποκαλούνται «γερουσιαστές», και
- την Κρατική Δούμα (Κάτω Βουλή) με 450 μέλη, που εκλέγονται με 4ετή θητεία με βάση τον πληθυσμό κάθε περιοχής.

Οι αποφάσεις της Δούμας επικυρώνονται από τον Πρόεδρο και το Συμβούλιο της Ομοσπονδίας. Ο Πρωθυπουργός διορίζεται από τον Πρόεδρο με τη σύμφωνη γνώμη της Κάτω Βουλής. Ο Πρόεδρος εκλέγεται με άμεση ψηφοφορία για 6 έτη και έχει ισχυρές εξουσίες. Η παράταση της θητείας του προέδρου από 4 χρόνια σε 6 χρόνια εγκρίθηκε από την Άνω Βουλή στις 22 Δεκεμβρίου του 2008[153].

Μεγάλη σημασία έχει ο καθορισμός στο Σύνταγμα των αρχών άμεσης δράσης. Αυτό σημαίνει πως κανένα δικαστήριο και κανένα άλλο κρατικό όργανο δεν έχει δικαίωμα να απαρνηθεί τις βασικές συνταγματικές αρχές, επικαλούμενο την έλλειψη διευκρινιστικών ή λεπτομερειακών νόμων.

Οι τροποποιήσεις των διατάξεων του Συντάγματος γίνονται υπό μορφή της Ομοσπονδιακής Συνταγματικής Νομοθεσίας, η οποία θεσπίζεται σε περίπτωση που υποστηρίζεται από τα τρία τέταρτα τουλάχιστον των ψήφων του συνόλου των μελών της Άνω Βουλής και από τα δύο τρίτα τουλάχιστον του συνόλου των βουλευτών της Κάτω Βουλής.

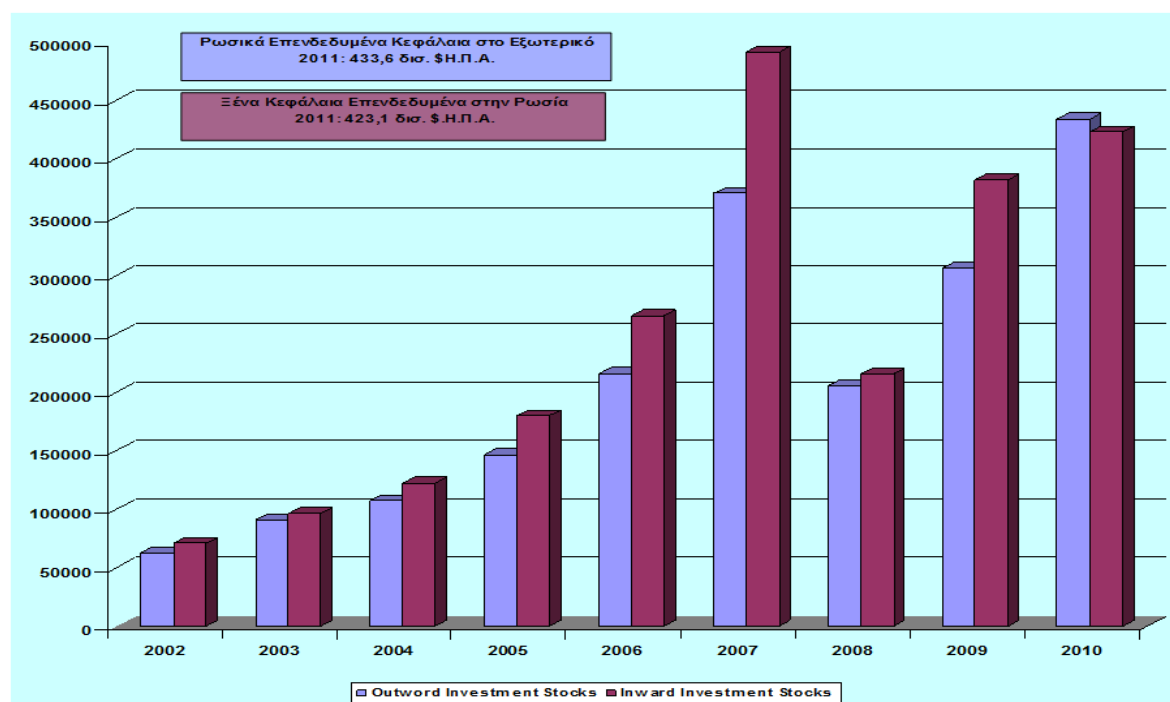
Η Ρωσία είναι μια προεδρική δημοκρατία. Ο Πρόεδρος, είναι ο αρχηγός του κράτους και κατέχει μεγάλες εξουσίες και σύμφωνα με το Σύνταγμα, είναι ο εγγυητής του Συντάγματος, των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του ανθρώπου και του πολίτη και λαμβάνει μέτρα για την προστασία της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και κρατικής ακεραιότητας της Ρωσίας. Εξασφαλίζει τη συντονισμένη λειτουργία και σύμπραξη των οργάνων της κρατικής εξουσίας και από κοινού με την Κρατική Δούμα διορίζει τον πρωθυπουργό του κράτους και διορίζει ή απαλλάσσει από τα καθήκοντά τους, τους αντιπροέδρους της Κυβέρνησης της Ρωσικής Ομοσπονδίας και τους ομοσπονδιακούς υπουργούς.

Ο Πρόεδρος προεδρεύει στις συνελεύσεις της Κυβέρνησης, παίρνει αποφάσεις για παραίτηση της Κυβέρνησης, έχει το δικαίωμα να παύει την ισχύ των διατάξεων της Κυβέρνησης σε περίπτωση αντίθεσης αυτών των διατάξεων με το Σύνταγμα, τους ομοσπονδιακούς νόμους και τα διατάγματά του. Ως Αρχηγός του κράτους της Ρωσικής Ομοσπονδίας έχει ευρεία εξουσία στα θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολεμικά ζητήματα. Διαχειρίζεται την εξωτερική πολιτική της χώρας, διαπραγματεύεται και προσυπογράφει διεθνές συνθήκες και επίσημα έγγραφα, δέχεται διαπιστευτήρια ή δίνει εντολές ανάκλησης διπλωματικών εκπροσώπων. Είναι ο Αρχιστράτηγος των Ενόπλων Δυνάμεων της Ρωσικής Ομοσπονδίας, διορίζει ή απαλλάσσει από καθήκοντά της την ανώτατη διοίκηση των Ενόπλων Δυνάμεων και σχηματίζει το Συμβούλιο Ασφάλειας του οποίου γίνεται ο επικεφαλής.

2.6 Ρωσική οικονομία

Η Ρωσία διαθέτει πλούσιες πλουτοπαραγωγικές και ενεργειακές πηγές και η οικονομία βασίζεται κυρίως στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Οι μεταρρυθμίσεις της δεκαετίας του 1980 με στόχο την "γκλάσνοστ" (διαφάνεια) και την "περεστρόικα" (την ανοικοδόμηση του κρατικού μηχανισμού) οδήγησαν τελικά σε κατάρρευση τον κρατικό μηχανισμό. Η σειρά των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που ακολούθησαν οι ρωσικές κυβερνήσεις από το 1991 και εξής περιλαμβάνουν ιδιωτικοποιήσεις των σημαντικότερων βιομηχανικών κλάδων, απελευθέρωση των τιμών και ευνοϊκές ρυθμίσεις με στόχο την προσέλκυση ξένων επενδυτών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1. Εισερχόμενο και εξερχόμενο υπενδεδυμένο κεφάλαιο.

(Πηγή: Ρωσική κεντρική Τράπεζα)

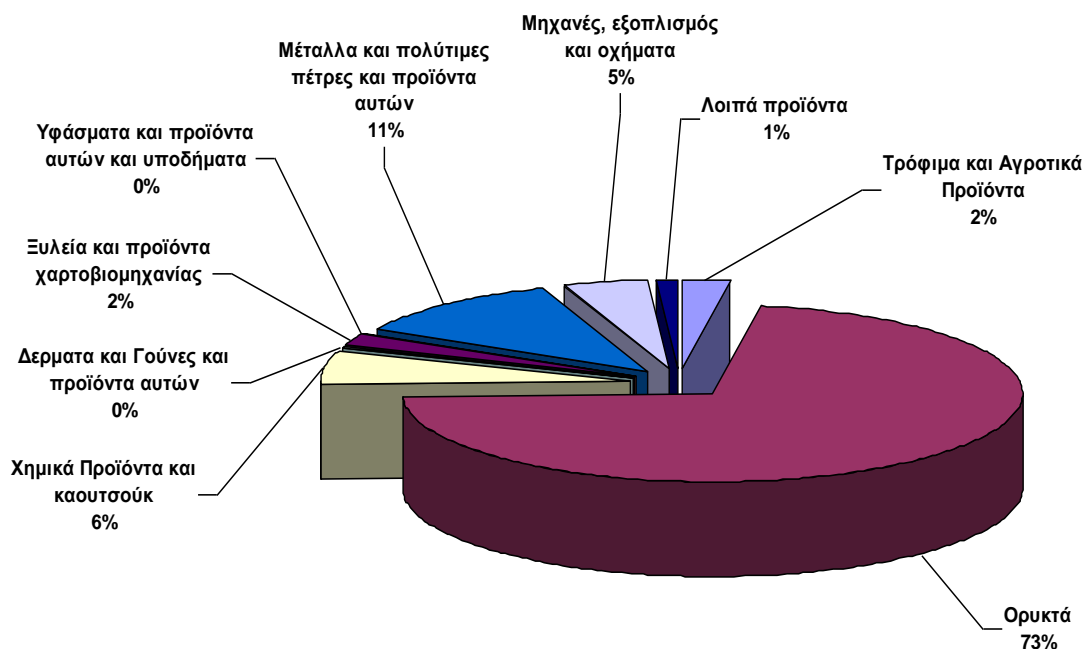
Ο πρωτογενής τομέας παράγει το 7% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις ανέρχονται στο 8% των συνολικών εδαφών της χώρας και βρίσκονται κυρίως στις πεδιάδες της Ευρωπαϊκής Ρωσίας και το νότιο τμήμα της Δυτικής Σιβηρίας. Κυριότερα γεωργικά προϊόντα είναι τα δημητριακά (καλαμπόκι, σιτάρι, κριθάρι, βρόμη, σίκαλη), η ζάχαρη, το ρύζι, τα φρούτα, το κρασί, το τσάι, το λινάρι, οι ελιές, το λάδι, οι πατάτες, η σόγια, τα λαχανικά, τα ηλιοτρόπια και οι ζωοτροφές.

Στη Ρωσία εκτρέφονται βοοειδή, πρόβατα και χοίροι. Τα κυριότερα κτηνοτροφικά προϊόντα είναι το μαλλί, το γάλα, το κρέας, τα αυγά και οι γούνες και τα δέρματα από άγρια ζώα που ζουν στα δάση της χώρας (ερμίνα, ζιμπελίνα κ.ά.) ή εκτρέφονται σε ειδικά διαμορφωμένα εκτροφεία που βρίσκονται κυρίως στην Κεντρική και Βορειοανατολική Σιβηρία.

Αναπτυγμένος είναι και ο τομέας της αλιείας. Η χώρα διαθέτει έναν καλά εξοπλισμένο αλιευτικό στόλο και παράγει το καλύτερης ποιότητας χαβιάρι ενώ σημαντική πλουτοπαραγωγική πηγή είναι η ξυλεία που προέρχεται από τα εκτεταμένα δάση της τάιγκα.

Η Ρωσία διαθέτει επάρκεια ορυκτών και ενεργειακών πηγών, που προέρχονται κυρίως από τη Σιβηρία και τον Καύκασο. Καταλαμβάνει μία από τις πρώτες θέσεις στον κόσμο σε αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, γαιάνθρακα και σιδηρομεταλλεύματος. Το υπέδαφος της χώρας είναι ακόμα πλούσιο σε μαγγάνιο, ποτάσα, βωξίτη, πετρέλαιο, φυσικό αέριο, χρώμιο, άνθρακα, χρυσό, μόλυβδο, ασήμι, βολφράμιο, ψευδάργυρο, κοβάλτιο, χαλκό λευκόχρυσο, σίδηρο, διαμάντια, κασσίτερο και αλάτι.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. Σύνοψη ρωσικών εξαγωγών

(Πηγή: Ρωσική στατιστική υπηρεσία)

Η βιομηχανία παράγει το 39% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Η χώρα διαθέτει αυτοκινητοβιομηχανίες, ναυπηγεία, πολεμικές βιομηχανίες, καπνοβιομηχανίες, μονάδες εξοπλισμού μεταφορών, κλωστοϋφαντουργίες, βυρσοδεψίες, χαλυβουργίες, τσιμεντοβιομηχανίες, ξυλουργίες, υφαντουργίες, χαρτοποιίες, μονάδες επεξεργασίας σιδήρου και παραγωγής μηχανημάτων, μονάδες χημικών προϊόντων, εργοστάσια παραγωγής ιατρικών εργαλείων, ηλεκτρικών συσκευών και μονάδες επεξεργασίας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων.

Η Ρωσία μετά την κατάρρευση του σοβιετικού καθεστώτος το 1992 κατάφερε μετά από μια περίοδο οικονομικής υποβάθμισης να ανακάμψει και να αποτελεί την 9η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3. Ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ 1996 – 2012

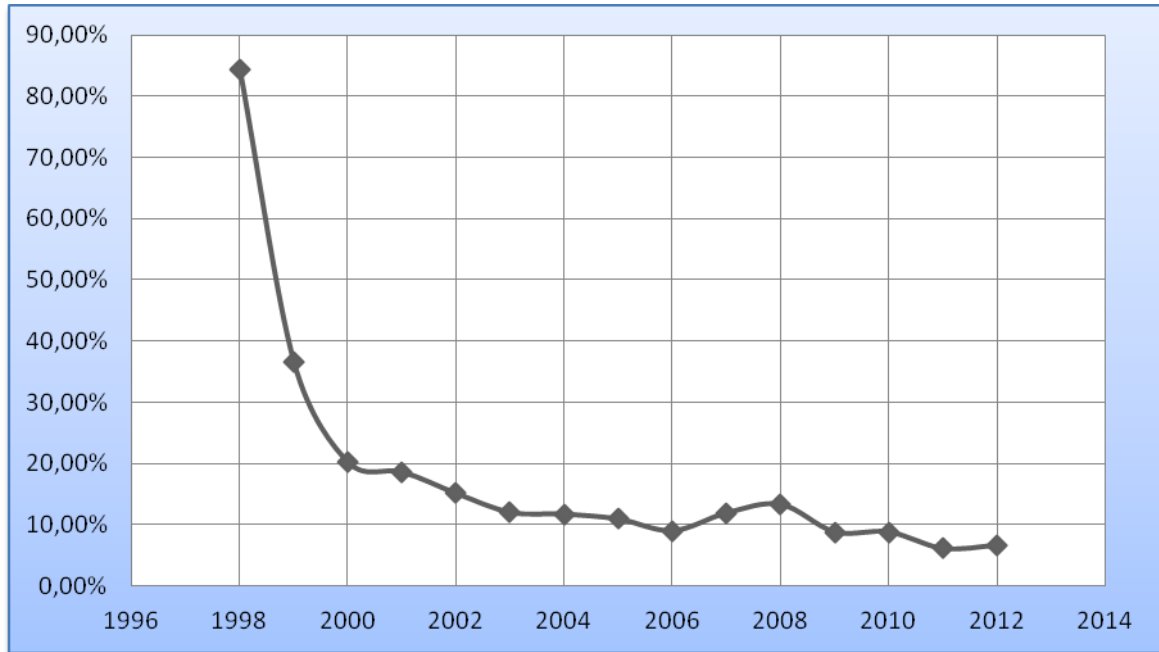
(Πηγή: Ρωσική στατιστική υπηρεσία/ IMF)

ΠΙΝΑΚΑΣ 12. Εξέλιξη ρωσικού ΑΕΠ 2004 - 2012

ΕΤΟΣ	ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές) (δισ Ρούβλια)	Κ. Κ. Εισόδημα \$ ΗΠΑ/χρόνο
2004	17027,2	4119,6
2005	21609,7	5348
2006	26917,2	6961,5
2007	33247,5	9152,8
2008	41276,8	11704,3
2009	38807,2	8616,5
2010	46321,8	10407,9
2011	55798,7	12993,3
2012	62356,9	14125,2

(Πηγή: Ρωσική στατιστική υπηρεσία/ IMF)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4. Πληθωρισμός 1998 - 2012

(Πηγή: Ρωσική στατιστική υπηρεσία)

ΠΙΝΑΚΑΣ 13. Εμπορικό ισοζύγιο 2000 - 2011

Έτος	Εισαγωγές (δισ. \$)			Εξαγωγές (δισ. \$)			Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ. \$)			Όγκος Εμπορίου (δισ. \$)
	ΣΥΝΟΛΟ	Χώρες ΚΑΚ	Χώρες εκτός ΚΑΚ	ΣΥΝΟΛΟ	Χώρες ΚΑΚ	Χώρες εκτός ΚΑΚ	ΣΥΝΟΛΟ	Χώρες ΚΑΚ	Χώρες εκτός ΚΑΚ	ΣΥΝΟΛΟ
2000	44,9	13,4	31,4	105,0	14,3	90,8	60,1	0,8	59,3	149,9
2001	53,8	13,0	40,7	101,9	15,3	86,6	48,1	2,2	45,9	155,6
μεταβολή	19,8%	-3,0%	29,6%	-3,0%	7,0%	-4,6%	-20,0%	175,0%	-22,6%	3,8%
2002	61,0	12,2	48,8	107,3	16,4	90,9	46,3	4,2	42,1	168,3
μεταβολή	13,4%	-6,2%	19,9%	5,3%	7,2%	5,0%	-3,7%	90,9%	-8,3%	8,2%
2003	76,1	15,1	61,0	135,9	21,4	114,6	59,9	6,3	53,6	212,0
μεταβολή	24,8%	23,8%	25,0%	26,7%	30,5%	26,1%	29,4%	50,0%	27,3%	26,0%
2004	97,4	19,9	77,5	183,2	30,2	153,0	85,8	10,3	75,5	280,6
μεταβολή	28,0%	31,8%	27,0%	34,8%	41,1%	33,5%	43,2%	63,5%	40,9%	32,4%
2005	125,4	21,9	103,5	243,8	33,5	210,2	118,4	11,7	106,7	369,2
μεταβολή	28,7%	10,1%	33,5%	33,1%	10,9%	37,4%	38,0%	13,6%	41,3%	31,6%
2006	164,3	24,0	140,2	303,6	43,4	260,2	139,3	19,3	119,9	467,8
μεταβολή	31,0%	9,6%	35,5%	24,5%	29,6%	23,8%	17,7%	65,0%	12,4%	26,7%
2007	223,5	31,8	191,7	354,4	53,8	300,6	130,9	22,0	108,9	577,9
μεταβολή	36,0%	32,5%	36,7%	16,7%	24,0%	15,5%	-6,0%	14,0%	-9,2%	23,5%
2008	291,9	39,0	252,9	354,4	71,1	400,5	179,7	32,2	147,5	763,5
μεταβολή	30,6%	22,6%	31,9%	0,0%	32,2%	33,2%	37,3%	46,4%	35,4%	32,1%
2009	191,8	24,1	167,7	303,4	48,1	255,2	111,6	24,0	87,5	495,2
μεταβολή	-34,3%	-38,2%	-33,7%	-14,4%	-32,3%	-36,3%	-37,9%	-25,5%	-40,7%	-35,1%
2010	248,7	35,2	213,6	400,4	62,6	337,8	151,7	27,4	124,2	649,2
μεταβολή	29,7%	46,1%	27,4%	32,0%	30,1%	32,4%	35,9%	14,2%	41,9%	31,1%
2011	323,3	47,7	275,6	521,4	83,4	438,0	198,1	35,7	162,4	844,7
μεταβολή	30,0%	35,5%	29,0%	30,2%	33,2%	29,7%	30,6%	30,3%	30,8%	30,1%

(Πηγή: Ρωσική κεντρική Τράπεζα)

2.7 Ιστορική εξέλιξη

2.7.1 Προϊστορία και πρώτες επαφές με το Βυζάντιο

Οι πρώτες ενδείξεις, που μαρτυρούν σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα, ανάγονται στην Παλαιολιθική εποχή και αφορούν κυρίως στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, μέχρι την περιοχή που ορίζουν οι όχθες του Ντον, του Δνεϊστερου, του Δνειπερου και του Βόλγα. Στην ιστορική εποχή, ο Ηρόδοτος (5ος αι. π. Χ.) αναφέρει πληροφορίες σχετικά με πληθυσμούς που ζούσαν γύρω από τον Ντον όπως οι Σχίτες που υπέστησαν την εισβολή των Σαρματών που με τη σειρά τους τον 4ο αι. μ. Χ. απορροφήθηκαν από τους Γότθους ή από τους Ούννους.

Τον 5ο αι. μ.Χ. τα ανατολικά σλαβικά φύλα, ινδοευρωπαϊκής καταγωγής, που βρίσκονται εγκαταστημένα στα εδάφη που σήμερα ονομάζουμε Ευρωπαϊκή Ρωσία (δυτικά των Ουραλίων) μετακινούνται νότια και νοτιοανατολικά. Κατά τον 8ο-9ο αι. Γερμανοί, Νορμανδοί και Σκανδιναβοί αναπτύσσουν εμπορικές επαφές με της περιοχές της Βαλτικής, του Βόλγα και της Μαύρης θάλασσας και ταυτόχρονα για τον καλύτερο έλεγχο των εμπορικών οδών ιδρύουν μικρές ηγεμονίες με επικεφαλής τοπικούς Σλάβους ή Σκανδιναβούς άρχοντες, οι οποίοι θεμελιώνουν τις δυναστείες που αργότερα θα πρωταγωνιστήσουν στην πολιτική ιστορία της χώρας, όπως οι Ρούρικ στο Νόβγκοροντ και οι Ρως κοντά στο σημερινό Ριαζάν. Στα τέλη του 10ου αι. οι Ρως κάνουν αισθητή την παρουσία τους ως ανερχόμενη δύναμη στην περιοχή. Οι επαφές με τη Βυζάντινη αυτοκρατορία ποικίλουν ανά περιόδους αλλά δεν είναι μόνο εχθρικές. Στα μέσα του 10ου αι. η βασίλισσα Όλγα γίνεται δεκτή με μεγάλη επισημότητα από το Βυζαντινό αυτοκράτορα και αρχίζουν οι πρώτες μεμονωμένες προσπάθειες για διάδοση του χριστιανισμού και ένταξη του Ρωσικού κράτους στην Ευρώπη. Το 998 αποτελεί χρονολογία-ορόσημο στη ρωσική ιστορία αφού ο ηγεμόνας Βλαδίμηρος Α΄ (980-1015) βαπτίζεται χριστιανός και μαζί με αυτόν το μεγαλύτερο μέρος του λαού, στον ποταμό Δνειπερο. Την ίδια χρονιά ιδρύεται η Ρωσική Εκκλησία, ως μητρόπολη του πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, με πρώτους μητροπολίτες Έλληνες που συμβάλλουν θετικά στην ανάπτυξη των γραμμάτων και των τεχνών.

2.7.2 Το κράτος του Κιέβου

Το κράτος του Κιέβου υπήρξε μία ομοσπονδία των ανατολικών σλαβικών φυλών με επικεφαλής τη δυναστεία που καταγόταν από τον Ρούρικ. Αποδέκτης της πολιτιστικής

ακτινοβολίας του Βυζαντίου, το κράτος του Κιέβου γνωρίζει τη μεγαλύτερη ακμή του από το 1019 μέχρι το 1054, οπότε σημειώνεται μεγάλη άνθηση των γραμμάτων και των τεχνών.

Οι εσωτερικές αντιπαλότητες όμως(12ος-13ος αι.), έχουν σαν αποτέλεσμα τη διάσπαση του κράτους του Κιέβου και τη δημιουργία ανεξάρτητων ηγεμονιών όπως του Νόβγκοροντ, του Σούζνταλ-Βλαντιμίρ και της Γαλικίας-Βολυνίας, που αναδεικνύονται σε νέα κέντρα εξουσίας. Ο πολιτικός κατακερματισμός του πρώτου ρωσικού κράτους και οι αλληπάλληλες συγκρούσεις των τοπικών ηγεμόνων διευκόλυναν την κατάκτηση από τους Μογγόλους και η Αυτοκρατορία της Χρυσής Ορδής δεν αργεί να κατακτήσει τα εδάφη της σημερινής Ρωσίας (13ος αι.). Οι δύο αιώνες της μογγολικής κατοχής υπήρξαν περίοδος αποκοπής από τις πολιτικές, πολιτιστικές και κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις, αν και υπήρξαν εμπορικές επαφές με τη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη. Παράλληλα το κράτος του Σούζνταλ-Βλαντιμίρ σχηματίζει τον πυρήνα της ηγεμονίας της Μόσχας, η άνοδος της οποίας αρχίζει στα 1300 και δημιουργείται το νέο Ρωσικό Κράτος της Μόσχας. Κατά το 15ο αι. η δύναμη του κράτους της Μόσχας αυξάνεται και επιβάλλεται στις υπόλοιπες ρωσικές ηγεμονίες. Το 1326 ιδρύεται η μητρόπολη της Μόσχας.

Στο μεταξύ η Δυτική Εκκλησία προσπαθεί να προσεγγίσει την Εκκλησία της Ρωσίας, η οποία όμως επί βασιλείας Βασίλι Β΄ αρνείται την ένωση μαζί της (1425-62). Η Ρωσία τελικά το 1480 απελευθερώνεται από τη μογγολική κατοχή από τον ηγεμόνα Ιβάν Γ΄ (1462-1505), ο οποίος πετυχαίνει να οργανώσει ένα κράτος συγκεντρωτικό με ενισχυμένο το ρόλο της κεντρικής εξουσίας. Το 1478 προσαρτάται η ηγεμονία του Νόβγκοροντ και ακολουθούν οι ηγεμονίες του Τβερ (1510) και του Ριαζάν (1521). Ο Ιβάν Δ΄ ο Τρομερός (1533-1584) σε ηλικία 16 ετών (1547) παίρνει τον τίτλο του τσάρου και πετυχαίνει, καταφεύγοντας συχνά στην τρομοκρατία, σε εξορίες και εκτελέσεις να επιβληθεί στους βογιάρους (τοπικούς ηγεμόνες) και να ισχυροποιήσει την κεντρική εξουσία, να προσαρτήσει τα χανάτα του Καζάν και του Ασπραχάν). Το 1589 η Εκκλησία της Ρωσίας ανυψώνεται σε πατριαρχείο ενώ η δυναστεία των Ρούρικ τερματίζεται το 1598 με το θάνατο του τελευταίου ηγεμόνα της, γιου του Ιβάν του Τρομερού, Φιόντορ Α΄ (1584-1598).

Στο θρόνο ανεβαίνει ο Μπόρις Γκοντούνοφ (1598-1605), ο οποίος κατορθώνει να επαναφέρει στο κράτος την ειρήνη και την εσωτερική σταθερότητα, όμως μετά το θάνατό του εκδηλώνονται έντονες ταραχές μεταξύ δουλοπάροικων και βογιάρων από τη μία και μεγάλων φεουδαρχών που συγκεντρώνουν το σύνολο σχεδόν της έγγειας ιδιοκτησίας (1606-13) από την άλλη πλευρά. Το 1613 αντιπρόσωποι των Κοζάκων, των βογιάρων και των επαναστατημένων στρατευμάτων εκλέγουν στο αξίωμα του τσάρου τον Μιχαήλ Γ΄ Φεοντόροβιτς Ρομανόφ (1613-45), ο οποίος θεμελιώνει τη δυναστεία των Ρομανόφ. Στον

τομέα της εξωτερικής πολιτικής υπογράφονται συνθήκες με τη Σουηδία και την Πολωνία (1617 και 1618 αντίστοιχα), με τις οποίες παραχωρούνται σημαντικά εδάφη. Το 1645-76 η Μοσχοβία με επικεφαλής τον τσάρο Αλέξη Μιχαήλοβιτς συγκρούεται και πάλι με την Πολωνία και τη Σουηδία. Ο πόλεμος αυτός λήγει για τη Ρωσία με απώλεια της Λευκορωσίας και προσάρτηση της ανατολικής Ουκρανίας.

2.7.3 Άνοδος της ρωσικής αυτοκρατορίας.

Ο Μεγάλος Πέτρος παίρνει το 1721 τον τίτλο του "Αυτοκράτορα των Ρώσων" και ιδρύει τη Ρωσική Αυτοκρατορία. Με στόχο τον εκσυγχρονισμό του κράτους εγκαινιάζει μια πολιτική σταθερά προσανατολισμένη προς τη Δύση, στα πλαίσια της οποίας μεταφέρει την πρωτεύουσα από τη Μόσχα, στη νέα πόλη που ιδρύει με το όνομά του, την Αγία Πετρούπολη. Με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις του κατακτά τις περιοχές της Βαλτικής και της Κασπίας θάλασσας, γεγονός μεγάλης σημασίας για την ανάπτυξη του εμπορίου. Καταργεί το πατριαρχείο Μόσχας το 1701 και πετυχαίνει να περιορίσει στο ελάχιστο την ανάμειξη των εκκλησιαστικών αρχόντων στα πολιτικά δρώμενα. Με τις μεταρρυθμίσεις του και τη μεγάλη οικονομική πρόοδο, που οφείλεται κυρίως στη σύναψη εμπορικών σχέσεων με την Ολλανδία, τη Μεγάλη Βρετανία και άλλες μεγάλες δυτικές χώρες, η Ρωσία αναδεικνύεται σε μία από τις σημαντικότερες ευρωπαϊκές δυνάμεις της εποχής.

Η Αικατερίνη η Μεγάλη (1762-1796) υπήρξε μία από τις μεγαλύτερες μορφές της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Οπαδός των Γάλλων εγκυκλοπαιδιστών και της "πεφωτισμένης μοναρχίας", μετά τη Γαλλική Επανάσταση σκληραίνει τη στάση της απέναντι στις φιλελεύθερες δημοκρατικές ιδέες. Στα χρόνια της το κράτος, ως υπέρμαχος της θεωρίας της "Τρίτης Ρώμης", αναλαμβάνει το ρόλο του προστάτη των ορθόδοξων πληθυσμών. Η συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774) εξασφαλίζει στη Ρωσία διέξοδο στη Μαύρη θάλασσα με την προσάρτηση του χανάτου της Κριμαίας και της αναγνωρίζει το ρόλο του προστάτη των ορθόδοξων πληθυσμών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οπότε αποκτά το δικαίωμα να επεμβαίνει στα εσωτερικά της. Παράλληλα μετά τους τρεις ρωσο-πολωνικούς πολέμους προσαρτά τη Λευκορωσία, Ουκρανία και Λιθουανία, ενώ στο εσωτερικό αντιμετωπίζει με επιτυχία την επανάσταση του Πουγκατσιόφ (1773-74).

Κατά το 19ο αι. ο θεσμός της μοναρχίας έχει παρακμάσει. Την ίδια εποχή συντελείται η κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, παραδοσιακού εχθρού της Ρωσικής Αυτοκρατορίας καθώς αποτελούσε το εμπόδιο για την έξοδο στη Μεσόγειο και η διανομή των εδαφών της γίνεται το μήλο της έριδας για τις Ευρωπαϊκές Δυνάμεις.

Στα χρόνια του Αλέξανδρου Α' (1801-1825) η Ρωσία έρχεται αντιμέτωπη με τη Γαλλία του Μεγάλου Ναπολέοντα. Ο ρωσικός στρατός ηττάται στο Αούστερλιτς, οι συγκρούσεις συνεχίζονται το 1806-7 στην Πολωνία και διακόπτονται προσωρινά με τη συνθήκη του Τίλσιτ (1807), η Μεγάλη Εκστρατεία του Ναπολέοντα στη Ρωσία όμως αποτελεί την αποφασιστική επιχείρηση που συντελεί στην πτώση του (1812). Η Ρωσία αποκτά μεγάλο γόητρο στην Ευρώπη. Μετά τη μάχη του Βατερλό ιδρύεται στη Βιέννη η Ιερά Συμμαχία από τις τρεις μεγάλες δυνάμεις της εποχής, Ρωσία, Αγγλία και Αυστροουγγαρία με σκοπό τη διατήρηση του status quo και την αντιμετώπιση κάθε είδους επαναστατικού κινήματος στην Ευρώπη. Η ιδεολογία της "Τρίτης Ρώμης" αντικαθίσταται σταδιακά από τον πανσλαβισμό, σύμφωνα με την οποία η Ρωσία θέτει υπό την προστασία της όλους τους σλαβικούς λαούς με κριτήριο όχι τη θρησκεία αλλά την εθνική καταγωγή.

Στον πόλεμο της Κριμαίας (1854-56) η Ρωσική Αυτοκρατορία συγκρούεται με την Οθωμανική, η οποία έχει την υποστήριξη της Γαλλίας και Αγγλίας προκειμένου να μη δοθεί στη Ρωσία διέξοδος στη Μεσόγειο. Το 1865-97 η Ρωσική Αυτοκρατορία προσαρτά τις περιοχές μεταξύ του ποταμού Αμούρ και του Ειρηνικού και την Κεντρική Ασία.

Την περίοδο 1861-64 ο Αλέξανδρος Β' (1885-1881) προχωρεί σε μεταρρυθμίσεις με στόχο την κατάργηση του απαρχαιωμένου συστήματος της δουλοπαροικίας με σκοπό τη δημιουργία ενός συστήματος τοπικών συνελεύσεων όπου συμμετείχαν όλες οι κοινωνικές τάξεις (ρωσικά "zemstvo") και την αναδιοργάνωση του δικαστικού συστήματος. Τελικά τα μέτρα που ελήφθησαν δεν ικανοποίησαν τους διανοούμενους, που άρχισαν να οργανώνουν τις πρώτες συνωμοτικές επαναστατικές οργανώσεις.

Το 1878 το Συνέδριο του Βερολίνου περιορίζει την επιρροή της Ρωσίας στα Βαλκάνια. Το 1881-94 ο τσάρος Αλέξανδρος Γ' αναστέλλει την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Στα τέλη της δεκαετίας του 1890 η χώρα μπαίνει στο δρόμο της εντατικής εκβιομηχάνισης, ενώ η εργατική τάξη αναπτύσσεται γρήγορα. Το 1894 ο τελευταίος τσάρος Νικόλαος Β' (1894-1917) ανεβαίνει στο θρόνο. Το 1898 ιδρύεται το Σοσιαλδημοκρατικό Εργατικό Κόμμα της Ρωσίας και ακολουθεί το 1901 το Σοσιαλιστικό-Επαναστατικό Κόμμα της Ρωσίας.

Μετά το Ρωσο-ιαπωνικό πόλεμο που λήγει με ταπεινωτική ήττα της Ρωσίας (1904-5) ξεσπάει η επανάσταση του 1905 με απεργίες και διαδηλώσεις που ξεκίνησαν από την Αγία Πετρούπολη και γρήγορα εξαπλώθηκαν σε όλη τη χώρα. Αν και η επανάσταση καταπνίγεται, δημιουργείται η Κρατική Δούμα, αποφασίζεται η σύγκληση Εθνοσυνέλευσης και διενεργούνται εκλογές. Η Δούμα, στην οποία έχουν σημαντική συμμετοχή εκπρόσωποι των σοσιαλιστών και των μη ρωσικών λαών, διαλύεται δύο μήνες αργότερα και το

καθεστώς επανέρχεται στον απολυταρχικό τρόπο διακυβέρνησης. Καθώς η Ευρώπη βαδίζει προς τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, η Ρωσία, η Γαλλία και η Αγγλία ιδρύουν την Εγκάρδια Συνεννόηση (Αντάντ) ως αντίποδα στη συμμαχία των Κεντρικών Δυνάμεων (Γερμανία, Αυστροουγγαρία).

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου η Ρωσία υφίσταται μεγάλες απώλειες στις μάχες που δίνονται στην Πολωνία, Γαλλικία και Λιθουανία, ενώ οι πολεμικές επιχειρήσεις είχαν δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία και την παραγωγή.

2.7.4 Δημιουργία της Σοβιετικής Ένωσης.

Το χειμώνα του 1917 η κατάσταση έχει χειροτερέψει, καθώς σημειώνεται έλλειψη των βασικών ειδών διατροφής στις μεγάλες πόλεις. Το Φεβρουάριο του ίδιου έτους ξεσπούν οι πρώτες επαναστατικές κινήσεις. Στο Πέτρογκραντ δημιουργείται ένα σώμα που αποτελείται από αντιπροσώπους των εργατών και του στρατού, με την ονομασία Σοβιέτ. Παρόμοια Σοβιέτ σχηματίστηκαν σε ολόκληρη τη χώρα. Σε συνεργασία με τη Δούμα δημιουργείται επαναστατική Προσωρινή Κυβέρνηση με πρόεδρο τον πρίγκιπα Γκεόργκι Λβοφ και στις 15 Μαρτίου ο τσάρος Νικόλαος υποχρεώνεται να υποβάλει την παραίτησή του από το θρόνο και φυλακίζεται στην πόλη Εκατερίνενμπουργκ, όπου εκτελείται μαζί με την οικογένειά του.

Τον Απρίλιο του 1917 επιστρέφει στη Ρωσία ο Βλαντιμίρ Ίλιτς Λένιν από την εξορία του στην Ελβετία και αμέσως δηλώνει την απαίτηση να μεταφερθεί η εξουσία στους εκπροσώπους της εργατικής τάξης. Το κόμμα των Μπολσεβίκων στο οποίο συμμετείχαν οι Λ. Τρότσκι, Λ. Καμένεφ, Γκ. Ζηνόβιεφ και Ι. Στάλιν κερδίζει σύντομα την υποστήριξη της πλειοψηφίας και τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου οι Μπολσεβίκοι καταλαμβάνουν την εξουσία. Μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση δημιουργείται ως ανώτατη νομοθετική αρχή η Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ και ως κυβέρνηση το Συμβούλιο των Κομισαρίων (αντιπροσώπων του λαού) στο οποίο συμμετέχει μόνο η πτέρυγα των Μπολσεβίκων με πρωθυπουργό τον Λένιν. Το 1918 δημιουργείται η Σοβιετική Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Ρωσίας.

Θέλοντας να βγει από τον πόλεμο η Ρωσία προτείνει την υπογραφή συνθήκης ειρήνης. Η Γερμανία επιβάλλει ουσιαστικά τη Συνθήκη του Μπρεστ-Λιτόφσκ με την οποία η Ρωσία βγαίνει από τον πόλεμο παραχωρώντας τις χώρες της Βαλτικής, την Πολωνία, την Ουκρανία, τη Φιλανδία και τον Καύκασο στις Κεντρικές Δυνάμεις και τους συμμάχους τους. Τον Μάιο του 1918 ξεσπάει ο εμφύλιος πόλεμος, στη διάρκεια του οποίου ο Ερυθρός Στρατός συγκρούεται με τις δυνάμεις των Λευκών (αντικομμουνιστών), τους οποίους ενισχύουν με εκστρατευτικά σώματα και χώρες του εξωτερικού (ΗΠΑ, Γαλλία, Μεγάλη

Βρετανία, Ιαπωνία). Μέχρι τις αρχές του 1920 όμως ο Ερυθρός Στρατός πετυχαίνει να αναχαιτίσει τις δυνάμεις των αντιπάλων του, αλλά και να ανακαταλάβει πολλές από τις περιοχές που είχαν χαθεί με τη συνθήκη Μπρεστ-Λιτόφσκ. Τα τελευταία τμήματα του λευκού στρατού εκκενώνουν την Κριμαία και ο Ερυθρός Στρατός καταλαμβάνει την Αρμενία. Το 1921 καταλαμβάνεται και η Γεωργία και υπογράφεται συνθήκη ειρήνης με την Πολωνία. Το τέλος του εμφύλιου πολέμου ακολούθησε πογκρόμ εναντίον των αντιπολιτευόμενων κομμάτων και η εγκαθίδρυση της "δικτατορίας του προλεταριάτου", ενώ και στο εσωτερικό του Κομμουνιστικού Κόμματος επιβλήθηκε αυστηρή πειθαρχία των μελών στην κομματική γραμμή.

Ο Λένιν ανακοινώνει το 1921 το πρόγραμμα της "Νέας Οικονομικής Πολιτικής" (ΝΕΠ), χάρη στην οποία επιτυγχάνεται ανάκαμψη της οικονομίας. Το 1922 ο Στάλιν γίνεται Γενικός Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος. Το 1922-23 η Ρωσία, το Αζερμπαϊτζάν, η Αρμενία και η Γεωργία, η Ουκρανία και η Λευκορωσία δημιουργούν την ΕΣΣΔ. Στα χρόνια που ακολουθούν το θάνατο του Λένιν (1924) ο Ιωσήφ Στάλιν πετυχαίνει να αντιμετωπίσει τους κυριότερους αντιπάλους του στην κούρσα της διαδοχής Ζηνόβιεφ, Καμένεφ και Τρότσκι.

Η ισχυροποίηση του Στάλιν στην εξουσία εγκαινιάζει τη σταλινική περίοδο (1929-1953). Το 1929 εγκαταλείπεται η "Νέα Οικονομική Πολιτική" και τίθεται σε εφαρμογή το πρώτο "Πενταετές Πρόγραμμα Ανάπτυξης" (1929-1932), σύμφωνα με το οποίο δίνεται βάρος στη βαριά βιομηχανία και την κολεκτιβοποίηση των εργοστασίων και καλλιεργήσιμων γαιών, την επιβολή κρατικού ελέγχου στην οικονομία, την εθνικοποίηση όλων των μικρών βιομηχανιών και την επιβολή κεντρικού σχεδιασμού στην παραγωγή. Αποτέλεσμα ήταν η μεγάλη ανάπτυξη της βαριάς βιομηχανίας (παραγωγή μηχανημάτων, χαλυβουργίες κ.ο.κ.), αλλά και μείωση της αγροτικής παραγωγής με συνέπεια την ανεπάρκεια καταναλωτικών αγαθών.

Στη βίαιη εκβιομηχάνιση και τις στερήσεις των βασικών καταναλωτικών αγαθών έρχονται να προστεθούν οι διώξεις αντιφρονούντων που πραγματοποίησε ο Στάλιν από το 1934 και εξής. Οι "Μεγάλες Εκκαθαρίσεις", όπως ονομάστηκαν, είχαν ως αποτέλεσμα τη σύλληψη, την εξορία και τις εκτελέσεις πολλών εκατομμυρίων αντιφρονούντων.

Το σταλινικό Σύνταγμα του 1936 αναδιοργάνωσε το θεσμό των σοβιέτ, θέσπισε τη δημιουργία του Ανώτατου Σοβιέτ και όριζε 11 ομοσπονδιακά κράτη-μέλη της ΕΣΣΔ: Ρωσία, Ουκρανία, Λευκορωσία, Καζαχστάν, Κιργισία, Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν, Τουρκμενιστάν, Αρμενία, Γεωργία, Αζερμπαϊτζάν.

Στα πρόθυρα της κήρυξης του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου και τις παραμονές της γερμανικής εισβολής στην Πολωνία υπογράφεται τον Αύγουστο του 1939 γερμανο-σοβιετικό Σύμφωνο Μη Επιθέσεως, σύμφωνα με το οποίο ορίζονταν τα εδάφη που θα προσαρτούσε καθεμία από τις συμβαλλόμενες χώρες στην Πολωνία, τη Λιθουανία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Βεσσαραβία και τη Φιλανδία. Ως συνέπεια του Συμφώνου αυτού το 1939-40 η ΕΣΣΔ προσαρτά την Ανατολική Πολωνία, τις Βαλτικές Χώρες, τη Βεσσαραβία και τη Βόρεια Μπουκοβίνα. Τον Ιούνιο του 1941 όμως δέχεται την εισβολή της Γερμανίας. Οι αρχικές απώλειες των σοβιετικών ανέρχονταν σε εκατοντάδες χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες. Μέχρι τα τέλη του 1943 ο σοβιετικός στρατός είχε ανακαταλάβει τα περισσότερα εδάφη που είχαν κυριεύσει οι γερμανικές στρατιές και άρχισε το 1944-45 η κατάληψη της Ανατολικής Ευρώπης.

Με τη Συμφωνία της Γιάλτας (Φεβρουάριος 1945) ο κόσμος χωρίζεται σε δύο στρατόπεδα επιρροής και η ΕΣΣΔ αναδεικνύεται σε παγκόσμια υπερδύναμη με επιρροή, εκτός των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, και πλήθος άλλων ανά την υφήλιο.

Το 1947-48 δημιουργείται η Κομινφόρμ. Συγχρόνως στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης εγκαθίστανται καθεστώτα σοβιετικού τύπου. Η ρήξη με τη Γιουγκοσλαβία του Τίτο έχει ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση πιο σκληρής εξωτερικής πολιτικής από τον Στάλιν. Ο "Ψυχρός Πόλεμος" τη δεκαετία του '45-'55 βρίσκεται στην κορύφωσή του.

Το 1950 υπογράφεται συνθήκη φιλίας και εμπορικής συνεργασίας με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας του Μάο-τσε Τουνγκ, σύντομα όμως οι σχέσεις με το Πεκίνο ψυχραίνονται.

2.7.5 Μετά-Σταλινική εποχή και ψυχρός πόλεμος.

Το 1953 πεθαίνει ο Στάλιν και τον διαδέχεται στη Γενική Γραμματεία του Κόμματος ο Νικήτα Χρουστσόφ. Το 1955 δημιουργείται το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, μια αμυντική συνθήκη συμμαχίας μεταξύ της ΕΣΣΔ και επτά ανατολικών χωρών, ως αντίπαλο δέος στη δυτική συμμαχία του ΝΑΤΟ.

Οι σχέσεις με την Κίνα είχαν αρχίσει να χειροτερεύουν από το 1955, η κρίση όμως κορυφώνεται το 1969. Το 1972 υπογράφεται από τον πρόεδρο των ΗΠΑ Ρ. Νίξον και τον Λ. Μπρέζνιεφ και το 1979 από τον Τζίμι Κάρτερ και τον Λ. Μπρέζνιεφ η συνθήκη SALT II με σκοπό τον περιορισμό των εξοπλισμών. Το 1979 ο σοβιετικός στρατός εισβάλλει στο Αφγανιστάν και ξεκινά ανταρτοπόλεμο με τους μουσουλμάνους ενώ σε αντίποινα οι ΗΠΑ αναστέλλουν την εφαρμογή της συνθήκης SALT II.

Τον Μπρέζνιεφ διαδέχονται στο αξίωμα του Γενικού Γραμματέα του Κόμματος ο Γ. Αντρόποφ (1982-84), ο Π. Τσερνένκο (1984-1985) και ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ (1985-91).

Την περίοδο 1985-87 ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ θέτει σε εφαρμογή την πολιτική της περεστρόικα (ανασυγκρότηση) και της γκλάσνοστ (διαφάνεια), με στόχο τη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας, τον εκδημοκρατισμό της χώρας και την απομάκρυνση από τα σταλινικά πρότυπα.

Τον Μάρτιο του 1989 γίνονται οι πρώτες ελεύθερες εκλογές για την ανάδειξη των μελών του Συνεδρίου Λαϊκών Αντιπροσώπων. Τον Μάρτιο του 1990 ο Γκορμπατσόφ προχωρεί σε πολιτικές μεταρρυθμίσεις που προβλέπουν την κατάργηση του Ανώτατου Σοβιέτ, την αντικατάστασή του από Σοβιετικό Κοινοβούλιο και την αποκέντρωση εξουσιών. Ο Γκορμπατσόφ εκλέγεται στην προεδρία της χώρας από την Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΣΕ ενώ τον ίδιο χρόνο με τη Συνθήκη της Μόσχας αναγνωρίζεται η επανένωση της Γερμανίας.

Στις προεδρικές εκλογές του 1991 νικητής αναδείχθηκε ο Μπ. Γιέλτσιν με ποσοστό 57,3%. Τον Ιούλιο του 1991 ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζ. Μπους και ο Μ. Γκορμπατσόφ ανακοινώνουν στο Λονδίνο την υπογραφή της Συνθήκης για τη Μείωση των Όπλων Στρατηγικής (START), με στόχο τη μείωση των οπλοστασίων πυρηνικών πυραύλων.

2.7.6 Μετάβαση στη ρωσική Ομοσπονδία.

Το πραξικόπημα που εκδηλώθηκε το 1991 εναντίον του Γκορμπατσόφ αποτυγχάνει με την υποστήριξη του Μπ. Γιέλτσιν, αποτέλεσμά της κρίσης όμως ήταν ο τερματισμός της κυριαρχίας του κομμουνιστικού καθεστώτος και η αρχή της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης. Τον Αύγουστο του 1991 ο Γκορμπατσόφ παραιτείται από τη Γενική Γραμματεία του Κόμματος. Στις 8 Δεκεμβρίου 1991 οι πρόεδροι της Ρωσίας, Ουκρανίας και Λευκορωσίας υπογράφουν κοινή συμφωνία για τη διάλυση της ΕΣΣΔ. Από την πρώην Σοβιετική Ένωση δημιουργούνται τα ανεξάρτητα κράτη της Ρωσικής Ομοσπονδίας, της Ουκρανίας, της Λευκορωσίας, της Γεωργίας, της Εσθονίας, της Λετονίας, της Λιθουανίας, του Καζαχστάν, του Τουρκμενιστάν, του Ουζμπεκιστάν, του Τατζικιστάν, της Κιργιζίας, του Αζερμπαϊτζάν και της Αρμενίας, τα οποία συγκροτούν την Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Χωρών (ΚΑΧ), με σκοπό την οικονομική και αμυντική συνεργασία των χωρών αυτών.

Αμέσως μετά την κατάρρευση του σοσιαλιστικού συστήματος (1991), ο πρόεδρος Γιέλτσιν ανακοίνωσε το 1992 μια σειρά οικονομικών μεταρρυθμίσεων που στόχο είχαν το πέρασμα στην ελεύθερη αγορά, τη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας και την προσέλκυση ξένων επενδυτών. Το 1992 ο Γιέλτσιν διορίζει πρωθυπουργό τον Βίκτορ Τσερνομίντιν στη θέση του Γιεγκόρ Γκαϊντάρ.

Τον Ιανουάριο του 1993 υπογράφεται η συνθήκη αφοπλισμού START 2 στο Κρεμλίνο. Τον Απρίλιο του 1993 ο πρόεδρος των ΗΠΑ Μπιλ Κλίντον ανακοινώνει πακέτο οικονομικής βοήθειας προς τη Ρωσία αξίας 1,6 δισ. δολ. με στόχο την προώθηση των οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Τον Ιούλιο του 1993 αντίστοιχη βοήθεια 3 δισ. δολάρια παραχωρείται από την Ομάδα των Επτά πλουσιότερων χωρών.

Τον Σεπτέμβριο του 1993 εκδηλώνεται αποτυχημένο πραξικόπημα των κομμουνιστών μετά τη διάλυση της Βουλής από τον πρόεδρο Γιέλτσιν.

Το 1995 η Ρωσία, μαζί με τη Λευκορωσία, το Καζακστάν και την Κιργισία σχημάτισαν την χαλαρή τελωνειακή Ένωση των Τεσσάρων.

Στις 22 Μαρτίου 1998 ο Γιέλτσιν απολύει τον πρωθυπουργό Τσερνομύρντιν "λόγω ανικανότητας" και διορίζει στη θέση του τον Σεργκέι Κιριένκο. Στις 13 Ιουλίου 1998 το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμφωνεί στην παραχώρηση δανείου ύψους 22,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων, θέτει όμως ως όρο για την είσπραξή του τη μείωση των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού κατά 50%.

Η οικονομική κρίση που αντιμετώπισε η Ρωσία τον Αύγουστο του 1998 προκάλεσε την απώλεια της τιμής του ρουβλίου κατά 60% έναντι του δολαρίου, την προσωρινή παύση των πληρωμών των εξωτερικών χρεών, την αδυναμία του κράτους να πληρώσει για μήνες τους μισθούς και τις συντάξεις των εργατοϋπαλλήλων, των στρατιωτικών και των συνταξιούχων, την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και την απόσυρση των κεφαλαίων των ξένων επενδυτών.

Τον Απρίλιο του 1998 οι πρόεδροι της Ρωσίας και του Καζακστάν, Μπόρις Γιέλτσιν και Νουρσουλτάν Ναζαρμπάγιεφ, ήρθαν σε συμφωνία για την κατανομή της Κασπίας θάλασσας με βάση "την αρχή της ίσης απόστασης" και συμφώνησαν στη διαίρεση της υφαλοκρηπίδας σε εθνικούς τομείς και την από κοινού εκμετάλλευση των πετρελαϊκών αποθεμάτων, τα οποία υπολογίζονται σε 12-15 δισ. τόνους. Η αρχική αυτή συμφωνία επισφραγίστηκε με την υπογραφή δεύτερου συμφώνου τον Ιούλιο του 1998, καθώς και ενός συμφώνου "αιώνιας φιλίας" μεταξύ των δύο χωρών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ελληνορωσικές Σχέσεις και Αλληλεπιδράσεις

3.1 Ιστορικές σχέσεις

Η Ρωσία συνδέεται με ιδιαίτερους ιστορικούς, θρησκευτικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με την Ελλάδα και η παρουσία του ελληνικού στοιχείου σε αυτήν υπήρξε αρκετά σημαντική. Από την αρχαιότητα ακόμα, με τις ελληνικές αποικίες του Πόντου, οι Έλληνες εγκαταστάθηκαν στην περιοχή ενώ η αποίκηση συνεχίστηκε κατά τη βυζαντινή περίοδο και παγιώθηκε κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Τότε συγκροτήθηκαν και άνθησαν, στον ευρύτερο χώρο της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, μεγάλες και οικονομικές κοινότητες που αποτέλεσαν και την αρχική βάση οργάνωσης από την οποία ξεκίνησε η επανάσταση του 1821.

Η καθιέρωση του χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας του Κράτους των Ρως το 988 μ.Χ. από το Βλαδίμηρο Α', Μέγα Πρίγκιπα του Κιέβου, και ο γάμος του με την πορφυρογέννητη Άννα, αδελφή των αυτοκρατόρων Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου και του Κωνσταντίνου, σηματοδότησε τη σύζευξη των διαφορετικών λαών και πολιτισμών. Ταυτόχρονα, προσέφερε οικονομικά και διπλωματικά οφέλη, αφού δημιούργησε ισχυρούς δεσμούς με τη στρατιωτική και οικονομική υπερδύναμη της εποχής, το Βυζάντιο, και λειτούργησε ως εκσυγχρονιστική ιδεολογία, που ομογενοποίησε πολιτισμικά την επικράτεια των Ρως.

Η ρωσική γλώσσα, η πιο διαδεδομένη μητρική γλώσσα στην Ευρώπη, χρησιμοποιεί το κυριλλικό αλφάβητο, η μορφή του οποίου προέρχεται από το γλαγολιτικό αλφάβητο-μεγαλογράμματα κυρτή γραφή, της οποίας η επινοήση, κατά τον 9ο αι. μ.Χ., αποδίδεται στους Βυζαντινούς ιεραποστόλους με καταγωγή από τη Θεσσαλονίκη, Κύριλλο και Μεθόδιο. Στο αλφάβητο αυτό μεταφράστηκαν η Αγία Γραφή, πολλά λειτουργικά και θεολογικά βιβλία, καθώς και η Χριστιανική λειτουργική υμνολογία. και αποτέλεσε τη βάση πάνω στην οποία αναπτύχθηκε ολόκληρη η ρωσική γραμματεία, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην ανάπτυξη της δική τους λογοτεχνίας, τέχνης και αργότερα επιστήμης, συγκροτώντας για πρώτη φορά δική τους ενιαία πολιτισμική επικράτεια.

Η καθιέρωση του χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας του Κράτους των Ρως το 988 μ.Χ. από το Βλαδίμηρο Α', Μέγα Πρίγκιπα του Κιέβου, και ο γάμος του με την πορφυρογέννητη

Άννα, αδελφή των αυτοκρατόρων Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου και του Κωνσταντίνου, σηματοδότησε τη σύζευξη των διαφορετικών λαών και πολιτισμών. Ταυτόχρονα, προσέφερε οικονομικά και διπλωματικά οφέλη, αφού δημιούργησε ισχυρούς δεσμούς με τη στρατιωτική και οικονομική υπερδύναμη της εποχής, το Βυζάντιο, και λειτούργησε ως εκσυγχρονιστική ιδεολογία, που ομογενοποίησε πολιτισμικά την επικράτεια των Ρως.

Η ένταξη της Ρωσίας στο χριστιανικό κόσμο και την πνευματική σφαίρα του Βυζαντίου προσδιόρισε και όλη τη ρωσική ιδεολογία μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης και την κατάλυση του βυζαντινού κράτους και καθόρισε τον προσανατολισμό της, καθώς η χώρα αυτή βρίσκεται τόσο στον ίδιο γεωγραφικό, οικονομικό και πολιτικό άξονα με την Ελλάδα όσο και στο ίδιο πολιτισμικό περιβάλλον.

3.1.1 Διπλωματικές σχέσεις

Οι διπλωματικές σχέσεις Ελλάδας – Ρωσίας εγκαθιδρύθηκαν πριν από 185 χρόνια και εξελίσσονται με ιδιαίτερη δυναμική. Η διπλωματική εκπροσώπηση της χώρας μας, εκτός από την Πρεσβεία της Μόσχας, περιλαμβάνει τα Γενικά Προξενεία της Μόσχας και Αγίας Πετρούπολης, καθώς και αυτό του Νοβοροσίσκ, περιοχή που παρουσιάζει σημαντική παρουσία ελληνικής καταγωγής Ρώσων πολιτών. Η Ρωσική Ομοσπονδία διατηρεί Πρεσβεία στην Αθήνα και Γενικό Προξενείο στη Θεσσαλονίκη.

Οι δύο χώρες συνδέονται με ισχυρούς δεσμούς φιλίας που εδράζονται μεταξύ άλλων στις ίδιες πνευματικές και πολιτιστικές αξίες, καθώς και σε κοινές ιστορικές εμπειρίες. Σήμερα, οι ελληνορωσικές σχέσεις χαρακτηρίζονται στον πολιτικό τομέα από πνεύμα εποικοδομητικής συνεργασίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Στον οικονομικό και ενεργειακό τομέα παρατηρείται μακρόχρονη συνεργασία.

3.1.2 Πολιτιστικοί δεσμοί

Από την επικράτηση του χριστιανισμού και συγκεκριμένα του ορθόδοξου δόγματος στη Ρωσία, οι πολιτιστικοί δεσμοί των δύο χωρών είναι σημαντικοί αφού μέσω της κοινής θρησκείας και της επιρροής αυτής στη ζωγραφική, τη μουσική, τη γλυπτική και τη λογοτεχνία υπήρξε ενδιαφέρον για την εκμάθηση και την αποδοχή της κουλτούρας των δύο λαών μεταξύ τους.

Στον πολιτιστικό τομέα, υπάρχουν ευρείες προοπτικές συνεργασίας, ένεκα του πολιτιστικού πλούτου των δύο χωρών. Η Ελληνική γλώσσα διδάσκεται στα Πανεπιστήμια της Μόσχας,

της Α. Πετρούπολης και της Ν. Ρωσίας. Με τμήματα ανώτατης εκπαίδευσης όπως το Τμήμα Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Λομονόσωφ της Μόσχας, το Τμήμα Νεοελληνικών του παιδαγωγικού πανεπιστημίου της Μόσχας, το Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Κουμπάν και την έδρα Φιλολογίας του Κρατικού Πανεπιστημίου Πετροζοβόνσκτ στην Αγία Πετρούπολη. Παράλληλα στην Ελλάδα λειτουργούν τμήματα όπως των Βαλκανικών Σπουδών όπου διδάσκεται η ρωσική γλώσσα και ιστορία.

Ένας επιπλέον σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην όλη ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, σχετίζεται με την ιστορική παρουσία ενός σημαντικού αριθμού ελληνικής καταγωγής Ρώσων πολιτών, οι οποίοι διαβιούν κυρίως στο Νότο του Ευρωπαϊκού τμήματος της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

3.2 Ο Ελληνισμός της Ρωσίας

Η Ρωσία συνδέεται με ιδιαίτερους ιστορικούς, θρησκευτικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με την Ελλάδα και η παρουσία του Ελληνισμού σε αυτήν πάντα υπήρξε αξιόλογη. Η παρουσία αυτή ήταν έκδηλη από τα αρχαία χρόνια, με τις ελληνικές αποικίες του Πόντου, συνεχίστηκε κατά τη βυζαντινή περίοδο και παγιώθηκε κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, οπότε συγκροτήθηκαν και άνθησαν, στον ευρύτερο χώρο της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, μεγάλες και οικονομικά ακμαίες οικονομικές κοινότητες, που αποτέλεσαν και την εστία από την οποία ξεκίνησε η επανάσταση του 1821 (ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας κ.α.).

Μετά τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους σημαντικό τμήμα των Ελλήνων επιχειρηματιών επέλεξε να παλινοστήσει, ωστόσο, ο κύριος όγκος των ομογενών παρέμεινε στη Ρωσία, όπου επικρατούσε ένα μάλλον ευνοϊκό καθεστώς αντιμετώπισης του Ελληνισμού από την πλευρά του τσαρικού καθεστώτος.

Το καθεστώς αυτό, δεν συνεχίστηκε μετά την επικράτηση των Μπολσεβίκων. Ο Ελληνισμός της Ρωσίας, ο οποίος ήταν ιδιαίτερα συμπαγής στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου, δεν αναγνωρίστηκε ως ιδιαίτερη εθνική ομάδα και υπέστη διωγμούς. Η κατάσταση επιδεινώθηκε σοβαρά τις επόμενες δεκαετίες διακυβέρνησης του Στάλιν, οπότε και η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων της νότιας ΕΣΣΔ εκριζώθηκαν και σκόρπισαν σε όλη την χώρα, χάνοντας ταυτόχρονα τα δικαιώματα εθνικού προσδιορισμού τους, ειδικότερα σε θέματα γλώσσας και εκπαίδευσης.

Η παρουσία των Ελλήνων έγινε και πάλι έντονη μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο (1946- 1949), οπότε χιλιάδες αριστεροί πρόσφυγες αναζήτησαν πολιτικό άσυλο στην ΕΣΣΔ μέχρι τα γεγονότα του 1991, που η παρουσία αυτή αποδυναμώθηκε ξανά, όταν χιλιάδες Έλληνες κάτοικοι της Ρωσίας και των άλλων πρώην σοβιετικών χωρών προτίμησαν να επιστρέψουν και να εγκατασταθούν πλέον μόνιμα στην Ελλάδα.

3.3 Εμπορικές σχέσεις

Εμπορικές σχέσεις μεταξύ του ελληνικού κράτους και της ρωσικής ομοσπονδίας υπάρχουν παραδοσιακά από τα χρόνια της Τσαρικής διακυβέρνησης με την τότε Βυζαντινή αυτοκρατορία και συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Την περίοδο της τουρκικής κατοχής δε μπορούμε να μιλάμε για διμερές εμπόριο λόγω της μη ύπαρξης ελληνικού κράτους και επίσης το διάστημα της σοβιετικής ένωσης και ιδιαίτερα των δεκαετιών του ψυχρού πολέμου που λόγω ρωσικού πολιτικού συστήματος η αλληλεπίδραση δεν ήταν εφικτή.

Η σημαντικότερη περίοδος ανάπτυξης του εμπορίου μεταξύ των δυο κρατών, είναι αυτή μετά την πτώση του σοβιετικού συστήματος και τη στροφή της ρωσικής πλέον ομοσπονδίας στην ελεύθερη αγορά. Ιδιαίτερη άνοδος παρουσιάζεται το χρονικό διάστημα από το 2000 και μετά όπου οι αποφάσεις της ρωσικής ηγεσίας με επικεφαλής τον πρόεδρο Βλαντίμιρ Πούτιν, οδηγούν σε ανάπτυξη το μέχρι τότε παρηκμασμένο ρωσικό σύστημα.

Οι εμπορικές εξαγωγές από Ελλάδα προς Ρωσία παρουσιάζουν μια σχετικά σταθερή εικόνα με μία ελαφριά πτώση από τα 441.141.281 ευρώ το 2006 στα 406.029.940 ευρώ το 2013. Αντίθετα οι ελληνικές εισαγωγές εμφανίζουν συνολική άνοδο την αντίστοιχη χρονική περίοδο με σημαντικές αυξομειώσεις όμως από χρονιά σε χρονιά. Το 2006 ο όγκος των εισαγωγών έφτανε τα 3.677.081.262 ευρώ το 2006 και το 2013 ανέρχεται σε 6.611.718.394 ευρώ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14. Εμπορικές συναλλαγές Ελλάδα Ρωσίας σε ευρώ

	2006	2007	2008	2009
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	3.577.081.252	3.130.302.437	4.454.048.615	2.959.729.909
ΕΞΑΓΩΓΕΣ	441.143.281	356.505.836	418.876.698	234.543.887
Όγκος Εμπορίου	4.018.224.533	3.486.808.273	4.872.925.313	3.194.273.796
Εμπορικό Ισοζύγιο	-3.135.937.971	-2.773.796.601	-4.035.171.917	-2.725.186.022

	2013	2012	2011	2010
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	6.611.718.394	6.014.479.532	4.051.909.063	4.794.233.309
ΕΞΑΓΩΓΕΣ	406.029.940	462.751.796	394.313.206	321.751.885
Όγκος Εμπορίου	7.017.748.334	6.477.231.328	4.446.222.269	5.115.985.194
Εμπορικό Ισοζύγιο	-6.205.688.454	-5.551.727.736	-3.135.937.971	-4.472.481.424

Κυριότερο εξαγωγικό προϊόν της χώρας μας προς την Ρωσία παραμένουν οι γούνες καλύπτοντας το 25,8 επί του συνόλου. Στη δεύτερη θέση πέρασαν οι συσκευές ενσύρματης τηλεφωνίας σημειώνοντας εντυπωσιακή αύξηση 127,7% έναντι του προηγούμενου έτους, όπως αύξηση (+216,35%) σημείωσαν και τα ολοκληρωμένα κυκλώματα που ανήκουν στην ίδια διψήφια κατηγορία. Ακολουθούν οι φράουλες και τα ακτινίδια, τα οποία κατέγραψαν εξαιρετική άνοδο της τάξης του 86,9% και ξεπέρασαν τα ροδάκινα και τα κεράσια. Οφείλει να επισημανθεί, ότι η κατηγορία των φρούτων (08) αν ειδωθεί συνολικά, συμπεριλαμβάνοντας τα εσπεριδοειδή (τα οποία και αυτά σημείωσαν σημαντική αύξηση 371,2% αλλά και τα μήλα), φτάνει τελικά στα 71,4 εκ ευρώ καταλαμβάνοντας κατά αυτό το τρόπο την δεύτερη θέση στην κατάταξη των εξαγωγών μας με μερίδιο 18,12%. Αξιόλογες επίσης ήσαν και οι αυξήσεις των εξαγωγών μας στα σιλιβώματα 36,78%, τα ορυκτέλαια 56,16%, τους ανελκυστήρες (33,86%) και τις συσκευές παραγωγής ψύχους (86,31%) αλλά και ιδιαίτερα στους χάλκινους σωλήνες και στα φύλλα αλουμινίου, κατηγορία η οποία επίσης ιδωμένη συνολικά ξεπερνά τα 9 εκ. ευρώ.

Θεωρείται σημαντικό να υπογραμμιστεί η σταθερή αύξηση των εξαγωγών του ελαιολάδου (παρόλο που απέχει αρκετά από τις πραγματικές δυνατότητες της χώρας μας) και του μαρμάρου. Αρνητικά σημεία η κατηγορία των ιχθυηρών, η οποία για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια σημείωσε κάμψη, αλλά και η συνέχιση της πτώσης των εξαγωγών καπνών.

Γενικά, παρατηρούμε ότι οι ελληνικές εξαγωγές προϊόντων στην Ρωσία αν και εξαιρετικά μικρές σε μέγεθος εμφανίζουν μεγάλη διασπορά σε είδη. Αντιθέτως οι Ρωσικές εξαγωγές στην Ελλάδα αφορούν κατά μεγάλο μέρος σε εξαγωγές προϊόντων ενέργειας και ακολουθούν άλλες πρώτες ύλες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15. Ελληνικές εξαγωγές στη Ρωσία.

Δασμ. κατ/ρία	Περιγραφή	2013	% επί συνόλου	2012	Μεταβολή 2012/2013 %
43.03.10.90	Γουνοδέρματα	87.453.032	21,53	108.407.892	-19,32
08.10.50.00	Ακτινίδια, νωπά	25.704.736	6,33	27.749.075	-7,36
08.09.30.90	Ροδάκινα, νωπά	24.561.307	6,04	27.492.481	-10,66
08.10.10.00	Φράουλες, νωπές	23.506.412	5,78	22.315.914	+5,33
84.28.10.20	Ηλεκτρικοί ανελκυστήρες	16.638.564	4,09	11.906.509	+39,74
32.08.10.90	Χρώματα επίχρυσης και βερνίκια	12.018.148	2,95	13.795.162	-12,88
08.09.29.00	Βερίκοκα, κεράσια, ροδάκινα, άλλα	12.016.718	2,95	4.296.522	+179,68
08.09.30.10	Μπρουνιόν και νεκταρίνια, νωπά	10.033.604	2,47	11.105.818	-9,65
15.09.10.90	Ελαιολάδο και τα κλάσματά του	8.058.218	1,98	6.034.116	+33,54
20.07.99.50	Πολτοί καρπών και φρούτων, μαρμελάδες	6.398.431	1,57	-----	-----
03.02.84.90	Λαβράκια, άλλα	5.264.236	1,29	4.749.215	+10,84
76.07.20.10	Φύλλα και λεπτές ταινίες από αργίλιο	5.040.944	1,24	4.734.572	+6,47
07.07.00.05	Αγγούρια, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη	5.038.007	1,24	-----	-----
76.06.91.00	Ελάσματα και ταινίες	4.879.016	1,20	7.191.804	-32,15
20.05.70.00	Ελιές	4.831.687	1,18	4.822.348	+0,19

(Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Μόσχας)

ΠΙΝΑΚΑΣ 16. Ελληνικές εισαγωγές από Ρωσία.

Δασμ. κατ/ρία	Περιγραφή	2013	% επί συνόλου	2012	Μεταβολή 2012/2013 %
27.09.00.90	Ακατέργαστο πετρέλαιο, άλλα	3.619.505.768	54,74	3.417.401.541	+5,91
	Πετρέλαιο εξωτερικής καύσης (fuel oil) που προορίζεται να υποστεί καθορισμένη επεξεργασία	1.124.532.494	17,00	442.562.006	+154,09
27.11.21.00	Φυσικό αέριο	983.154.212	14,86	920.163.089	+6,84
27.10.19.47	Λάδια από πετρέλαιο ή ασφαλτούχα ορυκτά, άλλα, περιεκτικότητας κατά βάρος σε θείο μεταξύ 0,002% και 0,1	255.700.771	3,86	500.213.398	-48,88
27.10.19.48	Πετρέλαιο εσωτερικής καύσης (gas oil), περιεκτικότητας σε θείο άνω του 0,1%	187.325.681	2,83	110.171.173	+70,03
27.10.19.31	Πετρέλαιο εσωτερικής καύσης (gas oil) που προορίζεται να υποστεί καθορισμένη επεξεργασία	124.565.879	1,88	290.474.271	-57,11
76.01.10.00	Αργίλιο όχι σε κράμα	79.742.438	1,20	65.595.122	+21,56
76.01.20.20	Κράματα αργιλίου, πλάκες και κολώνες	52.592.255	0,79	-----	-----
10.01.99.00	Σιτάρι, άλλα	40.142.524	0,60	54.633.634	-26,52
43.01.80.00	Άλλα γουονοδέσματα ολόκληρα	24.453.604	0,36	13.916.686	+75,71
27.10.19.43	Λάδια από πετρέλαιο ή ασφαλτούχα ορυκτά, άλλα, περιεκτικότητας κατά βάρος σε θείο λιγότερο από 0,001%	11.634.032	0,17	-----	-----
10.05.90.00	Καλαμπόκι	9.930.012	0,15	-----	-----
31.02.10.10	Ουρία με περιεκτικότητα αζώτου άνω του 45%	8.906.949	0,13	-----	-----
28.03.00.00	Άνθρακας	6.441.998	0,09	7.101.134	-9,28
27.01.12.90	Λιθάνθρακας ασφαλτούχος	5.666.969	0,08	-----	-----

ΠΙΝΑΚΑΣ 17. Διμερές εμπόριο Ελλάδας Ρωσίας ά εξάμηνο 2014

<i>αξία σε ευρώ</i>	α' εξάμηνο 2014	α' εξάμηνο 2013	Μεταβολή % 2014/2013
Εξαγωγές	164.597.512	195.307.543	-15,7%
Εισαγωγές	2.743.488.422	3.078.865.400	-10,9%
Όγκος Εμπορίου	2.908.085.934	3.274.172.943	-11,2%
Εμπορικό Ισοζύγιο	-2.578.890.910	-2.883.557.857	-10,6%

(Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων Γραφείο ΟΕΥ Πρεσβείας Μόσχας

3.4 Διακρατικές Επενδύσεις

Οι ελληνικές επενδύσεις στη Ρωσία και οι ρωσικές στην Ελλάδα παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας οι άμεσες επενδύσεις της Ελλάδας στη Ρωσία το έτος 2008 ανήλθαν σε €71,5 εκ και οι άμεσες ρωσικές επενδύσεις στην Ελλάδα σε €24 εκ.

Σημαντικές επενδύσεις έχουν πραγματοποιηθεί στη Ρωσία από επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων και κεφάλαιο που έχει εισαχθεί κυρίως μέσω Κύπρου, Λουξεμβούργου και Ολλανδίας. Οι εταιρείες ελληνικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στη ρωσική επικράτεια είναι περίπου 70 (συμπεριλαμβανομένων και μικτών επιχειρήσεων) και σύμφωνα με πληροφορίες τους η αξία των ελληνικών επενδύσεων ανέρχεται περίπου στα 2,5 δις €.

3.4.1 Ελληνικές επενδύσεις στη Ρωσία.

Η μεγαλύτερη ελληνική επένδυση στην Ρωσία (περί το €1,5δισ) ανήκει στην Ελληνική Εταιρεία Εμφιαλώσεως – 3Ε, η οποία μέσω της θυγατρικής COCA-COLA HBC Eurasia έχει τα δικαιώματα επί των σημάτων της Coca Cola για το σύνολο της επικρατείας. Διαθέτει 11 εργοστάσια εμφιάλωσης και το 2004 πραγματοποίησε από κοινού με την The Coca Cola Inc. των ΗΠΑ την μεγαλύτερη τότε ξένη επένδυση στην Ρωσία (εξαιρουμένου του ενεργειακού τομέα) εξαγοράζοντας την εταιρεία παραγωγής χυμών Multon. Η Multon κατέχει την 2η θέση στην αγορά χυμών της Ρωσίας

Η εταιρεία 'Chirita' διαθέτει παραγωγική μονάδα στην Αγ. Πετρούπολη από την οποία διοχετεύει τα προϊόντα της (είδη snacks και αρτοποιίας – ζαχαροπλαστικής) σε πολύ

μεγάλο αριθμό σημείων πωλήσεως. Επίσης, πραγματοποιεί και εξαγωγές. Το ύψος της επένδυσης υπολογίζεται σε €60εκ. Επίσης, ο όμιλος 'PROMETHEUS ITL' του ομίλου πρώην ΑΡΦΑΝΗ ΧΙΟΝΗ επένδυσε το ποσό των 100 εκατ. Ευρώ για δημιουργία εργοστασίων τσιμέντου, γεωργικών μονάδων και τράπεζας. Παράλληλα, η ελληνικών συμφερόντων τράπεζα 'MARFIN POPULAR BANK', εξαγόρασε πρόσφατα την ρωσική Τράπεζα 'ROSROMMANK' με 11 υποκαταστήματα έναντι 60 εκατ. Ευρώ. Επιπλέον, ο ελληνικών συμφερόντων οίκος 'ΤΟΓΚΑΣ', επένδυσε ποσό 25 εκατ. Ευρώ στην Ρωσία, κατέχοντας ένα δίκτυο 125 καταστημάτων εσωτερικής διακόσμησης στην Ρωσία.

Ως σημαντικές επίσης επιχειρήσεις, όσον αφορά το επενδεδυμένο κεφάλαιο, αναφέρονται: η κατασκευαστική εταιρεία «ΜΗΧΑΝΙΚΗ» (με επενδύσεις άνω των 60 εκ. € και με προστιθέμενη αξία περίπου 500 εκ. € μετά την αποπεράτωση των 7 μεγάλων κατασκευαστικών έργων στη Μόσχα), η Τσιμεντοβιομηχανία «PROMETHEUS», τα «ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΡΗΤΗΣ», η «Media Strom» και άλλες επιχειρήσεις.

Παρουσία στην Ρωσία έχουν επίσης οι ελληνικές εταιρείες ΓΕΚ, ΑΚΤΩΡ, ALUMIL, Folli-Follie, SAM 013. Οι κυριότεροι τομείς δράσης των ελληνικών εταιρειών είναι η ενέργεια, το εμπόριο (κυρίως γούνες, ρούχα και φρούτα), τα τρόφιμα, ο τουρισμός κ.α. Η δραστηριοποίηση των γουνεμπορικών εταιρειών έχει ξεκινήσει εδώ και αρκετά χρόνια καθώς η Ρωσία αποτελεί την υπ' αριθμόν ένα αγορά για τα ελληνικά γουναρικά. Εκτιμούμε ότι, παρά το γεγονός ότι οι ελληνικές επενδύσεις παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο και πάντως κατώτερο των δυνατοτήτων της αγοράς, η υπογραφή συμφωνιών στον τομέα ενέργειας, η μεγάλη ανοικοδόμηση στη Ρωσία, οι μεγάλες επενδυτικές ευκαιρίες που διανοίγονται στη Νότιο Ρωσία με την ανάληψη από το Σότσι της Χειμερινής Ολυμπιάδας 2014 και οι δυνατότητες της αγοράς, θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για μεγαλύτερη δραστηριοποίηση των ελληνικών επιχειρήσεων σε τομείς όπως: τράπεζες, υγεία και περίθαλψη, κατασκευές και έργα υποδομής, μεταφορές, ναυτιλία, δημιουργία καναλιών διανομής κ.λ.π.

3.4.2 Ρωσικές επενδύσεις στην Ελλάδα

Με λιγοστές εξαιρέσεις δεν είναι γνωστές μεγάλες ρωσικές επενδύσεις στην Ελλάδα. Κυρίως αναφέρονται στους τομείς ενέργειας, τηλεπικοινωνιών και τον τραπεζικό τομέα.

Η ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS A.E., η οποία δραστηριοποιείται στον τομέα της ενεργείας και ανήκει κατά 50% στον Όμιλο Κοπελούζου και κατά 50% στην ρωσική Gazprom. Η ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ GAS A.E. ιδρύθηκε το 1991 και έχει ως στόχο της την προμήθεια φυσικού αερίου στην ελληνική αγορά και την ανάπτυξη, κατασκευή και λειτουργία ενεργειακών έργων. Η ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

GAS A.E. συμμετέχει στις εξής εταιρείες:1) ENELCO A.E. από κοινού με την ENELPOWER S.A. (θυγατρική εταιρεία της Ιταλικής ENEL S.p.A.) και την DAMCO ENERGY A.E., που επίσης ανήκει στον ΟΜΙΛΟ ΚΟΠΕΛΟΥΖΟΥ. Ειδικότερα, η εταιρεία στοχεύει σε επενδύσεις που σχετίζονται με την απελευθέρωση της ελληνικής ενεργειακής αγοράς και πιθανώς στην εξαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με την κατασκευή της υποθαλάσσιας ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδος – Ιταλίας.

Η NECO A.E., κοινή εταιρεία με την κρατική εταιρεία παραγωγής και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της Βουλγαρίας NEK EAD και την DAMCO ENERGY A.E. του Ομίλου Κοπελούζου, δραστηριοποιείται στο χώρο της εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας, βουλγαρικής προέλευσης, σε επιλεγμένους πελάτες στην Ελλάδα.

Η EUROPROM TELECOMMUNICATIONS A.E., μικτή εταιρεία με συμμετοχή και της EUROCOM COMMUNICATIONS, δραστηριοποιείται στον τηλεπικοινωνιακό τομέα, έχοντας εξασφαλίσει από την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων της χώρας δύο άδειες Σταθερής Ασύρματης Πρόσβασης.

Στον τραπεζικό τομέα η 'Bank Kedr' που ιδρύθηκε το 1991 και είναι η 115η Τράπεζα της Ρωσίας, έλαβε το 2007 άδεια έναρξης τραπεζικών εργασιών στην Ελλάδα.

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών η ρωσική 'Sistema Holding' είναι παρούσα στην ελληνική τηλεπικοινωνιακή αγορά μέσω των θυγατρικών της Concern Sitronics και Komstar. Η Concern Sitronics εξαγόρασε στις 30/6/2006 το 51% της ελληνικής INTRACOM TELECOM έναντι €120 εκ. Παράλληλα, η ρωσική τηλεπικοινωνιακή εταιρεία JSC Komstar εξαγόρασε το 51% της Hellas On Line AE (HoL) έναντι τιμήματος €47,9 εκ. μέσω αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας. Πέραν των ανωτέρω, η Rosoboronexport, η οποία έχει το αποκλειστικό δικαίωμα εξαγωγής ρωσικών οπλικών συστημάτων έχει συστήσει θυγατρική στην Ελλάδα, την Rosoboron Service – Hellas.

Στον τουριστικό τομέα, ρωσική εταιρεία έχει εξαγοράσει το τέως Club Mediterranee στην Κέρκυρα. Επίσης, η ξενοδοχειακή αλυσίδα Atlantica Hotels & Resorts (κατά 50% ανήκει στο γερμανικό όμιλο TUI) και το ρωσικό τουριστικό πρακτορείο «Nataly Tours» ανακοίνωσαν το 2007 την από κοινού έναρξη επενδυτικού σχεδίου στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, οι δύο εταίροι σκοπεύουν σε διάστημα 5ετίας να κατασκευάσουν 20 νέα ξενοδοχεία με ύψος επένδυσης στα 1,2 δις ευρώ.

Το ενδιαφέρον των Ρώσων επενδυτών προσελκύουν επίσης οι επενδύσεις στον τουρισμό, την κατασκευή ξενοδοχειακών μονάδων, την ανάπτυξη μονάδων γκολφ και αθλητικών κέντρων, τις αγορές ή την κατασκευή μικρών κρουαζιερόπλοιων, στη συνεργασία με

τεχνολογικά πάρκα και στη βιομηχανική συνεργασία για παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας.

3.5 Μελλοντικές προοπτικές διακρατικών συνεργασιών

Το παραγωγικό δυναμικό της Ρωσίας δεν είναι σε θέση να αξιοποιήσει το ίδιο τόσο τον φυσικό πλούτο που έχει άφθονο στη διάθεσή του, όσο και την τεράστια σε μέγεθος και δυνατότητες ανάπτυξης εσωτερική αγορά, προκειμένου να υποστηρίξει την αυτόνομη ανάπτυξη του συνόλου της οικονομίας. Αποτέλεσμα είναι η σταθερή παρουσία και αύξηση του μεριδίου των εισαγωγών από το εξωτερικό τα τελευταία έτη σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες εκτός των πρώτων υλών.

Τα αντικειμενικά πλεονεκτήματα της Ρωσικής οικονομίας περιλαμβάνουν μια μεγάλη και νέα αγορά, η κοινωνία εμφανίζει τάσης αυξημένης κατανάλωσης και ενδιαφέρον για νέα προϊόντα και τρόπους ζωής.

Οι ευκαιρίες της Ελλάδας να επωφεληθεί από τις παραπάνω δυνατότητες που προσφέρει η εσωτερική αγορά της Ρωσίας, εκτιμάται ότι θα πρέπει να επικεντρωθούν σε τομείς που υπάρχει ισχυρό πλεονέκτημα.

Για την Ελλάδα Υπάρχει μεγάλη ζήτηση στον τομέα ενέργειας, τουρισμού (ξενοδοχεία, αθλητικά κέντρα, ιαματικές πηγές), αγοράς ακινήτων, στον τραπεζικό τομέα και στον τομέα εναλλακτικών πηγών ενέργειας.

Για τη Ρωσία υπάρχουν προοπτικές ιδιαίτερα στους τομείς όπως ο τραπεζικός, ο βιομηχανικός, ο τομέας υπηρεσιών, και ο ναυπηγικός και μεταφορών, κ.λ.π.

Επίσης στον τομέα των εξαγωγών Ελληνικών προϊόντων, όπως τροφίμων, οικοδομικών υλικών, ενδυμάτων κ.λ.π., όπου η εγχώρια ρωσική παραγωγή, δεν είναι σε θέση να καλύψει τις ανάγκες του εγχώριου καταναλωτικού κοινού τόσο σε ποσότητα όσο και σε ποιότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ρωσικός Τουρισμός στην Ελλάδα

4.1 Ρωσικός εξερχόμενος τουρισμός

Με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 απελευθερώθηκε μια τεράστια συσσωρευμένη ζήτηση για ταξίδια σε χώρες του εξωτερικού. Ήταν αρκετά σύνηθες, υπό το σοβιετικό καθεστώς, για το μέσο Ρώσο να απολαμβάνει διακοπές επιδοτούμενες από το κράτος είτε σε άλλη Κομμουνιστική χώρα είτε στη Μαύρη Θάλασσα. Οι περισσότεροι προνομιούχοι είχαν τη δυνατότητα να απολαύσουν τις διακοπές τους σε προορισμούς μέσα στην Ινδία ή το Βιετνάμ, καθώς και τις προσαρτημένες ανατολικοευρωπαϊκές χώρες.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 οι ρυθμοί ανάπτυξης του ρωσικού τουρισμού ήταν σχετικά ακανόνιστοι. Στη διάρκεια των τελευταίων ετών, και ειδικότερα κατά την προπαρασκευαστική περίοδο της οικονομικής κρίσης που υπέστη η χώρα το 1998, η ζήτηση για ταξίδια στο εξωτερικό παρουσίασε μια σταθερή, αύξηση.

Από το 2000 και μετά η Ρωσία αποτελεί μια από τις δυναμικότερες αγορές στην Ευρώπη αναφορικά με τον όγκο εξερχόμενων τουριστών και ταξιδιωτικών δαπανών στο εξωτερικό. Μετά το 2000, η Ρωσία κατέγραφε συνεχόμενα διψήφια ποσοστά αύξησης, οριακά πίσω από άλλες χώρες με εκρηκτική ανάπτυξη, όπως η Κίνα. Ειδικότερα, τα μέτρα της κυβέρνησης για την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του μέσου Ρώσου πολίτη σε συνδυασμό με την ανοδική πορεία της οικονομίας της χώρας αύξησαν τον ενθουσιασμό της μεσαίας τάξης των κατοίκων των μεγαλουπόλεων της Ρωσίας για περισσότερα ταξίδια στο εξωτερικό.

Μια άλλη σημαντική παράμετρος που λειτουργεί ευνοϊκά προς τη συνεχόμενη αύξηση της ζήτησης για ταξίδια σε ξένους προορισμούς, είναι η ολοένα και απλοποιημένη διαδικασία θεώρησης ταξιδιωτικών εγγράφων (VISA) σε ένα ολοένα αυξανόμενο αριθμό χωρών που αναγνωρίζουν την αξία της τεράστιας ρωσικής τουριστικής αγοράς. Πολλές χώρες, όπως αυτές της λατινικής Αμερικής, παρέχουν ελεύθερη πρόσβαση στα εδάφη τους χωρίς την προϋπόθεση βίζας.

- Ρωσία
- Χώρες που οι Ρώσοι μπορούν να ταξιδέψουν με εθνικά ή διεθνή διαβατήρια.
- Χώρες χωρίς που οι Ρώσοι μετακινούνται με διεθνή διαβατήρια
- Χώρες που η θεώρηση για VISA γίνεται με την είσοδο στη χώρα πληρώνοντας ένα τέλος
- Χώρες που εκτός από VISA χρειάζονται και συμπληρωματικά χαρτιά για να επιτραπεί η είσοδος σε Ρώσους πολίτες
- Χώρες που οι Ρώσοι επιτρέπεται να περάσουν ή να χρησιμοποιήσουν σαν ενδιάμεσο σταθμό
- Χώρες ενταγμένες στη συνθήκη σέγκεν, που επιτρέπουν τη διαμονή με VISA
- Χώρες που το καθεστώς θεώρησης θα επλοποιηθεί ή θα καταργηθεί στο άμεσο μέλλον
- Άλλες χώρες που απαιτούν VISA

(Πηγή: http://ru.wikipedia.org/wiki/Визовые_требования_для_граждан_России)

Το 2013, η Ρωσία κατέγραψε τεράστια αύξηση στα ταξίδια σε ξένους προορισμούς και έγινε η τρίτη μεγαλύτερη ξένη ταξιδιωτική αγορά της Ευρώπης, με περίπου 32 εκατομμύρια ταξίδια στο εξωτερικό. Αυτά είναι τα τελευταία ευρήματα του World Travel Monitor, μιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε από την IPK International. Από την έναρξη της νέας χιλιετίας, η Ρωσία αναδείχθηκε σε μία από τις λίγες αγορές με μεγάλη ανάπτυξη στον διεθνή τουρισμό. Το 2013, με περίπου 32 εκατομμύρια ταξίδια στο εξωτερικό, η Ρωσία ξεπέρασε ακόμα και τη Γαλλία. Στο διάστημα από το 2010 έως το 2013, η Ρωσία αντιπροσώπευσε περίπου το ένα τρίτο της αύξησης ταξιδιών στο εξωτερικό από τους Ευρωπαίους, ενώ τα περισσότερα από αυτά είχαν αφετηρία τη Μόσχα και την Αγία Πετρούπολη.

Όσον αφορά τους πιο αγαπημένους προορισμούς των Ρώσων, στην κορυφή των προτιμήσεων τους βρέθηκε η Τουρκία, ακολουθούμενη από την Ουκρανία και τη Γερμανία. Το 2013, την Τουρκία επισκέφθηκαν 4,3 εκατ. Ρώσοι τουρίστες. Για μία ακόμη φορά ήταν ο πιο δημοφιλής ξένος προορισμός για τους Ρώσους εξερχόμενους ταξιδιώτες, ακολουθούμενη σε μικρή απόσταση από την Ουκρανία, που προσέλκυσε 3,1 εκατ. Επισκέπτες, ενώ η Γερμανία ήταν ο τρίτος δημοφιλέστερος προορισμός με 2,1 εκατ.

4.2 Ο Ρώσος ταξιδιώτης

Με μέσο όρο 40 ημέρες ανά έτος, οι Ρώσοι έχουν ένα από τα μεγαλύτερα διαστήματα διακοπών παγκοσμίως. Δημοφιλείς ταξιδιωτικές σεζόν μέσα στη χρονιά είναι η περίοδοι των χριστουγεννιάτικων διακοπών από 31 Δεκεμβρίου μέχρι 9 Ιανουαρίου και το διάστημα που τα σχολεία δεν λειτουργούν από 1η Ιουνίου με 1η Σεπτεμβρίου με τον Αύγουστο να είναι παραδοσιακά ο μήνας των οικογενειακών διακοπών.

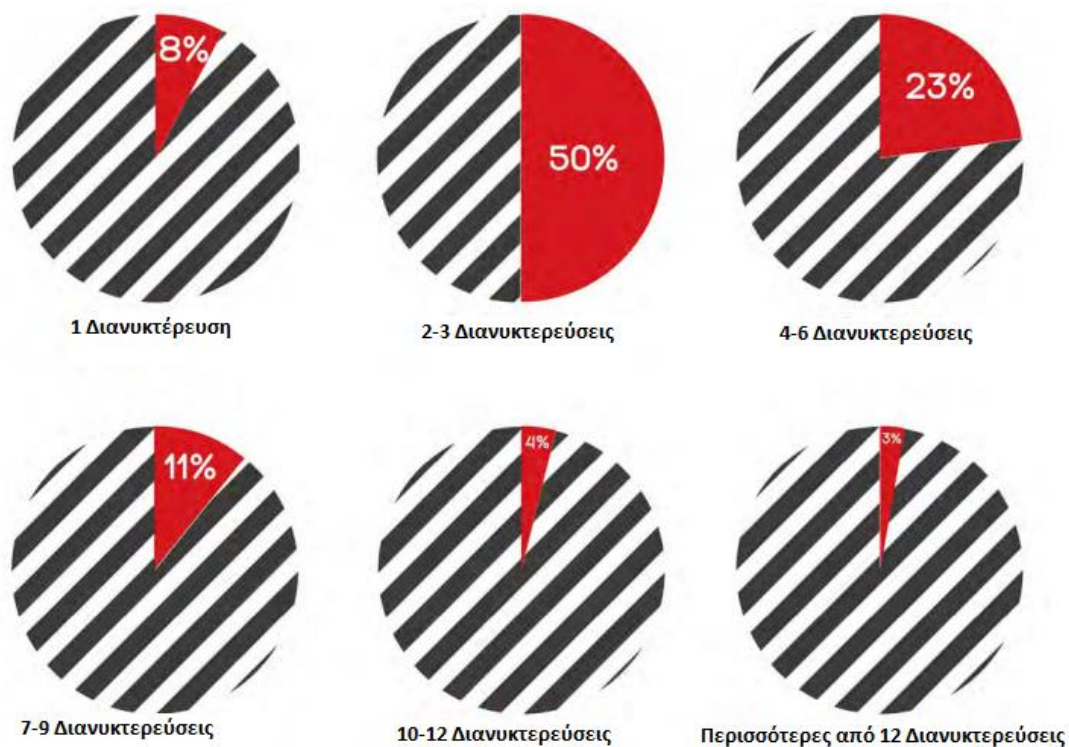
Οι γειτονικές χώρες τις Ρωσίας ελκύουν το μεγαλύτερο αριθμό τουριστών αν και σταδιακά τα ποσοστά άλλων προορισμών αρχίζουν και αναπτύσσονται καθώς οι Ρώσοι σιγά σιγά αρχίζουν να αποκτούν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση. Το 43% των ξενοδόχων λέει ότι οι Ρώσοι ξοδεύουν ολοένα και περισσότερο στις διακοπές τους, το 25% ότι δείχνουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και το 24% ότι σταδιακά μιλούν όλο και περισσότερο τις τοπικές γλώσσες των τόπων που επισκέπτονται ή αγγλικά σαν εναλλακτική.

Οι λόγοι που ταξιδεύουν προς άλλες χώρες είναι κυρίως λόγοι αναψυχής με ποσοστό που αγγίζει το 62%, λόγοι δουλειάς σε ποσοστό 18% και ένα 20% συνδυάζει και τα δύο μαζί. Σε ποσοστό 50% οι Ρώσοι πραγματοποιούν στον κάθε προορισμό δύο με τρεις

διανυκτερεύσεις αφού τους αρέσει να μετακινούνται για να γνωρίζουν διαφορετικά μέρη και να απολαμβάνουν τα αξιοθέατα. Τέσσερις με εννιά διανυκτερεύσεις πραγματοποιεί το 34% και δέκα ή παραπάνω μόλις ένα 7% των ταξιδιωτών.

Σύμφωνα με την επιλογή τους για παρέα κατά τη διάρκεια ενός τουριστικού ταξιδιού, οι Ρώσοι προτιμούν να ταξιδεύουν με το σύντροφό τους σε ποσοστό που αγγίζει το 32%, με την οικογένειά τους σε ποσοστό 18%, με φίλους σε ποσοστό 17% ενώ μόλις ένα 7% επιλέγει να ταξιδέψει μόνο του. Επίσης, στοιχεία από ξενοδοχειακές μονάδες δείχνουν ότι υπάρχει άνοδος έως και 20% στα ποσοστά αυτών που ταξιδεύουν με την οικογένεια ή το σύντροφό τους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5. Μέσος όρος παραμονής Ρώσων τουριστών.

(Πηγή: http://ru.wikipedia.org/wiki/Визовые_требования_для_граждан_России)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6. Οι πιο δημοφιλής επιλογή συνταξιδιώτη για το Ρώσο τουρίστα.

(Πηγή: http://ru.wikipedia.org/wiki/Визовые_требования_для_граждан_России)

4.2.1 Κρατήσεις και συνήθειες

Παρά το χαμηλό ποσοστό ενεργών χρηστών του διαδικτύου στη Ρωσία που κυμαίνεται στο 47,7%, υπάρχουν 68 εκατομμύρια άνθρωποι που το επισκέπτονται καθημερινά. Ο Ρώσος τουρίστας επιλέγει να κλίνει τις κρατήσεις για τα ταξίδια του μέσω διαδικτύου σε ποσοστό που αγγίζει το 61% με ένα 53% να επιλέγει μια εταιρεία πάροχο διαδικτυακών κρατήσεων μέσω ιστοσελίδων ή εφαρμογών κινητής τηλεφωνίας. Αντίθετα ένα ποσοστό της τάξης του 31% επιλέγει ένα παραδοσιακό τρόπο κρατήσεων μέσω κάποιου ταξιδιωτικού πρακτορείου.

(ΠΗΓΗ: Internet World Stats)

Σύμφωνα με στοιχεία οι Ρώσοι ταξιδιώτες επιλέγουν να κλίσουν τις κρατήσεις τους την τελευταία στιγμή με ποσοστά 3% την ίδια μέρα, 22% την τελευταία εβδομάδα, 12 % από 8 μέχρι 12 μέρες πριν, οδηγώντας σε ένα συνολικό 62% να κάνει κράτηση σε λιγότερο από 35 μέρες πριν την αναχώρηση για τον προορισμό. Μόλις το 11% προτιμά να ολοκληρώσει τη διαδικασία περισσότερο από 90 μέρες πριν.

Τα ευρήματα δείχνουν, επίσης, ότι οι φίλοι και συγγενείς αποτελούν την πιο αξιόπιστη πηγή πληροφοριών σχετικών με τις διακοπές, ακολουθούμενη από τις πληροφορίες από άλλα άτομα σε διάφορες ιστοσελίδες ενώ, οι επίσημες ιστοσελίδες του τουρισμού, των ταξιδιωτικών γραφείων και οι διαφημίσεις των μέσων ενημέρωσης αποτελούν λιγότερο αξιόπιστες πηγές πληροφόρησης. Ειδικότερα, η κατάταξη των πηγών πληροφόρησης με βάση την αντιλαμβανόμενη αξιοπιστία τους έχει ως ακολούθως:

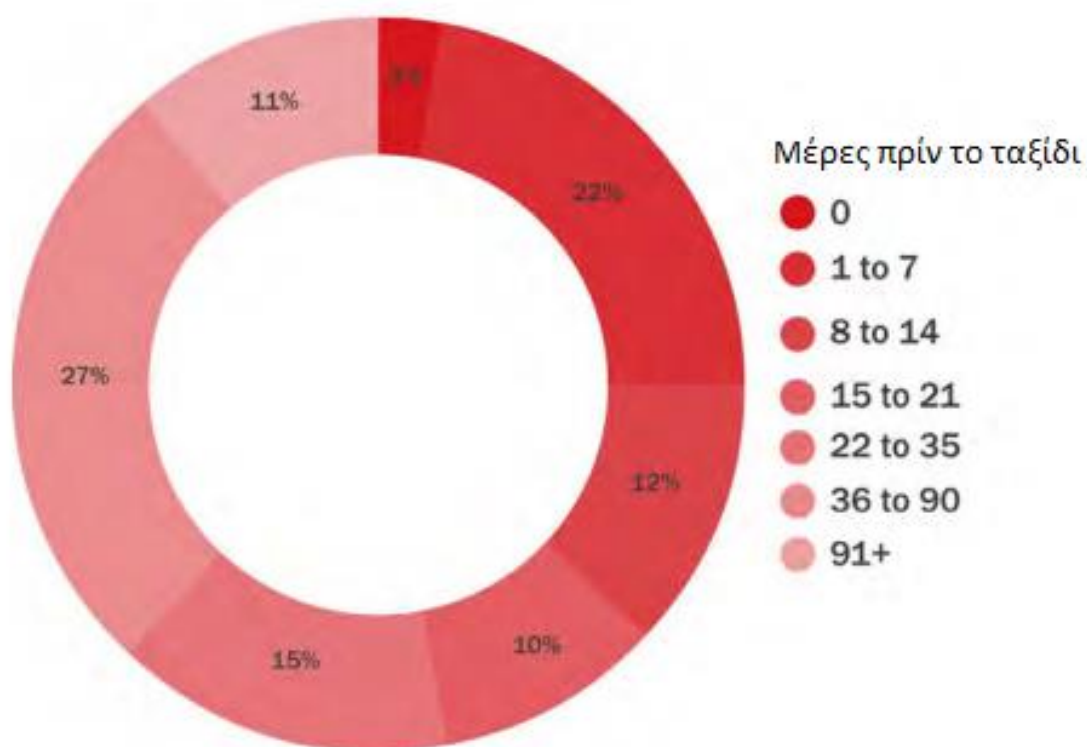
1. Φίλοι και συγγενείς
2. Οι πληροφορίες που παρέχονται από άλλα άτομα σε διάφορες ιστοσελίδες
3. Κοινωνικά δίκτυα (social media)
4. Επίσημες ιστοσελίδες τουρισμού
5. Εκπομπές ή ντοκιμαντέρ στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο, ή άρθρα σε

εφημερίδες και περιοδικά

6. Ταξιδιωτικοί πράκτορες

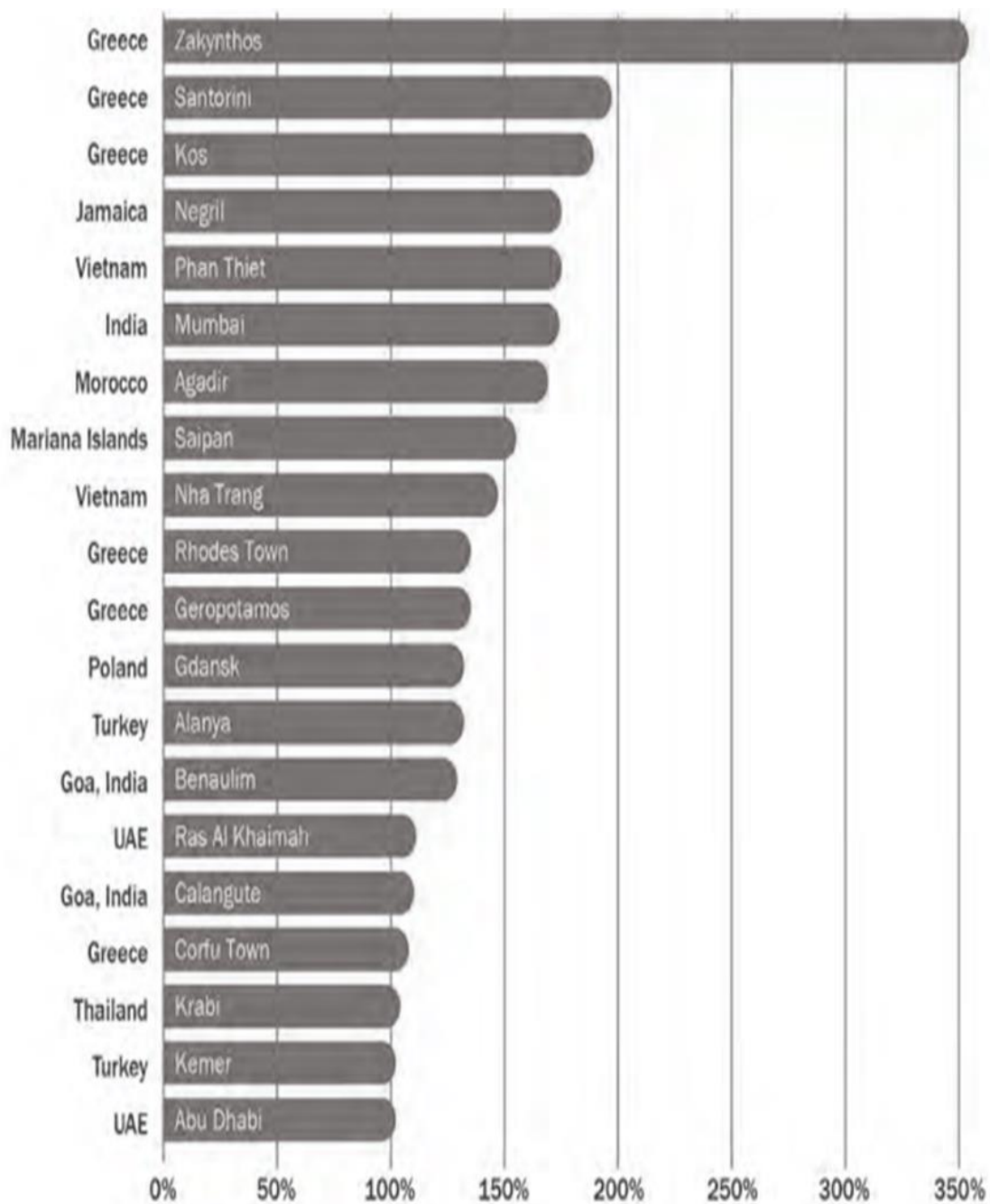
7. Διαφημίσεις στην τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες και περιοδικά

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7. Περίοδος κρατήσεων Ρώσων τουριστών.

(Πηγή: press.hotels.com)

Στην αναζήτηση μέσω διαδικτύου για την επιλογή προορισμών, φαίνεται ότι υπάρχει μια άνοδος σε ελληνικούς προορισμούς τους πρώτους μήνες του 2013 σε σχέση με τους ίδιους του προηγούμενου έτους. Η Ζάκυνθος, η Σαντορίνη, η Κως, η Ρόδος και η Κέρκυρα είναι οι προορισμοί που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα σε ταξιδιωτικούς διαδικτυακούς ιστότοπους. Επίσης άλλοι προορισμοί όπως η Τζαμάικα και το βιετνάμ δείχνουν την συνεχώς αυξανόμενη προτίμηση των Ρώσων για προορισμούς με ήλιο και θάλασσα.

(Πηγή: press.hotels.com)

Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους οι Ρώσοι τουρίστες επιλέγουν σαν κύριες και πιο συνηθισμένες δραστηριότητες να επισκέπτονται τα αξιοθέατα του εκάστοτε προορισμού και να επιδίδονται σε αγορές . Αμέσως μετά πιο δημοφιλής ασχολία είναι να δειπνούν σε τοπικά εστιατόρια και να επισκέπτονται παραλίες. Το χαμηλότερο ποσοστό επιλογής παρουσιάζετε στο τζόγο παρά το γεγονός ότι αυτός έχει απαγορευτεί στα περισσότερα μέρη της Ρωσίας από το 2009 και όποιος θέλει να συμμετέχει σε κάποια διαδικασία του είδους πρέπει να ταξιδέψει στο εξωτερικό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18. Κύριες δραστηριότητες Ρώσων επισκεπτών

(Πηγή: press.hotels.com)

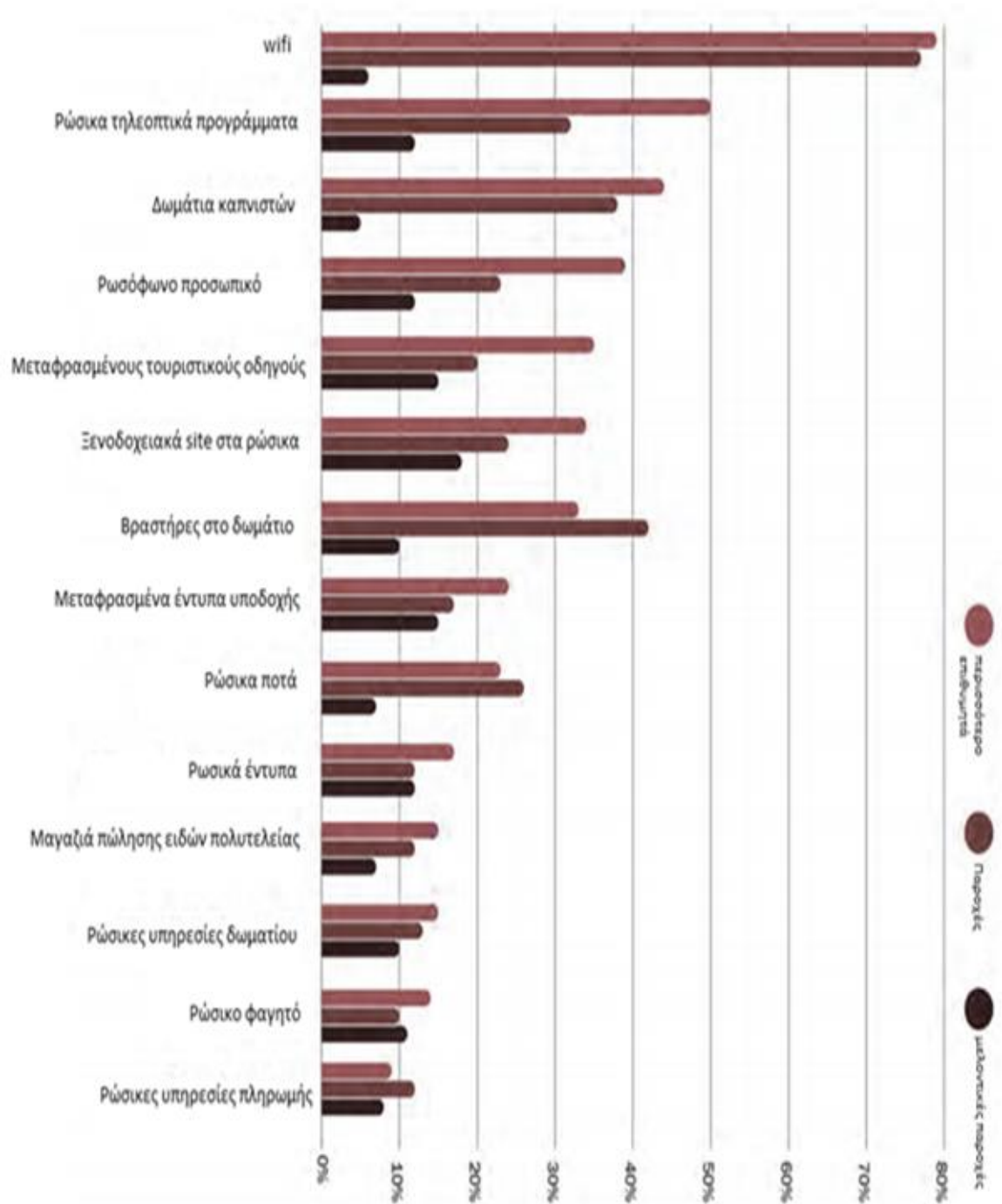
4.2.2 Δαπάνες Ρώσων εντός ξενοδοχειακών καταλυμάτων

Σύμφωνα με στοιχεία των ξενοδοχειακών μονάδων που φιλοξενούν Ρώσους τουρίστες ανά τον κόσμο, φαίνεται ότι οι τελευταίοι αξιοποιούν στο έπακρο τις παροχές των καταλυμάτων που επιλέγουν, με πρώτες αυτές του φαγητού και ποτού. Φαίνεται ότι είναι διατεθειμένοι να ξοδέψουν στα εστιατόρια και τα μπαρ ενώ αμέσως μετά εκτιμούν τις υπηρεσίες wifi και των minibar. Στο τέλος τις λίστες κατατάσσονται οι υπηρεσίες των γυμναστηρίων και της διασκέδασης εντός δωματίων (μουσική, βίντεο κλπ).

Φαίνεται να εκτιμούν ιδιαίτερα παροχές στη γλώσσα τους όπως ρωσόφωνο προσωπικό και ρωσικά προγράμματα τηλεόρασης ενώ λιγότερο ενδιαφέρονται για έντυπο υλικό όπως

περιοδικά και εφημερίδες. Επίσης τα δωμάτια καπνιστών παρουσιάζουν αυξημένη ζήτηση ενώ στη διατροφή τους επιλέγουν την τοπική κουζίνα με χαμηλό ενδιαφέρον για ρώσικα εδέσματα και ποτά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19. Παροχές που προσφέρουν τα ξενοδοχεία ή πρόκειται να προσφέρουν βάση ζήτησης

(Πηγή: press.hotels.com)

4.3 Ρώσοι τουρίστες πολυτελείας

Η έννοια της πολυτέλειας ερμηνεύεται διαφορετικά από κάθε ταξιδιώτη και για τον λόγο αυτό δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός του τουρισμού πολυτελείας. Ωστόσο, απαραίτητα συστατικά της πολυτέλειας αποτελούν η άριστη εξυπηρέτηση, η υψηλή ποιότητα και η εξατομίκευση. Ένας ορισμός που θα μπορούσε, λοιπόν, να δοθεί για τον τουρισμό πολυτελείας είναι:

«Ο Τουρισμός Πολυτελείας περιλαμβάνει ταξίδια, που πραγματοποιούνται με σκοπό την απόκτηση αυθεντικών εμπειριών, οι οποίες βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε εξατομικευμένες, αποκλειστικές και μοναδικές υπηρεσίες με σχετικά υψηλό κόστος σε σύγκριση με άλλα είδη τουρισμού»⁸⁰

Σύμφωνα με έκθεση της International Luxury Travel Market, το 2006 ο τουρισμός πολυτελείας αντιπροσώπευε το 3% περίπου των συνολικών διεθνών τουριστικών αφίξεων. Το 2007 οι πάμπλουτοι (HNWI- High Net Worth Individuals)⁸¹ παρουσίασαν αυξητική τάση παγκοσμίως. Τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασαν η Κίνα (+14%), η Ινδία (+9%), η Σιγκαπούρη (+8%) και η Ρωσία (+7%). Η Ρωσία αποτελεί μια από τις αγορές με τη μεγαλύτερη ανάπτυξη στον τουρισμό πολυτελείας. Το 2007 κατέλαβε την 9η θέση στην παγκόσμια κατάταξη αναφορικά με την τουριστική δαπάνη. Οι Ρώσοι τουρίστες πολυτελείας, που ξεπερνούν τα 100.000 άτομα, είναι συνήθως νέοι και δραστήριοι επιχειρηματίες με μέσο όρο ηλικίας τα 44 έτη.

Η πλειονότητα αυτών ζει στη Μόσχα και ταξιδεύει στο εξωτερικό μερικές φορές το χρόνο με την οικογένεια και τους φίλους. Δαπανά κατά μέσο όρο 1000 στερλίνες για κατάλυμα και προτιμά αποκλειστικές υπηρεσίες.

Πίνακας 20: Κορυφαίοι τουριστικοί προορισμοί πολυτελείας για τους Ρώσους

1	Γαλλία
2	Ισπανία
3	Ιαπωνία
4	Ιταλία
5	Γερμανία
6	Μ. Βρετανία
7	Ολλανδία
8	Ελλάδα
9	Ελβετία
10	Νορβηγία

(Πηγή: Anhott- GMI Nation Brands Index, 2007)

Σύμφωνα με έρευνα της Anholt- GMI Nation Brand Index, σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 1000 Ρώσων χρηστών διαδικτύου, η Ελλάδα κατατάσσεται 8η μεταξύ 38 προορισμών στους οποίους θα επιθυμούσαν να ταξιδέψουν για διακοπές, εάν δεν υπήρχε ζήτημα κόστους, ενώ η Γαλλία, Ισπανία και Ιαπωνία αποτελούν τους τρεις κορυφαίους προορισμούς

4.4 Ρώσοι τουρίστες στην Ελλάδα

Οι Μεσογειακές χώρες αποτελούν για τους Ρώσους μια περιοχή πολύ επιθυμητή για τουρισμό. Οι μεσογειακές χώρες-μέλη της ΕΕ είναι ακριβότερες ως προορισμός, λόγω του ισχυρού ευρώ, και ως εκ τούτου είναι προσιτές μόνο στους οικονομικά ευκατάστατους Ρώσους. Επίσης, οι ευρωπαϊκοί προορισμοί δε θεωρούνται εύκολα προσβάσιμοι εξαιτίας της ανάγκης έκδοσης visa. Αντίθετα, σε οικονομικότερους προορισμούς, όπως Τουρκία και Αίγυπτος, υπάρχει μεγαλύτερη ευκολία εισόδου και ως εκ τούτου είναι προσιτές και για τα χαμηλότερα ρωσικά εισοδήματα.

Παρ' όλα αυτά, η Ελλάδα, μαζί με τις Ισπανία και Ιταλία, αποτελεί αγαπημένο ευρωπαϊκό προορισμό. Ο πολιτισμός κατέχει υψηλή θέση στις προτιμήσεις των Ρώσων, ωστόσο έρχεται δεύτερος μετά τον ήλιο και θάλασσα και τις δραστηριότητες χαλάρωσης.

Όσοι επισκέπτονται την Ελλάδα, αρέσκονται πολύ στην ελληνική κουζίνα και τον ελληνικό τρόπο ζωής και διασκέδαση. Συμμετέχουν στα λεγόμενα Village Parties και επιθυμούν να επισκέπτονται τα αξιοθέατα. Μάλιστα, ένας Ρώσος μπορεί να «αγοράσει» ακόμη και τρεις εκδρομές, ενώ οι υπόλοιποι τουρίστες αγοράζουν συνήθως από μια έως και καμία. Επιθυμούν, επίσης, να συμμετέχουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις της ευρύτερης περιοχής που επισκέπτονται.

Ο Ρώσος τουρίστας, σύμφωνα με τη μελέτη του ΙΤΕΠ για τον ρωσικό εξερχόμενο τουρισμό, για την επιλογή χώρας για τις διακοπές του λαμβάνει υπ' όψιν του τα εξής στοιχεία:

1. Την ασφάλεια και την υγεία
2. Την καθαρότητα της θάλασσας και των ακτών
3. Την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος και την τοποθεσία των διαθέσιμων τουριστικών καταλυμάτων.
4. Τις τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών (τιμή πακέτου) που θα πληρώσει κατά τη διάρκεια της παραμονής του.

5. Τους φυσικούς πόρους, το κλίμα και σχετικές με αυτά φυσικές ομορφιές (ακτές, νησιά κ.α.)
6. Τον πολιτιστικό πλούτο της (αρχαιότητες, μουσεία, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.α.)
7. Τη γεωγραφική θέση της και την υποδομή που διαμορφώνει το χρόνο και το κόστος του Το φημολογούμενο πνεύμα φιλοξενίας του λαού της χώρας
8. Τη δυνατότητα του για επικοινωνία με τον ντόπιο πληθυσμό.

Οι φυσικοί πόροι και ομορφιές της Ελλάδας, σε συνδυασμό με την ιστορία και τον πολιτισμό, αποτελούν τα βασικά της ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Ωστόσο, η χώρα φαίνεται να υστερεί σε θέματα ποιότητας υπηρεσιών των τουριστικών πρακτορείων και των πακέτων ψυχαγωγίας που παρέχει σε νέους και παιδιά. Στα αδύνατα σημεία της χώρας περιλαμβάνεται, επίσης, η σχέση ποιότητας- τιμής των προσφερόμενων υπηρεσιών, δεδομένου ότι οι Ρώσοι τουρίστες, αναζητούν πιο πολύ την υψηλή ποιότητα και λιγότερο το χαμηλό κόστος.

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, ο αριθμός των Ρώσων τουριστών που επιλέγουν την Ελλάδα ως προορισμό για τις διακοπές του παρουσιάζει μια σχεδόν συνεχή αυξητική τάση.

Την περίοδο 2003-2010 οι αφίξεις αυξήθηκαν κατά 450% περίπου, δηλαδή με μέσο ετήσιο ρυθμό περίπου 56%. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα το 2010 προσέλκυσε 451.238 Ρώσους τουρίστες, δηλαδή περίπου 60% περισσότερους συγκριτικά με το έτος 2009, στο οποίο ο εισερχόμενος από τη Ρωσία τουρισμός είχε παρουσιάσει μείωση μεγαλύτερη του 10%. Ο αριθμός αυτός των αφίξεων αντιστοιχεί στο 3% επί του συνόλου και της δίνει την 8η θέση στο σύνολο των χωρών προτίμησης των Ρώσων τουριστών.

Προκειμένου να αποτυπωθεί το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον εξερχόμενο τουρισμό μιας χώρας, όπως η Ρωσία, γίνεται χρήση του δείκτη διείσδυσης/ penetration, ο οποίος και ισούται με το ποσοστό επί τοις χιλίοις των εξερχόμενων τουριστών από συνολικό πληθυσμό κάθε χώρα προέλευσης, που επιλέγουν την Ελλάδα ως προορισμό τους. Παρατηρώντας την εξέλιξη του δείκτη αυτού για την περίοδο 2003- 2010, γίνεται φανερό ότι το μερίδιο της Ελλάδας στο ρωσικό εξερχόμενο τουρισμό εμφανίζει συνεχή, σχεδόν, αυξητική πορεία. Για το 2011 ο δείκτης αυτός αναμένεται να εμφανίσει περαιτέρω αύξηση, δεδομένου ότι οι αφίξεις για την περίοδο Ιανουάριος- Σεπτέμβριος 2011 ανέρχονται σε 656.362, δηλαδή 58% περισσότερες αφίξεις σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010 και 45% περισσότερες συγκρινόμενες με το σύνολο των αφίξεων του 2010.

Η Ελλάδα θεωρείται σήμερα από τους Ρώσους ως ασφαλής σχετικά τόπος για διακοπές, συγκρινόμενη με άλλες μεσογειακές χώρες με φθηνότερο κόστος ζωής. Το αίσθημα ασφάλειας των Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα ενισχύεται και από το γεγονός της ορθόδοξης πίστης των Ελλήνων. Το 2013 παρατηρήθηκε αύξηση 80% στις αφήξεις ρώσων τουριστών στη χώρα μας ενώ ανέβηκε και κατά 30% η επισιμότητα ελλήνων προς τη Ρωσία σε σύγκριση με το 2012.

Περισσότεροι από 1,2-1,3 εκατ. Ρώσοι τουρίστες, έναντι πρόβλεψης για 1 εκατ. φέτος, αναμένεται να επισκεφτούν την Ελλάδα το 2014. Οι τουριστικές ροές είναι και αντίστροφες -από Ελλάδα προς Ρωσία- αφού οι Έλληνες τουρίστες υπολογίζεται ότι έχουν αυξηθεί κατά 35% φέτος, σε σχέση με το 2013.

Δημοφιλέστερους προορισμούς για τους Ρώσους στην Ελλάδα αποτελούν η Κρήτη, η οποία απορροφά ποσοστό 24,7% του συνόλου, η Ρόδος και η Χαλκιδική⁹¹. Λόγω της θρησκευτικής ομοδοξίας και της πληθώρας των ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων της χώρας ευνοούνται μορφές τουρισμού όπως ο θρησκευτικός και ο πολιτιστικός.

Επίσης, λόγω του εύκρατου κλίματος της Ελλάδας, ο τουρισμός παραχείμασης, που απευθύνεται κυρίως σε άτομα τρίτης ηλικίας, φαίνεται να δίνει στη χώρα συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλους μεσογειακούς προορισμούς.

4.5 Κρίση στην Ουκρανία

Με την αντιπαράθεση και το ιδιαίτερα εχθρικό κλίμα μεταξύ Ρωσίας και Ευρωπαϊκής ένωσης για την ενταξιακή πορεία της Ουκρανίας στην Ευρώπη, που οδήγησε στην απόσχιση της περιοχής της Κριμαίας μετά από επέμβαση που πραγματοποίησαν οι ρωσικές στρατιωτικές δυνάμεις, και το εμπάργκο που επιβλήθηκε στη ρωσική πλευρά για αυτήν της την αντίδραση από τις χώρες μέλη του ΝΑΤΟ, η ρωσική οικονομία παρουσίασε μια αστάθεια. Στον τομέα του τουρισμού παρατηρήθηκε το φαινόμενο των πτωχεύσεων μεγάλων ταξιδιωτικών πρακτορείων, που μόνο στη χώρα μας άφησε ακάλυπτους περίπου 4000 ρώσους τουρίστες.

Η αποδυνάμωση του ρωσικού ρουβλίου, η κρίση στην Κριμαία και η διένεξη στην Ουκρανία ενδέχεται να οδηγήσουν σε στασιμότητα τον ρωσικό εξερχόμενο τουρισμό κατά το τρέχον έτος, ανακόπτοντας την παγιωμένη εδώ και χρόνια τάση των ετήσιων διψήφιων αυξήσεων στα ποσοστά των επισκέψεων Ρώσων στο εξωτερικό, σύμφωνα με εκτιμήσεις της ITP Berlin

(της διεθνούς έκθεσης τουρισμού στο Βερολίνο) και της εταιρείας ερευνών τουριστικής αγοράς IPK International. Με 32 εκατ. τουριστικά ταξίδια το προηγούμενο έτος, οι Ρώσοι αναδείχθηκαν τρίτοι στην κατάταξη των πιο ενεργών ταξιδιωτών στην Ευρώπη.

Ειδικά ως προς την Ελλάδα, ο αριθμός θεωρήσεων (visa) κατέγραψε αύξηση και τον Απρίλιο, της τάξης του 3% ενώ οι tour operators αναφέρουν μείωση που ποικίλει, από μικρά ποσοστά έως αρκετά υψηλά, έως και 35%. Τα μέχρι τώρα στοιχεία για αφίξεις στους κύριους προορισμούς, δείχνουν μικρή μείωση περίπου όμως στα ίδια επίπεδα με πέρυσι. Για το πρώτο εξάμηνο του 2014 διαπιστώθηκε ότι τόσο οι αφίξεις όσο και οι εισπράξεις από τη Ρωσία παρουσίασαν ικανοποιητική αύξηση, και οι όποιες απώλειες από τη ρωσική αγορά καταγραφικαν από τον Αύγουστο και μετά, όταν ξεκίνησαν οι πτωχεύσεις των ρωσικών τουριστικών οργανισμών. Αρνητική εξέλιξη επίσης αποτελεί η μείωση της μέσης κατά ταξίδι δαπάνης κατά 5,6% την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου και κατά 11,5% τον Ιούλιο.

Στη Γαλλία, η σχετική μείωση θεωρήσεων visa ξεπερνάει το 30%. Φαίνεται, λοιπόν, ότι έχει αρχίσει να διαμορφώνεται ένα μάλλον “αντι-ευρωπαϊκό” κλίμα, λόγω της στάσης των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων στο θέμα της Κριμαίας και της Ουκρανίας που έχει επηρεάσει αρνητικά τους Ρώσους ακόμα και σε επίπεδο επιλογής προορισμού ταξιδιών

Παράλληλα, με το πραξικόπημα που έγινε στην Ταϊλάνδη, έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς των Ρώσων, είναι ξεκάθαρο, πως τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, πολλοί Ρώσοι θα οδηγηθούν στην επιλογή άλλων προορισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Μελλοντικές Προβλέψεις Αφίξεων.

5.1 Χρονοσειρές - έννοια και περιεχόμενο

Υπάρχουν περιπτώσεις που ο αντικειμενικός σκοπός της στατιστικής μελέτης στο σύνολό της για μια μεταβλητή, είναι η περιγραφή της μεταβλητής αυτής διαχρονικά και στη συνέχεια η πρόβλεψη της μελλοντικής διαμόρφωσής της, η οποία θα βασίζεται στη συμπεριφορά της κατά το παρελθόν. Αυτή η διαχρονική εξέλιξη μιας μεταβλητής και συγκεκριμένα η μεταβολή της κατά συγκεκριμένα σταθερά χρονικά διαστήματα δειγματοληψίας, ονομάζεται χρονική σειρά ή χρονοσειρά.

Οι αντικειμενικοί σκοποί της διαχρονικής ανάλυσης μιας μεταβλητής είναι:

- ✓ Η συνοπτική περιγραφή της μέχρι τώρα διαχρονικής εξέλιξής της μέσω κάποιου προκρινόμενου μοντέλου
- ✓ Η πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς της.

Για να είναι έγκυρες οι προβλέψεις, θα πρέπει να είναι παρόμοιες οι συνθήκες που επηρεάζουν τις τιμές της χρονοσειράς στο διάστημα λήψης δεδομένων και στο αντίστοιχο διάστημα πρόβλεψης.

Συνεπώς, μπορούμε να ορίσουμε ως χρονοσειρά μια ακολουθία $\{x_t: t=0,1,2,\dots\}$, όπου κάθε x_t εκφράζει την κατά την χρονική στιγμή t κατάσταση ενός συστήματος το οποίο εξελίσσεται στο χρόνο κατά τυχαίο εν γένει τρόπο (stochastic system). Παραδείγματα τέτοιων χρονοσειρών είναι:

- Οι ημερήσιες, αεροπορικές και οδικές, αφίξεις τουριστών στη χώρα μας x_t με $t=1,2,\dots$
- Ο αριθμός x_t πελατών μέσα σε ένα πολυκατάστημα κατά τη χρονική στιγμή t με $t \in [0, T]$.
- Ο συνολικός αριθμός τροχαίων ατυχημάτων x_t κατά μήκος μιας οδικής αρτηρίας στο χρονικό διάστημα $[0, t]$ με $t \geq 0$.

- Η ημερήσια κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος καθώς και η ημερήσια κατανάλωση ύδατος, x_t και y_t αντίστοιχα, σε μια μεγάλη γεωγραφική περιοχή της χώρας με $t=1,2,\dots$
- Οι οικονομικές χρονοσειρές, όπως το ετήσιο ακαθάριστο εθνικό προϊόν και το ετήσιο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών, x_t και y_t αντίστοιχα, με $t=1,2,\dots$
- Οι μετεωρολογικές χρονοσειρές, όπως η θερμοκρασία περιβάλλοντος και η ατμοσφαιρική πίεση, x_t και y_t αντίστοιχα, σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή με γεωγραφικές συντεταγμένες κατά τη χρονική στιγμή t . Εδώ, η χρησιμοποιούμενη παράμετρος είναι περισσότερο σύνθετη και συγκεκριμένα $t=(l, a, h, f)$.

Το πρόβλημα είναι η «πρόβλεψη» μελλοντικών τιμών της χρονοσειράς με βάση τις μέχρι του παρόντος τιμές της ίδιας χρονοσειράς, περιπτώσεις (i)-(iii), είτε ακόμα και σε συνδυασμό με τις μέχρι τώρα τιμές μιας άλλης χρονοσειράς η οποία εξελίσσεται παράλληλα με την πρώτη και επιδρά πάνω σε αυτή, περιπτώσεις (iv)-(vi), οπότε μιλάμε για πολυμεταβλητές χρονοσειρές. Το σύνολο των δυνατών καταστάσεων ονομάζεται χώρος καταστάσεων και συμβολίζεται με S , ένα (μονοδιάστατο) υποσύνολο του R ή γενικότερα ένα πολυδιάστατο υποσύνολο του R_d , ενώ το σύνολο τιμών του t ονομάζεται παραμετρικός χώρος, συμβολίζεται με T και μπορεί επίσης να είναι υποσύνολο του R_k , όταν χρειάζεται ένα πολυδιάστατο t για να καθορίσουμε πέραν του χρόνου t και γεωγραφικές π.χ. συντεταγμένες σε χωρο-χρονοσειρές (spatial time series), βλ. παράδειγμα (vi) παραπάνω. Σημειώνεται ότι οι όροι διακριτά και συνεχή μεγέθη είναι σε αντιστοιχία με τους όρους διακριτές και συνεχείς τυχαίες μεταβλητές.

5.1.1 Συνιστώσες χρονοσειρών

Οι χαρακτηριστικές κινήσεις μίας χρονοσειράς μπορούν να διακριθούν σε τέσσερα κύρια είδη, τα οποία συχνά ονομάζονται συνιστώσες (components) της χρονοσειράς. Οι κινήσεις αυτές είναι:

1. Μακροχρόνια Τάση (Trend- T_t)

Εννοούμε κατά βάση την ιδιότητα την οποία παρουσιάζουν πολλές φορές οι όροι μιας χρονοσειράς, όταν εξετάζονται για μια μακρά (λίγο ή πολύ) χρονική περίοδο, να μεταβάλλονται γενικά προς την ίδια κατεύθυνση (αυξητικά ή πτωτικά). Δηλαδή, την ανοδική ή καθοδική πορεία την οποία παρουσιάζει μακροχρόνια το αντίστοιχο διάγραμμα της χρονοσειράς.

2. Βραχυχρόνιες Περιοδικές- Εποχικές Κυμάνσεις (Seasonal Variation- S_t)

Εκτός από την μακροχρόνια τάση, οι όροι μιας χρονοσειράς παρουσιάζουν πολλές φορές και ορισμένες άλλες κυμάνσεις, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι εκείνες, οι οποίες εμφανίζουν κάποια περιοδικότητα, συμβαίνει δηλαδή να επαναλαμβάνονται συστηματικά και σε τακτά χρονικά διαστήματα. Εάν αυτή η περίοδος συνδέεται με τις διάφορες εποχές του έτους, δηλαδή η περίοδος είναι το ένα έτος, τότε οι κυμάνσεις λέγονται εποχικές με ετήσια περίοδο. Γενικά, μια

χρονοσειρά λέμε ότι έχει εποχικότητα όταν σε σταθερή περίοδο εμφανίζει παρόμοια συμπεριφορά ως προς τις μεταβολές των τιμών της.

3. Μακροχρόνιες Περιοδικές-Κυκλικές Κυμάνσεις (Cyclical Variation- Ct)

Εάν η περίοδος είναι πολύ μεγάλη και όχι σταθερή, τότε οι κυμάνσεις ονομάζονται κυκλικές. Γενικά, μια χρονοσειρά λέμε ότι έχει κυκλικότητα όταν σε μη σταθερή περίοδο εμφανίζει παρόμοια συμπεριφορά ως προς τις μεταβολές των τιμών της.

4. Άρρυθμες μεταβολές (Residual Variation- Rt)

Στην τυχούσα υπάρχουσα μακροχρόνια τάση και στις παραπάνω περιοδικές κυμάνσεις, οι όροι μιας χρονολογικής σειράς ή το αντίστοιχο γράφημα χρονοσειράς παρουσιάζουν συνήθως και ορισμένες απότομες μεταβολές, οι οποίες δεν παρουσιάζουν καμιά κανονικότητα ή ρυθμό και, για τον λόγο αυτό, καλούνται ακανόνιστες ή άρρυθμες μεταβολές. Οι άρρυθμες μεταβολές διακρίνονται σε δύο κυρίως κατηγορίες, στις συμπτωματικές μεταβολές και στις τυχαίες μεταβολές.

Σε μία συγκεκριμένη χρονοσειρά είναι δυνατόν να μην συνυπάρχουν και οι τέσσερις συνιστώσες, αλλά μόνο κάποιες από αυτές. Η ανάλυση χρονοσειρών συνίσταται στην περιγραφή, εν γένει με μαθηματικό τρόπο, των συνιστωσών κινήσεων που υπάρχουν.

5.1.2 Μοντέλα σύνδεσης

Η στρατηγική, η οποία ακολουθείται για τη λήψη προβλέψεων, είναι να αναγνωρισθεί το υπαινισσόμενο σχήμα συμπεριφοράς και να προβληθεί στο μέλλον, με βασική προϋπόθεση ότι το υπαινισσόμενο πρότυπο συμπεριφοράς της χρονολογικής σειράς στο παρελθόν θα εξακολουθεί να ισχύει και στο μέλλον. Κατά κανόνα, στην πράξη, υποθέτουμε ότι η μακροχρόνια τάση, οι εποχικές κυμάνσεις, οι κυκλικές κυμάνσεις και ο άρρυθμος παράγοντας είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και ενεργούν προσθετικά.

Τα χρησιμοποιούμενα υποδείγματα είναι το προσθετικό μοντέλο (additive model) και το πολλαπλασιαστικό μοντέλο (multiplicative model). Στο προσθετικό μοντέλο οι πραγματικές

τιμές της χρονοσειράς για κάθε περίοδο θεωρούνται ως άθροισμα των τεσσάρων συνιστωσών και δημιουργούνται με τον ακόλουθο τρόπο:

$$Y_t = T_t + S_t + C_t + R_t$$

Από την παραπάνω σχέση είναι φανερό ότι όλες οι συνιστώσες είναι ανεξάρτητες και εκφρασμένες στην ίδια μονάδα μέτρησης με εκείνη των παρατηρήσεων της χρονοσειράς.

Αντίθετα, στο πολλαπλασιαστικό μοντέλο οι πραγματικές τιμές τις χρονολογικής σειράς προσδιορίζονται από το γινόμενο των τεσσάρων συνιστωσών, δηλαδή:

$$Y_t = T_t * S_t * C_t * R_t$$

Στο μοντέλο αυτό μόνο η τάση είναι εκφρασμένη στην ίδια μονάδα μέτρησης με εκείνη της χρονοσειράς Y_t , ενώ τα στοιχεία S_t , C_t , R_t είναι δείκτες ανεξάρτητοι από μονάδες μέτρησης. Εν κατακλείδι, σημειώνεται ότι υπάρχουν, επίσης, και τα λεγόμενα μικτά μοντέλα.

5.2 Μεθοδολογία κλασικής ανάλυσης χρονοσειρών

Η απομόνωση και εν συνεχεία η διερεύνηση των παραπάνω τεσσάρων συνιστωσών και, ειδικότερα, ο ποσοτικός προσδιορισμός, η αξιολόγηση κάθε μιας εξ αυτών και η αξιοποίηση των σχετικών συμπερασμάτων αποτελούν κύριο αντικείμενο της κλασικής ανάλυσης χρονοσειρών. Η διαδικασία αυτή εξαρτάται από το μοντέλο σύνδεσης των συνιστωσών και αναφέρεται ως «κλασική ανάλυση χρονολογικών σειρών».

Για την ανάλυση μιας χρονοσειράς με την κλασική μέθοδο ακολουθούνται τα παρακάτω βήματα:

1. Προσδιορισμός της μακροχρόνιας τάσης
2. Προσδιορισμός εποχικότητας
3. Απαλοιφή εποχικών κυμάνσεων
4. Απαλοιφή της μακροχρόνιας τάσης
5. Προσδιορισμός των κυκλικών κυμάνσεων
6. Απαλοιφή των κυκλικών κυμάνσεων

Μετά την ολοκλήρωση της παραπάνω διαδικασίας, καταλήγουμε στην αποσύνθεση της χρονοσειράς, δηλαδή κάθε χρονική στιγμή γνωρίζουμε, ανάλογα με τον τρόπο σύνδεσης των συνιστωσών, ποιο είναι το επίπεδο της κάθε μίας και ποια η συνεισφορά του στην τιμή της χρονοσειράς.

5.2.1 Κύριες μέθοδοι της κλασικής ανάλυσης των χρονοσειρών.

1. Μέθοδοι προσδιορισμού της μακροχρόνιας τάσης

Η μακροχρόνια τάση μιας χρονοσειράς προσδιορίζεται, περιγράφεται και διερευνάται με τις ακόλουθες μεθόδους:

- ✓ Με την προσαρμογή της κατάλληλης εξίσωσης τάσης και
- ✓ Με τον υπολογισμό ορισμένων ποσοτικών εκφράσεων, των ονομαζόμενων κινητών μέσων.

2. Μέθοδοι προσδιορισμού της εποχικότητας

Η εποχικότητα μιας χρονολογικής σειράς προσδιορίζεται, περιγράφεται και διερευνάται με τις ακόλουθες μεθόδους:

- ✓ Με τη μέθοδο των ποσοστών ως προς το μηνιαίο μέσο
- ✓ Με τη μέθοδο των ποσοστών ως προς το μηνιαίο κινητό μέσο
- ✓ Με τη μέθοδο των ποσοστών ως προς τη μηνιαία τάση.

3. Μέθοδοι προσδιορισμού των κυκλικών κυμάνσεων

Η κυκλικότητα μιας χρονολογικής σειράς προσδιορίζεται, περιγράφεται και διερευνάται με τις ακόλουθες μεθόδους:

- ✓ Απαλοιφή των εποχικών κυμάνσεων
- ✓ Απαλοιφή της μακροχρόνιας τάσης
- ✓ Εκ νέου υπολογισμός των κινητών μέσων, απαλείφοντας τον άρρυθμο παράγοντα
- ✓ Υπολογισμός των δεικτών κυκλικότητας

5.3 Μεθοδολογία Box –Jenkins

Η προσέγγιση των Box-Jenkins στην ανάλυση χρονοσειρών είναι μια μέθοδος εύρεσης ενός στατιστικού υποδείγματος ARIMA που να παριστάνει ικανοποιητικά τη στοχαστική διαδικασία από την οποία προήλθαν τα δεδομένα, δηλαδή το δείγμα μας. Η μέθοδος αυτή

περιλαμβάνει τρία στάδια, την ταυτοποίηση (identification), την εκτίμηση (estimation), και τον διαγνωστικό έλεγχο (diagnostic checking). Αναλυτικότερα:

Στάδιο πρώτο: Ταυτοποίηση

Προσδιορίζουμε αν η μεταβλητή είναι στατική ή όχι και επομένως πόσες φορές χρειάζεται να διαφοροποιηθεί για να γίνει στατική. Κατόπιν, χρησιμοποιώντας τη στατική μεταβλητή προσδιορίζουμε τον βαθμό του AR και του MA μέρους του μοντέλου ARIMA.

- ✓ Ο βαθμός του AR είναι ο αριθμός των μη-μηδενικών σημείων (στατιστικά σημαντικών) της PACF.
- ✓ Ο βαθμός του MA είναι ο αριθμός των μη-μηδενικών σημείων (στατιστικά σημαντικών) της ACF.

Επομένως, με τη χρήση των ACF και PACF, είναι δυνατή η αναγνώριση της κατάλληλης AR ή MA διαδικασίας.

Στάδιο δεύτερο: Εκτίμηση

Αφού καθορίσουμε το υπόδειγμα ARIMA (p, d, q) στο στάδιο της ταυτοποίησης, προχωρούμε στην εκτίμηση των p παραμέτρων $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_p$ της αυτοπαλίνδρομης διαδικασίας και των q παραμέτρων $\theta_1, \theta_2, \dots, \theta_q$ της διαδικασίας κινητού μέσου. Αν η σειρά που εξετάζουμε είναι μόνο αυτοπαλίνδρομη, οι παράμετροί της μπορούν να εκτιμηθούν με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων. Αν όμως, η σειρά περιέχει και όρους κινητού μέσου, τότε για την εκτίμηση των παραμέτρων του κινητού μέσου θα χρησιμοποιηθούν μη γραμμικές μέθοδοι εκτίμησης.

Στάδιο τρίτο: Διαγνωστικός Έλεγχος

Αν και το επιλεγμένο μοντέλο θεωρείται το καλύτερο από αυτά που εξετάστηκαν, είναι επίσης αναγκαίο να επιβεβαιωθεί η επάρκεια του μοντέλου. Οι διαγνωστικοί έλεγχοι προσδιορίζουν αν το μοντέλο είναι επαρκές ή απαιτείται ανασκευή του. Εδώ εξετάζουμε δύο κυρίως θέματα.

1. Αν το μοντέλο είναι υπέρ-επαρκές (Overfitting), αν δηλαδή έχει γίνει εφαρμογή μεγαλύτερου μοντέλου από αυτού που χρειάζεται για να απεικονιστεί επαρκώς η δυναμική συμπεριφορά των δεδομένων
2. Διάγνωση των καταλοίπων: Συνήθως ελέγχουμε αν υπάρχει γραμμική εξάρτηση (αυτοσυσχέτιση) μεταξύ των καταλοίπων, η οποία δηλώνει ότι το μοντέλο είναι ανεπαρκές για να αναπαράγει με ακρίβεια τη δυναμική συμπεριφορά των δεδομένων

Ο σκοπός είναι να καταλήξουμε σε ένα μοντέλο που να περιγράφει όλα τα χαρακτηριστικά των δεδομένων, χρησιμοποιώντας όσο το δυνατό λιγότερες παραμέτρους, δηλαδή σε όσο το δυνατό πιο απλό μοντέλο γίνεται. Οι σημαντικότεροι λόγοι για αυτό είναι οι ακόλουθοι:

- i. Η διακύμανση των εκτιμητών είναι αντιστρόφως ανάλογη των βαθμών ελευθερίας. Ένα μοντέλο που περιλαμβάνει άσχετες υστερήσεις των μεταβλητών ή των λαθών (και επομένως μη αναγκαίες παραμέτρους) θα οδηγήσει σε αύξηση των τυπικών λαθών των συντελεστών, με συνέπειες να είναι δύσκολο να βρεθούν στατιστικά σημαντικές σχέσεις στα δεδομένα.
- ii. Είναι πολύ πιθανό ένα μεγάλο (με πολλές παραμέτρους) μοντέλο να προσαρμόζεται πολύ καλά στα δεδομένα με υψηλό R^2 , αλλά να δίνει πολύ ανακριβείς προβλέψεις.

Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να προσαρμόζουμε ένα υπόδειγμα (μοντέλο) στα δεδομένα, που θα παρουσιάζει τα σημαντικά χαρακτηριστικά των δεδομένων ή την υποκείμενη τάση τους και όχι τα εντελώς τυχαία φαινόμενα της χρονολογικής σειράς.

5.4 Πρόβλεψη μελλοντικής τουριστικής ζήτησης.

Στο σημείο αυτό της εργασίας θα γίνει μια προσπάθεια να προβλεφτεί η αναμενόμενη εξέλιξη του όγκου των αφίξεων των Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα για το επόμενο έτος. Για την επίτευξη της διαδικασίας αυτής θα γίνει χρήση του στατιστικού πακέτου STATGRAPHICS.

Τα δεδομένα που χρησιμοποιούμε για αυτήν την διαδικασία, είναι οι αφίξεις Ρώσων τουριστών από το 2005 μέχρι και το 2014 υπολογισμένες ανά τρίμηνο κάθε έτους

Πίνακας 21. Τουριστικές αφίξεις από Ρωσία σε χιλιάδες

2005	Τρίμηνα	I	12,5
		II	21,9
		III	50,4
		IV	22,5
2006	Τρίμηνα	I	9,3
		II	34,9
		III	124,0
		IV	35,9
2007	Τρίμηνα	I	10,2
		II	51,4
		III	113,8

		IV	24,2
2008	Τρίμηνα	I	10,1
		II	86,3
		III	177,5
		IV	35,2
2009	Τρίμηνα	I	6,4
		II	65,2
		III	179,7
		IV	24,7
2010	Τρίμηνα	I	6,9
		II	112,8
		III	295,6
		IV	35,9
2011	Τρίμηνα	I	12,4
		II	200,3
		III	443,7
		IV	82,6
2012	Τρίμηνα	I	7,5
		II	221,8
		III	582,5
		IV	63,0
2013	Τρίμηνα	I	12,9
		II	324,2
		III	875,5
		IV	140,3
2014	Τρίμηνα	I	25,9
		II	356,6
		III	781,2
		IV	

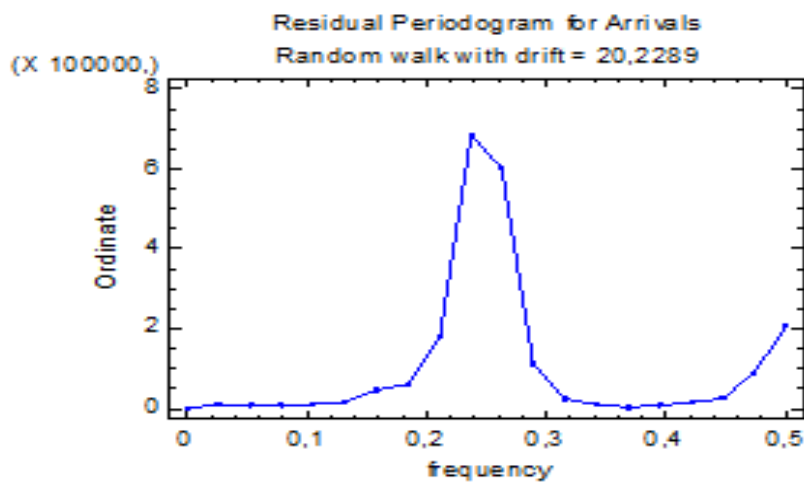
Αρχικά, η μέθοδος συνίσταται στην εξέταση της χρονοσειράς των δεδομένων χωρίς να ληφθεί υπόψη η παράμετρος της εποχικότητας, ώστε αξιολογώντας τα αποτελέσματα που προκύπτουν να προσδιοριστεί ο βαθμός της. Ο βαθμός της περιοδικότητας προκύπτει από τον τύπο:

$$\text{Τετμημένη} = 1/s,$$

όπου: s είναι η εποχικότητα και η τετμημένη είναι αυτή του πρώτου μεγίστου που εμφανίζεται στο Περιοδόγραμμα (Residual Periodogram).

Στην προκειμένη περίπτωση η εποχικότητα υπολογίζεται σε 4. Δηλαδή 4 τρίμηνα. Στην πραγματικότητα λοιπόν φαίνεται ότι στην ουσία η εποχικότητα είναι το διάστημα ενός έτους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8 . Περιοδόγραμμα

5.4.1 Μοντέλο πρόβλεψης

Αφού, πλέον, έχει υπολογιστεί ο βαθμός της εποχικότητας της υπό εξέταση χρονοσειράς δηλώνεται, προκειμένου να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα της ανάλυσης που θα προκύψει και να επιλεγεί το καταλληλότερο μοντέλο για την εξαγωγή των προβλέψεων.

Ακολουθεί ανάλυση με αναφορές στα πιο σημαντικά σημεία των αποτελεσμάτων που εξήχθησαν από το μοντέλο πρόβλεψης $ARIMA(0,0,1) \times (0,1,1)_4$ with constant

Δεδομένα:

- ✓ Μεταβλητή: Αφίξεις Ρώσων Τουριστών στην Ελλάδα (1^ο τρίμηνο 2005- 3^ο τρίμηνο 2014)
- ✓ Αριθμός παρατηρήσεων: 39
- ✓ Σημείο έναρξης: 1^ο τρίμηνο 2005 (Q1/05)
- ✓ Χρονικό βήμα: 1,0 τρίμηνα
- ✓ Διάρκεια εποχικότητας: 4
- ✓ Τάξη μη εποχικών κυμάτων: 1
- ✓ Τάξη εποχικών κυμάτων: 1
- ✓ Επιλεγμένο Μοντέλο Πρόβλεψης: $ARIMA(0,0,1) \times (0,1,1)_4$ with constant
- ✓ Αριθμός Προβλέψεων: 4

ΠΙΝΑΚΑΣ 22: Αξιολόγηση της ικανότητας πρόβλεψης του μοντέλου $ARIMA(0,0,1) \times (0,1,1)_4$ with constant

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	ΕΚΤΙΜΗΣΗ
Τετραγωνική ρίζα του μέσου τετραγώνου του σφάλματος (RMSE)	49,2385
Μέσο απόλυτο σφάλμα (MAE)	28,8392
Μέσο απόλυτο ποσοστιαίο σφάλμα (MAPE)	29,6179
Μέσο σφάλμα (ME)	7,0232
Μέσο ποσοστιαίο σφάλμα (MPE)	-5,66199

ΠΙΝΑΚΑΣ 23. Σύνοψη μοντέλου

Παράμετρος	Εκτιμήτρια	Τυπικό σφάλμα	Τιμή συνάρτησης	Στατιστική σημαντικότητα (P-value)
MA(1)	-0,416797	0,156705	-2,65976	0,012115
SMA(1)	0,307289	0,155511	1,97599	0,056831
Mean	0,215054	0,062422	3,44516	0,001615
Constant	0,215054			

Εκτιμώμενη διακύμανση λευκού θορύβου: 0,131593 με 32 / μοίρες ελευθερίας

Εκτιμώμενη τυπική απόκλιση λευκού θορύβου: 0,362758

Αριθμός επαναλήψεων : 4

Σκοπός της διαδικασίας είναι η πρόβλεψη των μελλοντικών τιμών των αφίξεων των Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα. Τα δεδομένα που θα χρησιμοποιηθούν καλύπτουν 39 τρίμηνα. Το μοντέλο που έχει επιλεγεί είναι ένα μοντέλο ARIMA (Auto-Regressive Integrated Moving Average), το οποίο υποθέτει ότι η καλύτερη πρόβλεψη των μελλοντικών δεδομένων δίνεται από ένα παραμετρικό μοντέλο, που συνδέει την πιο πρόσφατη τιμή δεδομένων με προηγούμενες τιμές δεδομένων και προηγούμενου θορύβου.

Στον πίνακα 23, συνοψίζεται η στατιστική σημαντικότητα (p-value) των όρων του μοντέλου πρόβλεψης. Οι παράμετροι με τιμές μικρότερες του 0,10 διαφέρουν στατιστικά σημαντικά από το 0, σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%. Στην προκειμένη περίπτωση, οι τιμές p-value για τις παραμέτρους MA(1), SMA(1), Mean και Constant είναι μικρότερες του 0,10, δηλαδή διαφέρουν στατιστικά σημαντικά από το 0, που σημαίνει ότι οι τιμές των παραμέτρων που παρατηρήθηκαν δεν οφείλονται στην τύχη, αλλά υπάρχει 90% βεβαιότητα να είναι πραγματικές.

Στον πίνακα 22 παρουσιάζεται συνοπτικά η αξιολόγηση του επιλεγμένου μοντέλου στην προσαρμογή των ιστορικών δεδομένων. Εμφανίζει:

1. Την τετραγωνική ρίζα του μέσου τετραγώνου του σφάλματος (Root Mean Square Error-RMSE)
2. Το μέσο απόλυτο σφάλμα (Mean Absolute Error- MAE)
3. Το μέσο απόλυτο ποσοστιαίο σφάλμα (Mean Absolute Percentage Error- MAPE)
4. Το μέσο σφάλμα (Mean Error- ME)
5. Το μέσο ποσοστιαίο σφάλμα (Mean Percentage Error- MPE)

Κάθε ένα από στατιστικά μέτρα βασίζεται στις διαφορές μεταξύ της τιμής που παρατηρήθηκε στη χρονική στιγμή t και την πρόβλεψη της τιμής αυτής που χρησιμοποιεί όλα τα δεδομένα ως τη στιγμή $t-1$. Τα 3 πρώτα στατιστικά μέτρα υπολογίζουν το μέγεθος των τυχαίων σφαλμάτων, ενώ τα 2 τελευταία υπολογίζουν το μέγεθος των συστηματικών σφαλμάτων.

5.4.2 Σύγκριση Μοντέλων Πρόβλεψης

Μεταβλητή: Αφίξεις Ρώσων Τουριστών στην Ελλάδα (Ιανουάριος 2003- Σεπτέμβριος 2011)

Αριθμός παρατηρήσεων: 39

Σημείο έναρξης: Q1/05

Χρονικό βήμα: 1,0 τρίμηνο

Διάρκεια εποχικότητας: 4 (1 έτος)

Μοντέλα

(A) Random walk

(B) Constant mean = 4,075

- (C) Linear trend = $-7,56902 + 0,0485168 t$
- (D) Quadratic trend = $81,9057 + -0,698749 t + 0,0015568 t^2$
- (E) Exponential trend = $\exp(-1,45607 + 0,01186 t)$
- (F) S-curve trend = $\exp(4,19754 + -672,247 /t)$
- (H) Simple exponential smoothing with $\alpha = 0,3477$
- (I) Brown's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,1481$
- (J) Holt's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,1336$ and $\beta = 0,2112$
- (K) Brown's quadratic exp. smoothing with $\alpha = 0,0893$
- (L) Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,2236$, $\beta = 0,032$, $\gamma = 0,2097$
- (M) ARIMA(0,0,1)x(0,1,1)₄ with constant
- (N) ARIMA(0,0,1)x(0,1,0)₄ with constant
- (O) ARIMA(0,0,1)x(0,1,0)₄
- (P) ARIMA(0,0,0)x(0,1,1)₄ with constant
- (Q) ARIMA(0,0,1)x(0,1,1)₄

ΠΙΝΑΚΑΣ 23: Εκτιμώμενα στατιστικά μεγέθη των συγκρινόμενων μοντέλων

Model	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE	AIC
(A)	95,5821	48,226	50,9682	-13,7644	-21,9884	9,17804
(B)	174,665	91,3399	69,9713	41,0566	-31,0002	10,5309
(C)	49,5617	27,1134	28,2448	8,1791	-6,86587	8,06285
(D)	120,144	39,6121	30,9298	-7,47114	-8,23819	9,88507
(E)	54,4742	29,2035	27,6891	10,9496	-4,41887	8,25186
(F)	54,9991	28,486	27,9092	13,6878	-4,44333	8,27105
(H)	103,525	52,1571	37,4789	20,2169	-1,23146	9,48475
(I)	129,262	54,9621	35,3392	8,1262	-0,257304	9,92882
(J)	127,939	52,3121	33,204	8,68466	0,263416	9,95952

(K)	148,985	55,0315	34,4805	-1,58954	-2,04159	10,2128
(L)	145,092	55,1789	39,8878	-17,6809	-23,5595	10,1086
(M)	49,2385	28,8392	29,6179	7,0232	-5,66199	7,9472
(N)	56,2437	32,6458	32,1075	1,14786	-6,68514	8,16195
(O)	62,6617	33,4626	30,5479	20,4561	7,42306	8,32678
(P)	62,1537	34,9506	32,6919	10,3318	-6,69108	8,36178
(Q)	63,5618	32,8649	29,2735	24,3032	9,40934	8,40659

ΠΙΝΑΚΑΣ 24: Έλεγχοι καταλοίπων των συγκρινόμενων μοντέλων

Model	RMSE	RUNS	RUNM	AUTO	MEAN	VAR
(A)	95,5821	OK	OK	OK	OK	OK
(B)	174,665	OK	**	***	***	OK
(C)	49,5617	OK	OK	OK	OK	OK
(D)	120,144	OK	OK	OK	OK	OK
(E)	54,4742	OK	OK	OK	OK	OK
(F)	54,9991	OK	OK	OK	OK	OK
(H)	103,525	OK	OK	OK	OK	OK
(I)	129,262	OK	OK	OK	OK	OK
(J)	127,939	OK	OK	OK	OK	OK
(K)	148,985	OK	OK	OK	OK	OK
(L)	145,092	OK	OK	OK	OK	OK
(M)	49,2385	OK	OK	OK	OK	OK
(N)	56,2437	OK	OK	OK	OK	OK
(O)	62,6617	OK	OK	OK	OK	OK
(P)	62,1537	OK	OK	OK	OK	OK
(Q)	63,5618	OK	OK	OK	OK	OK

Κλειδί

RMSE = τετραγωνική ρίζα του μέσου τετραγώνου του σφάλματος

RUNS = διαγνωστικός έλεγχος για υπερβολικές ακολουθίες πάνω και κάτω

RUNM = διαγνωστικός έλεγχος για υπερβολικές ακολουθίες πάνω και κάτω από τη διάμεσο

AUTO = διαγνωστικός έλεγχος Box-Pierce για υπερβολική αυτοσυσχέτιση

MEAN = διαγνωστικός έλεγχος για διαφορά στον μέσο του πρώτου μισού και του δεύτερου μισού

VAR = διαγνωστικός έλεγχος για διαφορά στη διασπορά του πρώτου μισού και του δεύτερου μισού

OK = μη σημαντικό ($p \geq 0,05$)

* = οριακά σημαντικό ($0,01 < p \leq 0,05$)

** = σημαντικό ($0,001 < p \leq 0,01$)

*** = πολύ σημαντικό ($p \leq 0,001$)

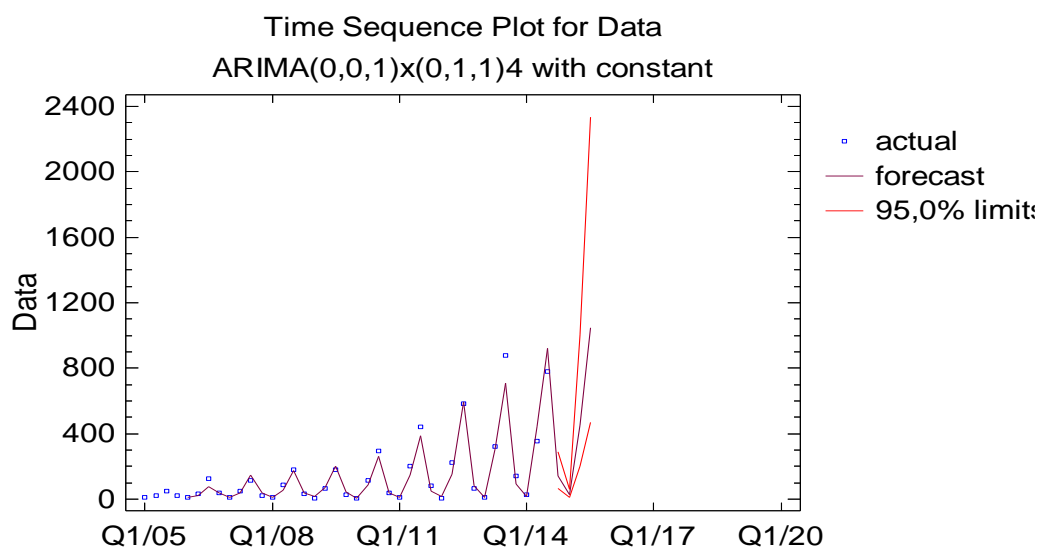
Ο πίνακας 24 συνοψίζει τα αποτελέσματα των πέντε διαγνωστικών ελέγχων των καταλοίπων, προκειμένου να προσδιοριστεί η καταλληλότητα του μοντέλου για τα δεδομένα. Το OK σημαίνει ότι το μοντέλο περνάει τον έλεγχο. Το ένα * σημαίνει ότι αποτυγχάνει στο 95% επίπεδο εμπιστοσύνης, τα 2* σημαίνουν ότι αποτυγχάνει στο 99% επίπεδο εμπιστοσύνης και τα τρία * ότι αποτυγχάνει στο 99,9% επίπεδο εμπιστοσύνης. Το μοντέλο M, που έχει επιλεγεί, περνάει και στους πέντε διαγνωστικούς ελέγχους, και συνεπώς θεωρείται θεωρηθεί κατάλληλο και επαρκές για τα συγκεκριμένα δεδομένα.

5.4.3 Αφίξεις για το 2014 και 2015

ΠΙΝΑΚΑΣ 24: Πρόβλεψη αφίξεων Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα & διαστήματα εμπιστοσύνης σύμφωνα με το ARIMA(0,0,1)x(0,1,1)₄ with constant σε χιλιάδες.

Περίοδος	Πρόβλεψη	Όριο κάτω από 95%	Όριο πάνω από 95%
4 ^ο τρίμηνο 2014	139,378	66,5716	291,811
1 ^ο τρίμηνο 2015	27,3534	12,2842	60,9082
2 ^ο τρίμηνο 2015	451,435	202,736	1005,22
3 ^ο τρίμηνο 2015	1048,17	470,726	2333,98

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9 : Γράφημα Χρονοσειράς με πρόβλεψη αφίξεων Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα & διαστήματα εμπιστοσύνης ARIMA(0,0,1)x(0,1,1)₄ with constant

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του μοντέλου ARIMA(0,0,1)x(0,1,1)₄ with constant, φαίνεται μια αυξανόμενη τάση στις αφίξεις και των τριών τριμήνων του 2015 καθώς και του τελευταίου τριμήνου του 2014.

5.5 Συμπεράσματα

Με περισσότερα από 16,000 χιλιόμετρα ακτογραμμής, πάνω από 6.000 νησιά, και με εδραιωμένη πλέον θέση στην παγκόσμια αγορά τουρισμού, η Ελλάδα παρουσιάζει εξαιρετικές επενδυτικές ευκαιρίες στον συγκεκριμένο κλάδο. Η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς για καλοκαιρινές διακοπές, αλλά προσφέρει επίσης ελκυστικές προτάσεις για θεματικό τουρισμό όλο τον χρόνο.

Τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά της, όπως η πλούσια πολιτισμική κληρονομιά, η φυσική ομορφιά του τόπου και η γεωγραφική ποικιλομορφία προσελκύουν τα τελευταία χρόνια σημαντικές επενδύσεις στον κλάδο του τουρισμού, ενισχύοντας την εικόνα της Ελλάδας αφενός ως τουριστικού προορισμού παγκόσμιου βεληνεκούς, και αφετέρου ως τουριστική αγορά με εξαιρετικές επενδυτικές ευκαιρίες.

Ακόμα και κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, ο τουρισμός στην Ελλάδα υπήρξε από τους βασικούς πυλώνες ανάπτυξης, με σημαντική συμβολή στην αγορά εργασίας, παρουσιάζοντας συνεχή αύξηση στα έσοδα και στις αφίξεις επισκεπτών

Ο εισερχόμενος τουρισμός από τη Ρωσία παρουσιάζει συνεχώς αυξητικές τάσεις και όπως προκύπτει και από την έρευνα, θα συνεχίζει να το κάνει και στο μέλλον. Οι εξελίξεις στο γεωπολιτικό σκηνικό μετά την ένταση που επικρατεί με το ζήτημα της Ουκρανίας δεν φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά την εισερχόμενη κίνηση, τουλάχιστον προς το παρόν, και έτσι η Ρωσία παραμένει μια πολύ σημαντική πηγή συναλλάγματος, οικονομικής στήριξης, για την Ελλάδα που προσπαθεί τα τελευταία χρόνια να ξεπεράσει την οικονομική κρίση.

Η μελέτη των ιδιαιτεροτήτων και των προτιμήσεων της ζήτησης, όπως και με κάθε άλλη τουριστική αγορά, μπορεί να αναδείξει ακόμα περισσότερο την Ελλάδα στο εξερχόμενο τουριστικό ρεύμα που τα τελευταία δέκα χρόνια κατακλύζει ταξιδιωτικούς προορισμούς ανά την υφήλιο. Η απόκτηση, διαχρονικά, τουριστικών εμπειριών από τους Ρώσους θα τους καταστήσει περισσότερο απαιτητικούς ως προς τη σχέση ποιότητας-τιμής του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, επηρεάζοντας την επιλογή των τουριστικών προορισμών. Για το λόγο αυτό, το ελληνικό τουριστικό προϊόν θα πρέπει να προσφέρει ποιότητα αλλά και τιμές ικανές να ανταγωνιστούν άλλους δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς, και πιο συγκεκριμένα ανταγωνιστικούς μεσογειακούς προορισμούς. Η απλούστευση των διαδικασιών έκδοσης θεωρήσεων εισόδου διαμονής, σε συνδυασμό με

αύξηση των αεροπορικών συνδέσεων, μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση των αφίξεων Ρώσων τουριστών στην Ελλάδα.

Μέσα στα επόμενα χρόνια, η Ελλάδα πρέπει να προβεί σε σημαντικές επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού, εστιάζοντας τόσο στην αναβάθμιση, όσο και στον εμπλουτισμό του παραδοσιακού τουριστικού προϊόντος «Ήλιος και Θάλασσα» με έναν σημαντικό αριθμό περισσότερο εστιασμένων τουριστικών προϊόντων υψηλότερης αξίας, ώστε να διατηρήσει και να επεκτείνει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που έχει έναντι άλλων δημοφιλών τα τελευταία χρόνια κοντινών, αναπτυσσόμενων ταξιδιωτικών προορισμών.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

1. Γουλιέλμος Μ.Α., «Διοίκηση Παράκτιων και Θαλασσίων Βιομηχανιών», Εκδόσεις Α. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ 1997
2. Δρ. Άρης Ίκκος, ISHC, ΜΑΕ - Διευθύνων Εταίρος, Κωνσταντίνος Πασχαλίδης, Β.Sc. Σύμβουλος, Τομέας Τουρισμού, «Μερίδιο Αγοράς και Ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουρισμού Διαχρονική Εξέλιξη, Διεθνείς Τάσεις και Προτεινόμενη Στρατηγική»
3. Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, «Παγκόσμια Γεωγραφία Γ'», Εκδοτική Αθηνών 1994
4. Ετήσια μελέτη της Χεनिया 2008, «Τουρισμός Πολυτελείας. Οι τάσεις παγκόσμια- Οι προοπτικές στην Ελλάδα», Νοέμβριος 2008, Χεनिया Εκθέσεις- Συνέδρια Α.Ε.
5. Ζαμπίδου Ισιδώρα, Σολκίδης Αλέξανδρος (πτυχιακή εργασία) , «Η οικονομική κρίση στον τουρισμό», Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης- Τμήμα Εμπορίας και Διαφήμισης, 2009 (<http://eureka.lib.teithe.gr:8080/bitstream/handle/10184/2192/Solkidis%20-%20zimpidou%20%5BMain%5D.pdf?sequence=1>)
6. Κάτσος Χ. Γεώργιος, «Ρωσικός Εξερχόμενος Τουρισμός», Μελέτη ΙΤΕΠ 2005 7. Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών & Σπουδών "Ιωάννης Καποδίστριας", «175 χρόνια διπλωματικών σχέσεων Ελλάδας- Ρωσίας (1828-2003)», Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2007
7. Μαργιά Γεωργία, «Ανάλυση και Πρόβλεψη Χρονοσειρών», διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Σχολή Θετικών Επιστημών, Τμήμα Φυσικής Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στην Υπολογιστική Φυσική, Θεσσαλονίκη 2009 (<http://invenio.lib.auth.gr/record/112902/files/%CE%9C%CE%91%CE%A1%CE%93%CE%99%CE%91.pdf>)
8. Μελέτη Εκπονηθείσα για Λογαριασμό του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), «Η σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία / κοινωνία

9. & προτάσεις πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη», Πανεπιστήμιο Αιγαίου-Εργαστήριο Τουριστικών Ερευνών και Μελετών, Φεβρουάριος 2010 (http://www.greektourism2020.gr/fileadmin/GreekTourism2020/gt2020_documents/orek_si_diavasma/100201Meleth.pdf)
10. Παπουλίδης Κ. Κωνσταντίνος, «Οι Έλληνες της Αγίας Πετρούπολης», Βιβλιοθήκη Κέντρου Ελληνο-Ρωσικών Ιστορικών Ερευνών (Κ.Ε.Ρ.Ι.Ε.), Εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα 2011
11. Πρεσβεία της Ελλάδος στη Μόσχα- Γραφείο Οικονομικών & Εμπορικών Υποθέσεων, «Ετήσια Έκθεση Οικονομίας Ρωσικής Ομοσπονδίας Έτους 2010», Ιούνιος 2011
12. Πρεσβεία της Ελλάδος στη Μόσχα- Γραφείο Οικονομικών & Εμπορικών Υποθέσεων, «Η Οικονομία της Ρωσίας», Ιούνιος 2010
13. Πρεσβεία της Ελλάδος στη Μόσχα- Γραφείο Οικονομικών & Εμπορικών Υποθέσεων, «Θεσμικό- Επενδυτικό Πλαίσιο στη Ρωσία. Κανόνες και Πρότυπα Εμπορίου», 2009-2010
14. Τράπεζα της Ελλάδος, «Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Ελλάδος: αιτίες ανισορροπιών και προτάσεις πολιτικής», Ιούλιος 2010 (http://www.bankofgreece.gr/Bog/Ekdoseis/Isozygio_Trechouswn_Sυναλλαγων.pdf)
15. Alpha Bank, «Οικονομικό Δελτίο- Τουρισμός: μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξεως με αυτοδύναμη επιχειρηματικότητα», Οκτώβριος 2009, τεύχος 110, σελίδες: 3-18 (http://www.alpha.gr/files/infoanalyses/oikon_deltio_110.pdf)
16. Eurobank Research, «Οικονομία & Αγορές: Τουρισμός και Ελληνική Οικονομία», 25 Οκτωβρίου 2006, τεύχος 8 (<http://photo.kathimerini.gr/xtra/files/Meletes/pdf/Mel241006.pdf>)

Ξενόγλωσση

1. ETC, «Russia- Market Insight», Market Intelligence Group, April 2007 (http://www.sete.gr/files/Media/Ebook/2007/2007ETC_RUSSIA.pdf)
2. E-marketer, «High Mobile Usage in Russia, but Lagging Technology», November 8, 2011 (<http://www.emarketer.com/Article.aspx?id=1008678&ecid=a6506033675d47f881651943c21c5ed4&R=1008678>)

3. IPK International & ITB, «*ITB World Travel Trend Report 2010/2011*», Messe Berlin GmbH, Germany, December 2010 (http://www.itbkongress.de/media/itb/itb_media/itb_pdf/worldttr_2010_2011.pdf)
4. IPK International & ITB, «*ITB World Travel Trend Report 2011/2012*», Messe Berlin GmbH, Germany, December 2011 (http://www.itbkongress.de/media/itbk/itbk_media/itbk_pdf/WTTR_Report_komplett_web.pdf)
5. Irina Asianov, «*Case study: Russian Tourists to Halkidiki*», Master in Leisure and Tourism Management to City College (Sheffield University) (<http://www.jobtrust.gr/index.php?Section=1&Part=3&Page=151>)
6. ITB Convention Workshop, «*Russian Outbound Travel*», Messe Berlin GmbH, Germany, July 2006 (<http://www.sete.gr/files/Media/Ebook/2006/58502-ITBRussia2006.pdf>)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

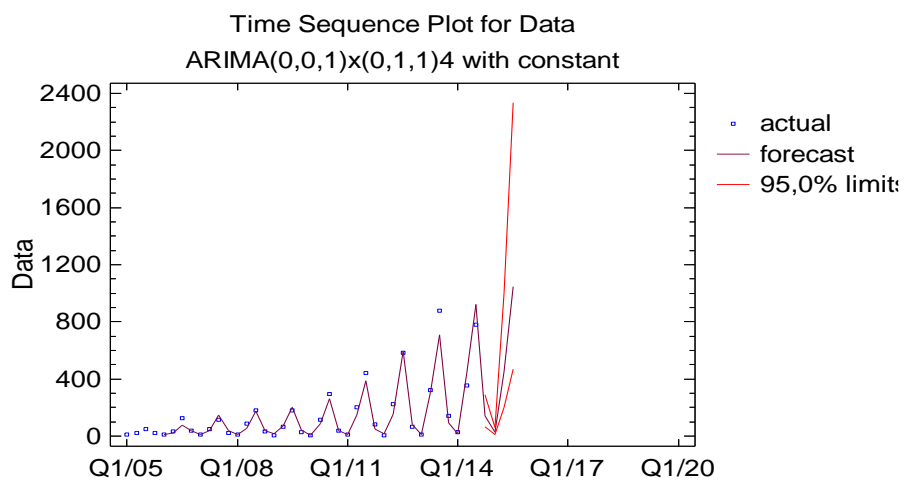
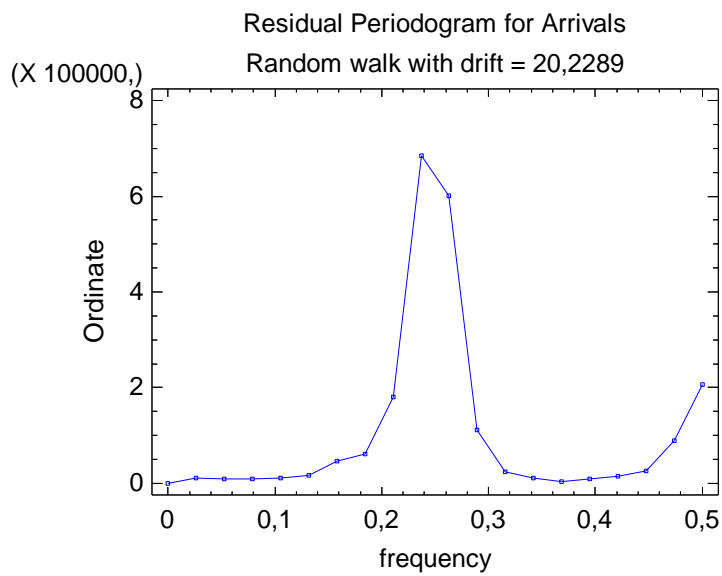
1. Υπουργείο Εξωτερικών- Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Αναπτυξιακής Συνεργασίας: <http://www.agora.mfa.gr/>
2. ΣΕΤΕ: www.sete.gr
3. CIA- The World Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/geos/rs.html>
4. ΣΕΒ: www.sev.org.gr
5. Τράπεζα της Ελλάδος: <http://www.bankofgreece.gr>
6. www.itb-berlin.com
7. <http://el.wikipedia.org/>
8. <http://en.wikipedia.org/>
9. <http://geografia.comxa.com/>
10. <http://www.tourismpress.gr/>
11. <http://www.internetworldstats.com/>
12. <http://www.newmediatrendwatch.com/markets-by-country/10-europe/81-russia?format=pdf>
13. <http://www.emarketer.com/>
14. <http://194.42.1.1/~fokianos/GreekRbook/timeseries.pdf>
15. <http://www.samos.aegean.gr/actuar/dlekkas/forecasting%20and%20sim/forecasting%20and%20simulation%208%20time%20series.pdf>
16. http://www.math.ntua.gr/~kokolakis/SEMFE/TimeSeries_Ch_1.pdf
17. <http://users.auth.gr/dkugiu/Teach/TimeSeries/>
18. <http://androulakis.bma.upatras.gr/mediawiki/index.php/%CE%9C%CE%BF%CE%BD%20>

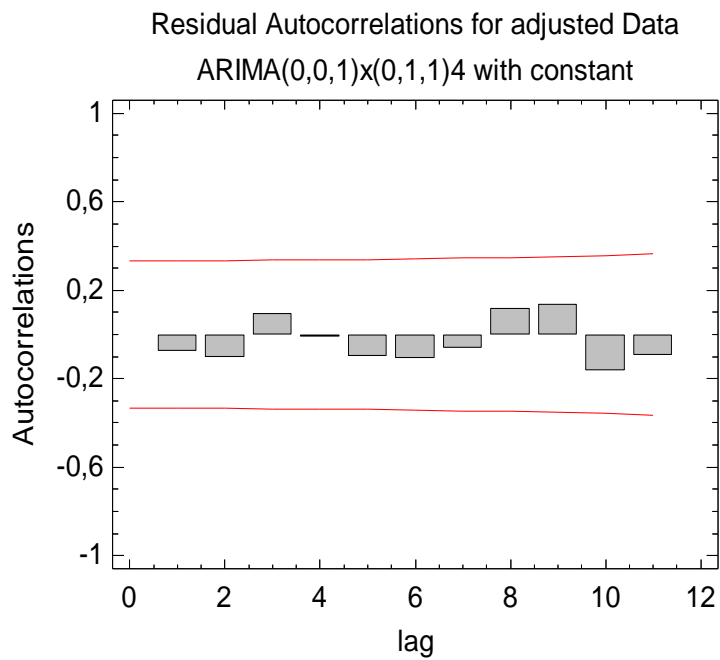
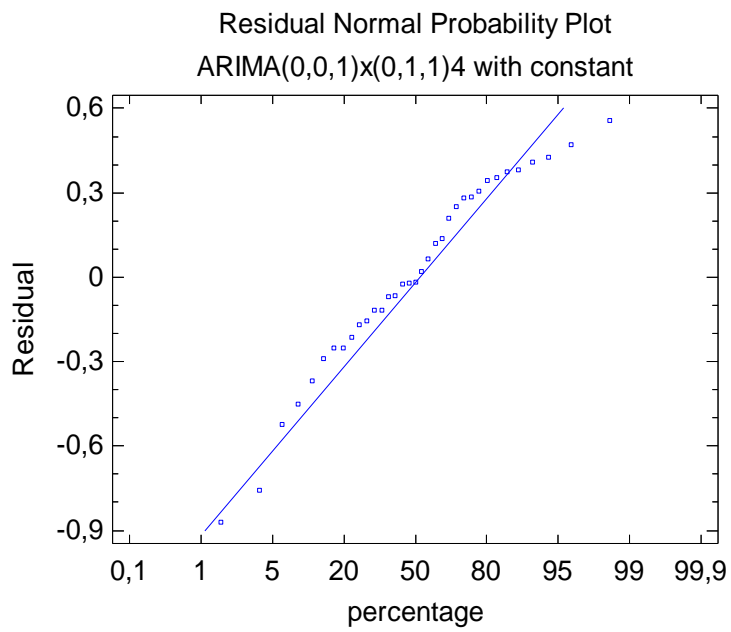
CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%B1_%CF%84%CF%89%CE%BD_Box_%CE%BA
%CE%B1%CE%B9_Jenkins

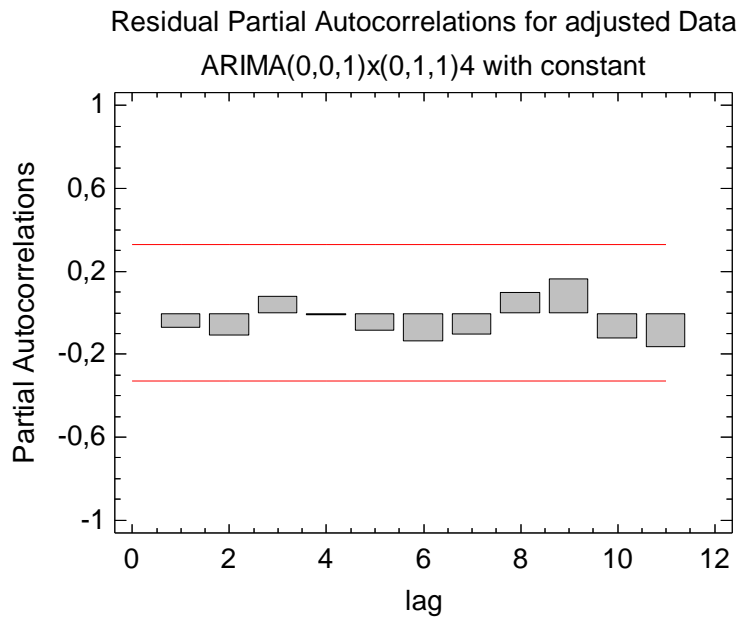
19. <http://www.stats.uwo.ca/faculty/aim/vita/pdf/Advances2.pdf>
20. <http://www.samos.aegean.gr/actuar/dlekkas/forecasting%20and%20sim/%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AD%CF%82.pdf>
21. <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14168/1/%CE%94%CE%99%CE%A0%CE%9B%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97+%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91.pdf>
22. http://www.itic.ie/fileadmin/docs/NEW_EMERGING_MARKETS_-_A_SYNOPSIS_09_08_11.pdf
23. <http://www.wttc.org/>
24. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=352846>
25. http://agora.mfa.gr/agora/images/docs/rad457D7140926_%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B5%CF%81%CE%AD%CF%82%20%CE%B5%CE%BC%CF%80%CF%8C%CF%81%CE%B9%CE%BF%20%CE%B1%CE%846%CE%BC%CE%B7%CE%BD%CE%BF%202014_%CE%A1%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1.pdf
26. <http://www.ebex.gr/pages/details/311/rosia>
27. <http://www.ebex.gr/userdata/Pages/3/1/311/dimeres-emporio-ellados-rosias-2011.pdf>
28. <http://www.agora.mfa.gr/agora/images/docs/rad60713enimerotiko%20simioma%20Russia-Greece%2002-2010.pdf>
29. http://press.hotels.com/en-gb/files/2013/11/RITM_FINAL_WEB_V3.pdf

Παράρτημα.

Αποτελέσματα στατιστικού πακέτου statgraphics:

Automatic Forecasting – Arrivals

Data variable: Arrivals

Number of observations = 39

Start index = Q1/05

Sampling interval = 1,0

Length of seasonality = 4

Forecast Summary

Math adjustment: Natural log

Seasonal differencing of order: 1

Forecast model selected: ARIMA(0,0,1)x(0,1,1)⁴ with constant

Number of forecasts generated: 4

Number of periods withheld for validation: 0

	<i>Estimation</i>	<i>Validation</i>
<i>Statistic</i>	<i>Period</i>	<i>Period</i>
RMSE	49,2385	
MAE	28,8392	
MAPE	29,6179	
ME	7,0232	
MPE	-5,66199	

ARIMA Model Summary

Parameter	Estimate	Std. Error	t	P-value
MA(1)	-0,416797	0,156705	-2,65976	0,012115
SMA(1)	0,307289	0,155511	1,97599	0,056831
Mean	0,215054	0,062422	3,44516	0,001615
Constant	0,215054			

Backforecasting: yes

Estimated white noise variance = 0,131593 with 32 degrees of freedom

Estimated white noise standard deviation = 0,362758

Number of iterations: 4

The StatAdvisor

This procedure will forecast future values of Arrivals. The data cover 39 time periods. Currently, an autoregressive integrated moving average (ARIMA) model has been selected. This model assumes that the best forecast for future data is given by a parametric model relating the most recent data value to previous data values and previous noise. Each value of Arrivals has been adjusted in the following way before the model was fit:

- (1) A natural log transformation was applied.
- (2) Seasonal differences of order 1 were taken.

The output summarizes the statistical significance of the terms in the forecasting model. Terms with P-values less than 0,05 are statistically significantly different from zero at the 95,0% confidence level. The P-value for the MA(1) term is less than 0,05, so it is significantly different from 0. The P-value for the SMA(1) term is greater than or equal to 0,05, so it is not statistically significant. You should therefore consider reducing the order of the SMA term to 0. The P-value for the constant term is less than 0,05, so it is significantly different from 0. The estimated standard deviation of the input white noise equals 0,362758.

The table also summarizes the performance of the currently selected model in fitting the historical data. It displays:

- (1) the root mean squared error (RMSE)
- (2) the mean absolute error (MAE)
- (3) the mean absolute percentage error (MAPE)
- (4) the mean error (ME)
- (5) the mean percentage error (MPE)

Each of the statistics is based on the one-ahead forecast errors, which are the differences between the data value at time t and the forecast of that value made at time $t-1$. The first three statistics measure the magnitude of the errors. A better model will give a smaller value. The last two statistics measure bias. A better model will give a value close to 0.

Forecast Table for Arrivals

Model: ARIMA(0,0,1)x(0,1,1)₄ with constant

Period	Data	Forecast	Residual
Q1/05	12,5		
Q2/05	21,9		

Q3/05	50,4		
Q4/05	22,5		
Q1/06	9,3	13,436	-4,136
Q2/06	34,9	24,013	10,887
Q3/06	124,0	77,3732	46,6268
Q4/06	35,9	36,7782	-0,878235
Q1/07	10,2	13,1291	-2,9291
Q2/07	51,4	36,3994	15,0006
Q3/07	113,8	146,401	-32,6009
Q4/07	24,2	38,0088	-13,8088
Q1/08	10,1	11,3582	-1,25821
Q2/08	86,3	56,3763	29,9237
Q3/08	177,5	174,194	3,30583
Q4/08	35,2	35,882	-0,68199
Q1/09	6,4	13,6466	-7,2466
Q2/09	65,2	69,5111	-4,31114
Q3/09	179,7	201,75	-22,0497
Q4/09	24,7	41,7354	-17,0354
Q1/10	6,9	8,06761	-1,16761
Q2/10	112,8	85,1153	27,6847
Q3/10	295,6	261,774	33,8258
Q4/10	35,9	38,4177	-2,51771
Q1/11	12,4	9,33291	3,06709
Q2/11	200,3	147,318	52,9825
Q3/11	443,7	387,107	56,5932
Q4/11	82,6	47,367	35,233
Q1/12	7,5	17,9195	-10,4195
Q2/12	221,8	151,57	70,2303
Q3/12	582,5	594,435	-11,9353
Q4/12	63,0	84,1209	-21,1209
Q1/13	12,9	10,033	2,86705
Q2/13	324,2	303,734	20,4662
Q3/13	875,5	711,255	164,245
Q4/13	140,3	93,3378	46,9622
Q1/14	25,9	18,2095	7,69053
Q2/14	356,6	441,873	-85,2727
Q3/14	781,2	923,609	-142,409

		<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
<i>Period</i>	<i>Forecast</i>	<i>Limit</i>	<i>Limit</i>
Q4/14	139,378	66,5716	291,811
Q1/15	27,3534	12,2842	60,9082
Q2/15	451,435	202,736	1005,22
Q3/15	1048,17	470,726	2333,98

The StatAdvisor

This table shows the forecasted values for Arrivals. During the period where actual data is available, it also displays the predicted values from the fitted model and the residuals (data-

forecast). For time periods beyond the end of the series, it shows 95,0% prediction limits for the forecasts. These limits show where the true data value at a selected future time is likely to be with 95,0% confidence, assuming the fitted model is appropriate for the data. You can plot the forecasts by selecting Forecast Plot from the list of graphical options. You can change the confidence level while viewing the plot if you press the alternate mouse button and select Pane Options. To test whether the model fits the data adequately, select Model Comparisons from the list of Tabular Options.

Model Comparison

Data variable: Arrivals

Number of observations = 39

Start index = Q1/05

Sampling interval = 1,0

Length of seasonality = 4

Models

(A) Random walk

(B) Constant mean = 4,075

(C) Linear trend = $-7,56902 + 0,0485168 t$

(D) Quadratic trend = $81,9057 + -0,698749 t + 0,0015568 t^2$

(E) Exponential trend = $\exp(-1,45607 + 0,01186 t)$

(F) S-curve trend = $\exp(4,19754 + -672,247 / t)$

(H) Simple exponential smoothing with $\alpha = 0,3477$

(I) Brown's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,1481$

(J) Holt's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,1336$ and $\beta = 0,2112$

(K) Brown's quadratic exp. smoothing with $\alpha = 0,0893$

(L) Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,2236$, $\beta = 0,032$, $\gamma = 0,2097$

(M) ARIMA(0,0,1)x(0,1,1)₄ with constant

(N) ARIMA(0,0,1)x(0,1,0)₄ with constant

(O) ARIMA(0,0,1)x(0,1,0)₄

(P) ARIMA(0,0,0)x(0,1,1)₄ with constant

(Q) ARIMA(0,0,1)x(0,1,1)₄

Estimation Period

Model	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE	AIC
(A)	95,5821	48,226	50,9682	-13,7644	-21,9884	9,17804
(B)	174,665	91,3399	69,9713	41,0566	-31,0002	10,5309
(C)	49,5617	27,1134	28,2448	8,1791	-6,86587	8,06285
(D)	120,144	39,6121	30,9298	-7,47114	-8,23819	9,88507
(E)	54,4742	29,2035	27,6891	10,9496	-4,41887	8,25186
(F)	54,9991	28,486	27,9092	13,6878	-4,44333	8,27105
(H)	103,525	52,1571	37,4789	20,2169	-1,23146	9,48475
(I)	129,262	54,9621	35,3392	8,1262	-0,257304	9,92882
(J)	127,939	52,3121	33,204	8,68466	0,263416	9,95952
(K)	148,985	55,0315	34,4805	-1,58954	-2,04159	10,2128
(L)	145,092	55,1789	39,8878	-17,6809	-23,5595	10,1086
(M)	49,2385	28,8392	29,6179	7,0232	-5,66199	7,9472
(N)	56,2437	32,6458	32,1075	1,14786	-6,68514	8,16195
(O)	62,6617	33,4626	30,5479	20,4561	7,42306	8,32678
(P)	62,1537	34,9506	32,6919	10,3318	-6,69108	8,36178

(Q)	63,5618	32,8649	29,2735	24,3032	9,40934	8,40659

<i>Model</i>	<i>RMSE</i>	<i>RUNS</i>	<i>RUNM</i>	<i>AUTO</i>	<i>MEAN</i>	<i>VAR</i>
(A)	95,5821	OK	OK	OK	OK	OK
(B)	174,665	OK	**	***	***	OK
(C)	49,5617	OK	OK	OK	OK	OK
(D)	120,144	OK	OK	OK	OK	OK
(E)	54,4742	OK	OK	OK	OK	OK
(F)	54,9991	OK	OK	OK	OK	OK
(H)	103,525	OK	OK	OK	OK	OK
(I)	129,262	OK	OK	OK	OK	OK
(J)	127,939	OK	OK	OK	OK	OK
(K)	148,985	OK	OK	OK	OK	OK
(L)	145,092	OK	OK	OK	OK	OK
(M)	49,2385	OK	OK	OK	OK	OK
(N)	56,2437	OK	OK	OK	OK	OK
(O)	62,6617	OK	OK	OK	OK	OK
(P)	62,1537	OK	OK	OK	OK	OK
(Q)	63,5618	OK	OK	OK	OK	OK

Key:

RMSE = Root Mean Squared Error

RUNS = Test for excessive runs up and down

RUNM = Test for excessive runs above and below median

AUTO = Box-Pierce test for excessive autocorrelation

MEAN = Test for difference in mean 1st half to 2nd half

VAR = Test for difference in variance 1st half to 2nd half

OK = not significant ($p \geq 0,05$)

* = marginally significant ($0,01 < p \leq 0,05$)

** = significant ($0,001 < p \leq 0,01$)

*** = highly significant ($p \leq 0,001$)

The StatAdvisor

This table compares the results of fitting different models to the data. The model with the lowest value of the Akaike Information Criterion (AIC) is model M, which has been used to generate the forecasts.

The table also summarizes the results of five tests run on the residuals to determine whether each model is adequate for the data. An OK means that the model passes the test. One * means that it fails at the 95% confidence level. Two *'s means that it fails at the 99% confidence level. Three *'s means that it fails at the 99,9% confidence level. Note that the currently selected model, model M, passes 5 tests. Since no tests are statistically significant at the 95% or higher confidence level, the current model is probably adequate for the data.